

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ, КРЕСЛЕННЯ ТА КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ
ФАКУЛЬТЕТ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

UNIWERSYTET OPOLSKI INSTYTUT NAUK PEDAGOGICZNYCH
ПІВДЕННО-СХІДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛІВСТВА НОРВЕГІЯ
УНІВЕРСИТЕТ М. ЖЕШУВ РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА
УНІВЕРСИТЕТ М. УМЕО КОРОЛІВСТВО ШВЕЦІЯ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

X Міжнародної науково-практичної конференції
пам'яті академіка Дмитра Олександровича Тхоржевського

«ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЇ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»

28 травня 2021 року, м. Київ

Київ, 2021

УДК 377.09(082)

Т 78

Укладачі: д.пед.н, проф. Д.Е. Кільдеров, к.пед.н., проф. І.С. Голяд

Рецензенти:

М.Б. Євтух – д.пед.н., професор кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, дійсний член Національної академії педагогічних наук України

В.М. Мадзігон – д.пед.н., професор, радник директора Інституту обдарованої дитини Національної академії педагогічних наук України, академік Національної академії педагогічних наук України

Рекомендовано Вченою радою ІПФ

Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

(протокол № 9 від 26 травня 2021 р.)

Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті академіка Д. О. Тхоржевського «Трудове навчання та технології: сучасні реалії та перспективи розвитку» (28 травня 2021 р.) / за заг. ред. Д. Е. Кільдерова. Київ, 2021. 152 с.

Матеріали конференцій відображають актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій, педагога професійного навчання, актуальні проблеми графічної підготовки в освіті, освітні інновації, педагогічні технології у формальній, неформальній, інформальній освіті.

Для студентів вищих педагогічних і технічних навчальних закладів, магістрів, аспірантів, докторантів, учителів трудового навчання, технологій, креслення, педагогічних працівників інженерно-педагогічних навчальних закладів, закладів системи післядипломної педагогічної освіти, професійно-технічних навчальних закладів.

©Інженерно-педагогічний факультет, 2021

©НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ, КРЕСЛЕННЯ ТА КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

UNIWERSYTET OPOLSKI INSTYTUT NAUK PEDAGOGICZNYCH
ПІВДЕННО-СХІДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛІВСТВА НОРВЕГІЯ
УНІВЕРСИТЕТ М. ЖЕШУВ РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА
УНІВЕРСИТЕТ М. УМЕО КОРОЛІВСТВО ШВЕЦІЯ

ПРОГРАМА

X Міжнародної науково-практичної конференції
пам'яті академіка Дмитра Олександровича Тхоржевського

«ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЇ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»

28 травня 2021 року, м. Київ

Київ, 2021

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова організаційного комітету

Андрущенко В.П. – академік НАПН України, член-кореспондент НАН України, доктор філософських наук, професор, ректор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Заступники голови організаційного комітету

Корець М.С. – доктор педагогічних наук, професор, проректор із науково-педагогічної та адміністративно-господарчої роботи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Торбін Г.М. – доктор фізико-математичних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Гедзик А.М. – доктор педагогічних наук, професор, перший проректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Кільдеров Д.Е. – доктор педагогічних наук, професор, декан Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Ткачук С.І. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету інженерно-педагогічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Голіяд І.С. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Члени організаційного комітету

- Жерноклеєв І.В.** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;
- Кільдерова Л.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;
- Лозовецька В.Т.** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;
- Маркус І.С.** – старший викладач кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;
- Науменко В.Я.** – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;
- Олефіренко Т.О.** – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;
- Харламенко В.Б.** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;
- Чернова Т.Ю.** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;
- Тропіна М.А.** – секретар кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ

meet.google.com/onq-yfid-bxv

Корець Микола Савич, доктор педагогічних наук, проректор із науково-педагогічної та адміністративно-господарчої роботи, професор кафедри загальнотехнічних дисциплін Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Гедзик Андрій Миколайович, доктор педагогічних наук, професор, перший проректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Кільдеров Дмитро Едуардович, доктор педагогічних наук, професор, декан Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Ткачук Станіслав Іванович, доктор педагогічних наук, професор, декан Факультету інженерно-педагогічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

КОРЕЦЬ МИКОЛА САВИЧ, доктор педагогічних наук, проректор із науково-педагогічної та адміністративно-господарчої роботи, професор кафедри загальнотехнічних дисциплін Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 014. СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ, ТЕХНІЧНІ ДИСЦИПЛІНИ)

ГЕДЗИК АНДРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, доктор педагогічних наук, професор, перший проректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ТКАЧУК СТАНІСЛАВ ІВАНОВИЧ, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету інженерно-педагогічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

КІЛЬДЕРОВ ДМИТРО ЕДУАРДОВИЧ, доктор педагогічних наук, професор, декан Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ: ТРАНСФОРМАЦІЇ ФОРМИ І ЗМІСТУ

ПРИГОДІЙ МИКОЛА АНАТОЛІЙОВИЧ, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри промислової інженерії та сервісу Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

ЛОЗОВЕЦЬКА ВАЛЕНТИНА ТЕРЕНТІЇВНА, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики технологічно освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ І ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

МАЧАЧА ТЕТЯНА СВЯТОСЛАВІВНА, кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу технологічної освіти Інституту
педагогіки Національної академії педагогічних наук України
НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ - ІННОВАЦІЙНИЙ ЗМІСТ
БАЗОВОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

СТЕШЕНКО ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ, доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри теорії та практики технологічної та професійної
освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ
ПРО ОСОБЛИВОСТІ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В
КОНТЕКСТІ НОВИХ СТАНДАРТІВ

ОРШАНСЬКИЙ ЛЕОНІД ВОЛОДИМИРОВИЧ, доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ
ШКОЛІ: ГОЛОВНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАВДАННЯ

Dyrektor Instytutu Pedagogiki, prof., dr hab **EDWARD NYCZ**
REFORMOWANIE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO W POLSCE
– PRZYKŁAD UNIwersytetu OPOLSKIEGO

КОПЕЛЬЧАК МИХАЙЛО ПАВЛОВИЧ, кандидат педагогічних наук, доцент,
директор ВСП «Львівський Навчально-науковий центр професійної освіти»
НПУ імені М. П. Драгоманова
ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ПРОФІЛЬНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА
ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ В УМОВАХ
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО КЛАСТЕРУ

ТИТАРЕНКО ВАЛЕНТИНА ПЕТРІВНА, доктор педагогічних наук,
професор, декан факультету технологій та дизайну Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка
МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ
ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ
СПАДЩИНИ УКРАЇНИ З ВИШИВКАРСТВА

КУРОК ВІРА ПАНАСІВНА, доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри
технологічної і професійної освіти ГНПУ ім. О. Довженка
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У
ГЛУХІВСЬКОМУ НПУ ІМ. О. ДОВЖЕНКА: ІСТОРІЯ,
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЮРЖЕНКО ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики технологічної освіти та комп'ютерної графіки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

КОМПЛЕКСНІСТЬ Й ІНТЕГРАЦІЯ ЯК БАЗОВІ ПОКАЗНИКИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

ОЛЕФІРЕНКО ТАРАС ОЛЕКСІЙОВИЧ, кандидат педагогічних наук, професор, декан факультету педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

ЯШАНОВ СЕРГІЙ МИКИТОВИЧ, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри інформаційних систем і технологій Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ПОТЕНЦІАЛ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЙ

АГАЛЕЦЬ ІННА ОЛЕКСАНДРІВНА, кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України

ІНСТРУМЕНТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОСВІТЯН

АНІСІМОВА МАРІЯ ІВАНІВНА, магістрантка групи ІІзСОТм Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
ФОРМУВАННІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І
ТЕХНОЛОГІЙ

БЕРБЕЦЬ ВІТАЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ШКОЛЯРІВ ЯК
ВАЖЛИВА ЛАНКУ У ЖИТТЄВОМУ САМОВИЗНАЧЕННІ

БЕРБЕЦЬ ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК
САМОСТІЙНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У
ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

БІЛЕВИЧ ІГОР ВОЛОДИМИРОВИЧ, доцент, доцент кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського Національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ВИВЧЕННЯ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО
МИСТЕЦТВА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

БІЛЕВИЧ СВІТЛАНА ВІКТОРІВНА, канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЇ В МЕТОДИЦІ
ПРОЄКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

БРУК ВОЛОДИМИР ПИЛИПОВИЧ, вчитель креслення та технологій Красногорівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. м. Красногорівці Полтавської області, відмінник освіти України, учитель-методист
ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

БОРДЮК ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційних систем і технологій Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
СУЧАСНА ЦИФРОВА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

БОРИСОВА ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри основ виробництва та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
ЕРГОДИЗАЙН-ПРОЄКТИ У ЗМІСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

БУДЗЯНІВСЬКА НАТАЛІЯ СТЕПАНІВНА, викладач кафедри теорії та методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова
НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

БУРИК МАРИНА СЕРГІЇВНА, аспірант, Глухівської національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

ВАЙНТРАУБ МАРК АБРАМОВИЧ, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри «теорії та методики професійної підготовки» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРОЄКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

ВІТРУК ОЛЬГА АНАНІЇВНА, викладач Володимир-Волинського педагогічного фахового коледжу ім. А. Ю. Кримського Волинської обласної ради
ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

ГОЛЯД ПРИНА СЕМЕНІВНА, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ПЕРСПЕКТИВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗІ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ТРУДОВЕ
НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ) В УМОВАХ ЗМІШАНОГО
НАВЧАННЯ

ГРИЦЕНКО ЛАРИСА ОЛЕКСАНДРІВНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти факультету технологій і дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ГРАФІЧНОЇ
КОМПОНЕНТИ ЗА ТЕХНОЛОГІЯМИ ЗМІШАНОГО
НАВЧАННЯ

ДЕБРЕ ОЛЕКСІЙ СЕРГІЙОВИЧ, асистент кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У
РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ СВІТУ

ДЕДЕНЄВ ОЛЕКСАНДР ЮРІЙОВИЧ, аспірант кафедри теорії та методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

ЦИНА АНДРІЙ ЮРІЙОВИЧ, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

НАВЧАННЯ ШЕСТИКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ РОЗУМІННЮ
ГРОМАДЯНСЬКИХ НОРМ І ЦІННОСТЕЙ ЗА
КОНЦЕПТУАЛЬНИМИ ЗАСАДАМИ ПОВЕДІНКОВОЇ
ТЕОРІЇ ОСОБИСТОСТІ

ДИНЬКО ВОЛОДИМИР АНАТОЛІЙОВИЧ, к.пед н., доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ
МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА ДО ВСТУПУ В ПРОФІЛЬНІ
ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ДУБОВА НАТАЛІЯ ВЯЧЕСЛАВІВНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти та технологій за профілями Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

САМОКОНТРОЛЬ І САМООЦІНКА У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ

ДУБОВИК ОКСАНА ВІКТОРІВНА, викладач кафедри теорії та методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ДВОРІЧНИХ КОЛЕДЖАХ США

ДУБНИЦЬКА ОЛЕКСАНДРА МИРОНІВНА, викладач кафедри теорії та методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова

ЕЛЕКТРОННІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ ВЧИТЕЛЯМИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ

ЖЕРНОКЛЄЄВ ІГОР ВАСИЛЬОВИЧ доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики технологічно освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНИХ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

ІМАНОВА СЕВІНДЖ ФАЗАІР КИЗИ, аспірантка кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

СТИМУЛЮВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ШКОЛЯРІВ РАНЬОГО ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

ІЩЕНКО СВІТЛАНА МИХАЙЛІВНА, старший викладач кафедри промислової інженерії та сервісу Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ ОБЛАДНАННЯ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ

КАЛЯЗІН ЮРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ, кандидат технічних наук, доцент кафедри основ виробництва та дизайну факультету технологій і дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ РОЗВ'ЯЗУВАТИ ЗАВДАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

КІЛЬДЕРОВА ЛІЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

КІСЬ АЛЛА ВОЛОДИМИРІВНА, аспірантка кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

КОЗІЄНКО ОЛЕНА ВАСИЛІВНА, викладач кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО І ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

КОЛІСНИК ЄВГЕНІЙ ОЛЕГОВИЧ, аспірант кафедри теорії та методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
МЕТОДИКА РОЗКРИТТЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ РИС УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ ОСОБИСТІСНОГО ПІДХОДУ В ТЕАТРАЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ К. СТАНІСЛАВСЬКОГО

КОЛІСНИК-ГУМЕНЮК ЮЛІЯ ІГОРІВНА, докт. пед. наук, старший науковий співробітник, старший викладач кафедри теорії та методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова

**ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПРОФЕСІЙНО-ХУДОЖНІХ
ДИСЦИПЛІН**

КОСЯК ІННА ВАСИЛІВНА, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри промислової інженерії та сервісу Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

**МЕТОД ПРОЕКТІВ, ЯК ОСНОВНА ПЕДАГОГІЧНА
ТЕХНОЛОГІЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ ТВОРЧИХ ПРОФЕСІЙ**

КОРЕЦЬ ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційних систем і технологій Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

**ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ФІЗИКО-
МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

КРАВЧЕНКО ЛЕСЯ ВАСИЛІВНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

**УПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

КРИНИЦЬКА ЛЮБОМИРА ЯРОСЛАВІВНА, кандидат пед. наук, викладач кафедри теорії та методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ**

КУБСЬКА ЛАРИСА ІВАНІВНА, викладач кафедри теорії та методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова

**АКТИВНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ УЧНІВ ЯК ЗАСІБ
ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ**

КУДРЯ ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри виробничо-інформаційних технологій та безпеки життєдіяльності Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

КУЛИК ЄВГЕН ВОЛОДИМИРОВИЧ, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри основ виробництва та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
ТЕНДЕНЦІЇ І НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

КУРАТНИК ТЕТЯНА ВІКТОРІВНА, учитель трудового навчання та технологій комунального закладу «Полтавська гімназія «Здоров'я» № 14 Полтавської міської ради Полтавської області»
РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ ЇХ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

КУЧМЕНКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ, кандидат педагогічних наук, старший викладач, кафедра загальнотехнічних дисциплін та охорони праці Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова
НЕМЧЕНКО ЮРІЙ ВЛАДИСЛАВОВИЧ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальнотехнічних дисциплін та охорони праці Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова
ОРГАНІЗАЦІЯ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ З ХІМІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

ЛИТВИН ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА, кандидат педагогічних наук, доцент Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

ЛУКАШЕНКО КАТЕРИНА ВІКТОРІВНА, аспірант кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ САПР В ГРАФІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

МАЄВСЬКА ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА, аспірантка, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО КОУЧИНГУ ЯК
ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ
ГРАФІЧНОЇ ТА ХУДОЖНЬО-ПРАКТИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ

МАКАРЕНКО ЛЕСЯ ЛЕОНІДІВНА, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри інформаційних систем і технологій Інженерно-педагогічного
факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ІНФОРМАТИЧНОГО ЦИКЛУ

МАЛИХІН АНДРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки Бердянського державного педагогічного
університету

МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ: ПИТАННЯ
ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

МАРКУСЬ ІРИНА СЕРГІЇВНА, старший викладач кафедри теорії і методики
технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-
педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені
М. П. Драгоманова

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ
МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

МАРЧЕНКО СТАНІСЛАВ СЕРГІЙОВИЧ, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри технологічної і професійної освіти, Глухівський
національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО
НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ДО ВИКОРИСТАННЯ
СИСТЕМ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПРОЕКТУВАННЯ В
СВОЇЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

МАТІЙКІВ ІРИНА МИКОЛАЇВНА, кандидат психол. наук, старший дослідник, доцент кафедри теорії та методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ
ТЕХНОЛОГІЙ

МАЧАЧА ТЕТЯНА СВЯТОСЛАВІВНА, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу технологічної освіти Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України

НАУКОВІ ОСНОВИ РОЗРОБЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО
ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

ОМЕЛЬЧУК ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ, кандидат пед. наук, доцент, доцент, кафедри теорії і методики трудового навчання та технологій Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка

ПРОЄКТУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ТВОРЧОГО
ПРОЄКТУ У ВИГЛЯДІ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ
(БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ

НАГАЙЧУК ОЛЕНА ВАЛЕРІЇВНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ
ОСВІТИ

НАЗАРЕНКО АНАСТАСІЯ ВІКТОРІВНА, аспірант кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ ТА
ТЕХНОЛОГІЙ

НЕСТЕРЕНКО АЛЬОНА СЕРГІЇВНА, аспірант кафедри ТПТПО ДВНЗ «ДДПУ»

ПРОЄКТНА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ
ПРИНЦИПУ РІЗНОМАНІТНОСТІ НА УРОКАХ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

НОГА АНАСТАСІЯ СЕРГІЇВНА, магістрантка групи 11СОТм Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова
**ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО КОУЧИНГУ ЯК
 ТЕХНОЛОГІЇ РОЗКРИТТЯ ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТ**

ОЛЕКСЮК-КАЗО ЛАРИСА МАРКІЯНІВНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри позашкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

КАЗО ІГОР ФЕДОРОВИЧ, к.ф.-м.наук, доцент, національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
**ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВА ТВОРЧІСТЬ ЯК ОСНОВА
 ПЕДАГОГІЧНО-ПРОФЕСІЙНОГО ФОРМУВАННЯ
 ФАХІВЦЯ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

ПАВЛЮК ЛЮБОВ ВОЛОДИМИРІВНА, кандидат педагогічних наук, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

РИСЬ ОКСАНА ОЛЕКСАНДРІВНА, асистент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

**ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ
 ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО
 ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ**

РУТКОВСЬКА ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА, аспірантка кафедри теорії та методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

**РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ
 ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ У ТРУДОВОМУ НАВЧАННІ**

РЯБЕЦЬ СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

**ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ САПР У ФАХОВІЙ
 ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО
 НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ**

САВЕНКОВ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, старший викладач кафедри інформаційних систем і технологій Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ОСНОВ СХЕМОТЕХНІКИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ІТ-ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

САВЧЕНКО АНАСТАСІЯ ГРИГОРІВНА, аспірантка кафедри теорії та методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

ЗМІСТ ТРУДОВОГО І ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ У ПРАЦЯХ Д.О.ТХОРЖЕВСЬКОГО

СВІТЛИЧНИЙ ГЕННАДІЙ ІВАНОВИЧ, вчитель Великобузівський навчально-виховний комплекс "загальноосвітній навчальний заклад І - III ступенів - дошкільний навчальний заклад" Шишацької селищної ради Полтавської області, Україна

СТВОРЕННЯ СУЧАСНОЇ ШКІЛЬНОЇ МАЙСТЕРНІ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

СЕМЕНОВ ЮРІЙ АНДРІЙОВИЧ, магістра групи 11СОТм Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПРОФЕСІЙНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ З ВИКОРИСТАННЯМ КОУЧИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

СЕМЕРЕНКО ЖАННА МИКОЛАЇВНА, аспірант кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

СЛАБОШЕВСЬКА ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційних систем і технологій Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІА ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

СЛІПЧИШИН ЛІДІЯ ВАСИЛІВНА, доктор педагогічних наук, старший дослідник, доцент кафедри теорії та методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова

ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ПРОФІЛЬНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА
ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ В УМОВАХ
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО КЛАСТЕРУ

ТИТАРЕНКО ВАЛЕРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

ТИТАРЕНКО ОЛЬГА ОЛЕКСАНДРІВНА, кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

ТХОРЖЕВСЬКИЙ Д. О. ПРО ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ
ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

ТКАЧЕНКО ЛЮДМИЛА АНАТОЛІЇВНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційних систем і технологій Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ: РЕАЛІЇ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

ТРОПАК БОГДАН СЕРГІЙОВИЧ, аспірант, асистент кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В
УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ТРОПНА МАРІЯ АНДРІЇВНА, студентка IV курсу, спеціальності «Професійна освіта: Комп'ютерні технології» Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ЦИФРОВИЙ СУПРОВІД ПРОЕКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

ФЕДОРЕНКО ІГОР ВАСИЛЬОВИЧ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційних систем і технологій Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
ТЕНДЕНЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ІТ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

ХАРИТОНОВА ВАЛЕНТИНА ВАСИЛІВНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
ГРАФІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

ХАРЛАМЕНКО ВАЛЕНТИНА БОРИСІВНА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова
ВЕРТИКАЛЬНИЙ І ГОРИЗОНТАЛЬНИЙ ВИМІРИ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У РАМКАХ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

ХОРУЖЕНКО ТЕТЯНА АНАТОЛІВНА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри технологічної та професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
ЗМІСТ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ РУЧНОЇ ПРАЦІ У ГЛУХІВСЬКОМУ УЧИТЕЛЬСЬКОМУ ІНСТИТУТІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ

ЧЕРНИШОВ СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, аспірант кафедри теорії та практики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ
ПРО КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ)»

ЧЕРНОВА ТЕТЯНА ЮРІЇВНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук

ПРОЄКТУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ
ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ ІНЖЕНЕРНО-
ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ: КОУЧИНГОВИЙ
ПІДХІД

ШЕВЕЛЬ БОРИС ОЛЕКСАНДРОВИЧ, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС
ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

ШЕВЧЕНКО ВОЛОДИМИР ВІКТОРОВИЧ, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальнотехнічних дисциплін та охорони праці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗМІСТУ
НАВЧАННЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІХ
ПЕДАГОГІВ ОХОРОНИ ПРАЦІ

ШЕРЕМЕТЬЄВА СВІТЛАНА ГЕННАДІЇВНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова

ЗАСТОСУВАННЯ КОУЧИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
КАР'ЄРНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

ШПИЛЬОВИЙ ЮРІЙ ВІКТОРОВИЧ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційних систем і технологій Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ЗАСТОСУВАННЯ
РОБОТОТЕХНІКИ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ
ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

ЮЩЕНКО АЛЬОНА ПЕТРІВНА, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри інформаційних систем і технологій Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ТА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ НА
ЗАНЯТТЯХ З ТЕХНОЛОГІЙ

ЯКИМОВИЧ ТЕТЯНА ДМИТРІВНА, кандидат пед. наук, старший дослідник, доцент кафедри теорії та методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова

ТРАДИЦІЇ ТА ДОСВІД СИСТЕМ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Dr hab., prof. UO, **EUGENIA KARCZ-TARANOWICZ**, Uniwersytet Opolski, Instytut Nauk Pedagogicznych, Polska

WARTOŚCI I PLANY ŻYCIOWE POLSKICH STUDENTÓW W WARUNKACH ZMIAN SPOŁECZNYCH

Dr hab. inż. **FABIAN ANDRUSZKIEWICZ**, prof. UO, Uniwersytet Opolski, Instytut Nauk Pedagogicznych, Polska

NAUCZYCIEL KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO WOBEC WYZWAŃ EDUKACYJNYCH WIELOKULTUROWEGO ŚRODOWISKA W DOBIE ZAGROŻENIA EPIDEMIOLOGICZNEGO

Dr hab. prof. UO, **EDWARD NYCZ**, Uniwersytet Opolski, Instytut Nauk Pedagogicznych, Polska

PRZEDSIĘBIORCZY STUDENCI – PROJEKTY WSPOMAGANIA STUDENTÓW PEDAGOGIKI NA RYNKU PRACY

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ УЧАСНИКІВ

X Міжнародної науково-практичної конференції
пам'яті академіка Дмитра Олександровича Тхоржевського
«ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЇ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»

28 травня 2021 року, м. Київ

ЗМІСТ

Агалець І. ІНСТРУМЕНТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОСВІТЯН.....	29
Бербец В. ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ШКОЛЯРІВ ЯК ВАЖЛИВА ЛАНКА У ЖИТТЄВОМУ САМОВИЗНАЧЕННІ	34
Бербец Т. ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМОСТІЙНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ	37
Борисова Т. ЕРГОДИЗАЙН-ПРОЄКТИ У ЗМІСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	41
Голіяд І. Тропіна М. ЦИФРОВИЙ СУПРОВІД ПРОЄКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	44
Вітрук О. ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ	49
Деденєв О. НАВЧАННЯ ШЕСТИКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ РОЗУМІННЮ ГРОМАДЯНСЬКИХ НОРМ І ЦІННОСТЕЙ ЗА КОНЦЕПТУАЛЬНИМИ ЗАСАДАМИ ПОВЕДІНКОВОЇ ТЕОРІЇ ОСОБИСТОСТІ	52
Дубова Н. САМОКОНТРОЛЬ І САМООЦІНКА У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ	55
Кільдерова Л. ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ	58
Колісник Є. МЕТОДИКА РОЗКРИТТЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ РИС УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ ОСОБИСТІСНОГО ПІДХОДУ В ТЕАТРАЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ К. СТАНІСЛАВСЬКОГО	61
Кравченко Л. УПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	65
Куратнік Т. РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ ЇХ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ	68
Кучменко О. Немченко Ю. ОРГАНІЗАЦІЯ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ З ХІМІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	75

Лукашенко К. НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ САПР В ГРАФІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	80
Малихін А. МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ: ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	84
Мачача Т. НАУКОВІ ОСНОВИ РОЗРОБЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	87
Нагайчук О. ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	91
Олексюк-Казо Л. Казо І. ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВА ТВОРЧІСТЬ ЯК ОСНОВА ПЕДАГОГІЧНО-ПРОФЕСІЙНОГО ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦЯ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	96
Омельчук О. ПРОЄКТУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ У ВИГЛЯДІ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ.....	102
Павлюк Л. ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	106
Рутковська О. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ У ТРУДОВОМУ НАВЧАННІ.....	109
Рябець С. ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ САПР У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ.....	112
Семеренко Ж. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	116
Сліпчишин Л. Копельчак М. ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФІЛЬНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО КЛАСТЕРУ.....	119
Стешенко В. ПРО ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В МАГІСТЕРАТУРІ В КОНТЕКСТІ НОВИХ СТАНДАРТІВ.....	125
Харитоновна В. ГРАФІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ.....	130

Чернишов С. ПРО КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ) В КОНТЕКСТІ ОНОВЛЕНИХ СТАНДАРТИВ.....	133
Чернова Т. ПРОЄКТУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ: КОУЧИНГОВИЙ ПІДХІД	137
Шевченко В. ТЕОРЕТИКО–МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ОХОРОНИ ПРАЦІ	141
Шереметьєва С. Нога А. Анісімова М. ЗАСТОСУВАННЯ КОУЧИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КАР’ЄРНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	145
Юрженко В. КОМПЛЕКСНІСТЬ Й ІНТЕГРАЦІЯ ЯК БАЗОВІ ПОКАЗНИКИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	148

*Інна Агалець,
к.пед.н., доцент,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, НАПН України*

ІНСТРУМЕНТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОСВІТЯН

agalec.i@gmail.com

Тривожною продовжує бути ситуація життєдіяльності в період пандемії коронавірусу, її розповсюдження, яка торкнулася й освітньої сфери України. Особливо це стосується намірів щодо реалізації особистісних планів та потенціалу студентської молоді – майбутніх фахівців системи освіти. Адже освітньо-наукова діяльність освітян, що охоплює як підготовку, так і саму професійну діяльність, – ґрунтується на сучасних вимогах суспільства, що передбачає наявність механізмів урахування освітньо-кваліфікаційного рівня та соціо професійного досвіду фахівців. На нашу думку, це «потребує розв’язання нових управлінських та освітніх завдань, розроблення нових підходів до визначення успішності освітньої діяльності» [1, с. 109]. У цьому контексті перед ученими й практиками освітянської галузі постає завдання перманентного супроводу професійної підготовки студентської молоді науковими інформаційними інструментами.

Одним із шляхів розв’язання зазначеного завдання є оптимізація можливостей дистанційного доступу до інформаційних науково-освітніх ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що останнім часом зростає інтерес наукової та освітянської спільноти до проблеми науково-інформаційного супроводу розвитку освітньої галузі в нашій країні. Різні аспекти теоретико-прикладних наукових розвідок гуманітарної сфери та освітянської підсистеми держави стосовно питань, пов’язаних із використанням інформаційно-комунікаційних форм, методів та технологій у сфері бібліотечного забезпечення користувачів, висвітлено в працях багатьох учених й фахівців з бібліотечної справи (Л. Березівська, Л. Бондар, Т. Букшина,

В. Горовий, Т. Гранчак, Т. Добко, І. Коваленко, В. Кремень, В. Луговий, Л. Лутовинова, Л. Пономаренко, Л. Самчук, А. Селецький, Г. Швецова-Водка, О. Яценко) та ін.

У межах теми дослідження вивчено наукові праці вчених (В. Биков, А. Гуржій, М. Євтух, М. Жалдак, А. Кудін, М. Пригодій, О. Рибалко, Н. Сиротенко, С. Сисоєва, О. Спирін, Л. Шевчук та ін.), що присвячені фаховій підготовці студентів із використанням засобів і технологій дистанційного навчання.

Метою наукової розвідки є висвітлення низки інструментів інформаційного супроводу професійної підготовки майбутніх освітян.

Успіх професійної підготовки майбутніх освітян визначається застосуванням різновидом інноваційних педагогічних технологій, інформаційних технологій в освіті тощо.

Із позиції психологічної науки професійна діяльність розглядається як певна процедура, за допомогою якої особистість бере участь у житті суспільства та є його джерелом матеріального добробуту, існування й усвідомлено визначається як професія, тобто є позитивно вмотивованою [3].

Тож педагогічна діяльність – це вид соціокультурної діяльності, спрямований на передачу накопчених людською цивілізацією культурних надбань і досвіду старших поколінь молодшим, створення умов для їхнього всебічно гармонійного розвитку і підготовки до виконання обраних соціальних ролей у суспільстві [3].

Актуальності ж набуває дистанційна форма організації і реалізації освітнього процесу. Впровадження освітнього процесу за дистанційною формою (застосування онлайн-платформ, проведення дистанційно занять, консультацій та ін.) у закладах освіти (далі – ЗО) різного типу є багатогранним і складним, оскільки вимагає наявності багатьох чинників: чіткої педагогічної організації (професійне планування, координація дій, ефективний контроль), кваліфікованого персоналу, розвиненої матеріально-технічної бази тощо.

Водночас постають питання щодо забезпечення надання освітніх послуг, до яких належать, наприклад, доступ до ресурсів сучасної науково-освітньої інформації про нові наукові, технічні й методичні досягнення, матеріально-технічне забезпечення ЗО в умовах карантину, доступ до Інтернету й ситуація щодо епідемічного стану в місцевості їх знаходження та дотримання карантинних заходів задля збереження здоров'я та життя спільноти системи освіти.

Варіант часткового розв'язання зазначеної мети вбачаємо в наведених нижче інформаційних інструментах як елементах супроводу професійної підготовки майбутніх освітян, які представлено в науково-інформаційних ресурсах офіційного вебпорталу Державної науково-педагогічної бібліотки України ім. В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) – культурно-освітнього, методичного та науково-інформаційного центру загальнодержавного рівня.

До зазначених інформаційних інструментів належить низка вторинної науково-інформаційної продукції, а саме: оглядове видання «Інноваційний розвиток освіти в Україні й зарубіжжі в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів» [4]; випуски довідкового бюлетеня «Аналітичний вісник у сфері освіти й науки» [2]; оперативний моніторинг матеріалів ЗМІ освітянського спрямування [5]; тематичні реферативні огляди з актуальних питань розвитку національної та зарубіжної освіти [6]; різновид бібліографічних посібників у рубриці «Бібліографічні ресурси», що акумулюють інформацію про досягнення в напрямках педагогіки, психології та освіти кращих представників наукової еліти української нації.

Наведені вторинні науково-інформаційні документи як інформаційний інструмент містять логічно умотивований різновид матеріалів, які висвітлюють стан, результати та перспективи наукового й практичного досягнення актуальних питань інноваційного розвитку освіти, педагогіки й психології в умовах сучасних викликів з урахуванням тенденцій євроінтеграційних та глобалізаційних процесів в освітньому просторі.

Звернемо увагу й на той факт, що сфера застосування вторинної інформації дуже різноманітна – від підготовки матеріалів до семінарських занять, курсових й дипломних робіт до оглядів у статтях, монографіях й дисертаціях та є одним із видів діяльності багатьох користувачів: студентів, пошукувачів та аспірантів, науковців і викладачів закладів освіти, фахівців з аналітики.

Також фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського «надається комплекс онлайн-послуг, до яких належать і віртуальні екскурсії, і користування освітніми інтернет-ресурсами, а це, зокрема, система каталогів і картотек, яка багатоаспектно розкриває склад і змістове наповнення фонду та забезпечує доступ до нього, віртуальна бібліографічна довідка, визначення класифікаційних індексів документів, формування тематичних бібліографічних списків (вітчизняні й іноземні документи), редагування бібліографічних списків джерел (технічна редакція), електронна доставка документів та ін.» [1, с. 111]. Окрім того, в інформаційному просторі офіційного вебпорталу бібліотеки представлено програму освітньо-інформаційного лекторію, до змісту якого увійшли науково-інформаційні матеріали представників науково-освітньої спільноти освітянської галузі. Тематику лекцій проєкту розроблено за напрямками: «Педагогічна біографіка», «Сухомлиністика», «Педагогічне джерелознавство», «Забезпечення якості освіти і науки», «ІК-технології в освіті й науці», «Інформаційне забезпечення сфери освіти і науки» (<https://dnpb.gov.ua>).

Отже, представлені інформаційні інструменти здатні певною мірою забезпечити перманентність професійної підготовки освітян, а саме – з'являється можливість задовольняти освітні й науково-методичні інтереси та запити сучасною інформацією з актуальних питань інноваційного розвитку освіти, педагогіки й психології, що створює умови для розвитку, вдосконалення освітнього простору.

Бібліографія:

1. Агалець І. О. PR-компоненти іміджу фахівців освітянської галузі у забезпеченні супроводу науково-освітньої діяльності. *Тенденції забезпечення якості освіти*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 22 січня

2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 109–111.

2. Аналітичний вісник у сфері освіти й науки : довід. бюл. Вип. 1–12 / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2015–2020. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-analitychni-resursy/> (дата звернення: 03.05.2021).

3. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.

4. Інноваційний розвиток освіти в Україні й зарубіжжі в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів : огляд. вид. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; авт.-упоряд.: Селецький А. В., Кравченко С. М., Агалець І. О. та ін. ; наук. ред. Селецький А. В. Київ : ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2019. 155 с. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/overview_edition_2019.pdf (дата звернення: 05.05.2021).

5. Інформаційно-аналітичний огляд головних подій у сфері освіти, науки й культури, оприлюднених засобами масової інформації України у січні-грудні 2020 / уклад. Т. І. Годецька. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського* : офіц. портал. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/monitorynh-zmi/analitychnyy-monitorynh-zmi/> (дата звернення: 05.05.2021).

6. Тематичні реферативні огляди : реф. огляди, 2010–2019 / уклад.: І. О. Агалець та ін. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського* : офіц. портал. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/bibliographic-resources-2/> (дата звернення: 05.05.2021).

*Віталій Бербец,
к.пед.н., доцент,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ШКОЛЯРІВ ЯК ВАЖЛИВА ЛАНКА У ЖИТТЄВОМУ САМОВИЗНАЧЕННІ

berbec1977@ukr.net

Період навчання у старших класах співпадає за часом з виникненням перед школярами проблеми подальшого життєвого, зокрема – професійного шляху. Вибір професії передбачає проходження певних етапів вікового розвитку, який полягає у переході від безпосереднього, імпульсивного прийняття відповідного рішення до вибору, що базується на співставленні сукупності значущих зовнішніх та внутрішніх факторів. Зміни психологічних аспектів у процесі вибору професії обумовлені не лише розвитком та становленням особистості учня, але й зміною його соціального статусу. В старших класах для більшості учнів проблема вибору майбутньої професії вже набуває актуальності та соціальної значущості: наближається закінчення навчання, постає питання про визначення свого місця в суспільстві, зокрема в трудовій діяльності.

Метою нашої публікації є характеристика чинників, які впливають на професійне самовизначення.

Проблема підготовки підростаючого покоління до свідомого професійного самовизначення є предметом дослідження багатьох дослідників. Так, психолого-педагогічні аспекти підготовки молоді до свідомого вибору професії проаналізовано в дослідженнях П.Атутова, Ю.Гільбуха, Є.Клімова, М.Захарова, Г.Костюка, В.Моляко, Є.Павлютенкова, В.Симоненка, В.Сидоренка, С.Чистякова, Б.Федоришина, М.Янцура.

Характеризуючи соціальну ситуацію розвитку старших школярів, можна стверджувати, що вибір подальшого життєвого шляху, самовизначення являє собою афективний центр їхньої життєвої ситуації, є особистісним новоутворенням старшого шкільного віку. Перед учнями постають

фундаментальні задачі соціального й особистісного самовизначення: як знайти своє місце в житті, вибрати справу у відповідності зі своїми можливостями й здібностями, як стати справжніми людьми, у чому сенс життя і багато інших. Юнаки і дівчата прагнуть зайняти внутрішню позицію дорослої людини, усвідомити себе членами суспільства, визначити себе у світі, тобто зрозуміти себе і свої можливості поряд з розумінням свого місця й призначення в житті.

Самовизначення – найважливіше досягнення особистості, яке ґрунтується на стійко сформованих інтересах, і прагненнях суб'єкта, спирається на формуванні світогляду і пов'язане з новим сприйняттям часу. Молода людина задає собі питання: що значу я в цьому житті? Які мої можливості? Яке місце я займаю в цьому світі? З точки зору самосвідомості, самовизначення характеризується усвідомленням себе як члена суспільства, і конкретизується в новій суспільно-значущій позиції. На думку Т.А. Арканцевої і Є.П. Авдученської, дитина перебуває на віковому перехресті вибору в самому широкому сенсі цього слова. Соціальна ситуація задається ситуацією множинних соціальних виборів. У зв'язку з необхідністю самовизначення в юнацькому віці відбувається зміна навчальної мотивації. Навчання починає розглядатися молодими людьми як передумова майбутньої професії, тому в якості провідного виду діяльності в даному віці називають навчально-професійну діяльність. Професійна орієнтація навчальної діяльності спирається на головні інтереси особистості [1].

На наш погляд на процес професійного самовизначення школяра активно впливає ряд чинників, а саме:

- соціальні (матеріальні стимули, престиж, соціальне становище);
- соціально-психологічні (вплив соціуму – сім'ї, однокласників, друзів);
- психологічні (переконавання та схильності особистості, рівень її інтелектуального і особистісного розвитку, інтереси);
- психофізіологічні особливості (задатки та здібності, особливості нервової системи, темперамент).

Основними особистісними факторами, що активізують вибір майбутньої професії, є потреба особистості у професійному самовизначенні (предметом якої є конкретна ділянка об'єктивної реальності) і потреба у визначенні сенсу життя (предметом якої є власна особистість, як суб'єкт діяльності). Потреба у професійному самовизначенні – це головне для особистості підліткового віку.

Професійне самовизначення встановлює відповідність між індивідуально-психологічними, особистісними особливостями та специфічними вимогами тієї або іншої професії. З огляду на це, М. Піддячний визначає такі його види:

- довідкове, в ході якого школярі з'ясовують для себе існуючі канали працевлаштування, вимоги прийому на роботу і навчання, можливості освоєння різних професій, терміни підготовки, систему оплати праці, санітарно-гігієнічні умови та професійний ріст;
- діагностичне, спрямоване на вивчення особистості, її інтересів, нахилів, здібностей з метою виявлення відповідності їх професії, що обирається;
- формуюче, мета якого – здійснювати керівництво, корекцію вибору професії школярами [3].

Педагогічне керівництво професійним самовизначенням передбачає організацію й здійснення координуючого впливу на психологію старшокласника відповідними педагогічними засобами з метою підготовки учня до свідомого та самостійного вибору професії. Педагогічне керівництво процесом професійного самовизначення не слід розглядати як обмеження принципу свободи вибору професії, оскільки: професійне самовизначення не обмежує свободу дій особистості; вільний вибір професії не відбувається стихійно; вибір професії передбачає співвіднесення власних якостей і можливостей з вимогами, які висуває кожна професія; вільний вибір професії повинен підпорядковуватися свідомій необхідності особистості, а прагнення та наміри особистості повинні узгоджуватися з потребами суспільства.

Таким чином, аналіз праць і власні спостереження дають підставу вважати, що підготовка учнівської молоді до професійного самовизначення – це складний довготривалий процес, здійснення якого можливе лише за умови врахування

соціально-економічних змін у суспільстві та індивідуально-психологічних особливостей кожного школяра. Лише спільними зусиллями ми можемо успішно розв'язати важливе і відповідальне завдання – підготувати всебічно розвинених, працьовитих, активних працівників, які свідомо обирають свій професійний шлях.

Бібліографія:

1. Андерсонс Г. В. Індивідуалізація профільного навчання школярів. *Гуманізація освіти*. 2007. № 3. С. 94-99.
2. Мельник О.В. Проблеми професійної орієнтації учнівської молоді та перспективні напрями їх вирішення *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: Зб. наук. праць. Вип 1. №15. С.283-293.
3. Піддячний М.І. Організаційно-педагогічні умови підготовки старшокласників до професійного самовизначення у міжшкільних навчально-виробничих комбінатах / АПН України Інститут проблем виховання: Дис. канд. пед. наук. К., 2002. 181 с.

Тетяна Бербец,
к.пед.н.,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМОСТІЙНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

berbec08@ukr.net

В розумінні самостійної роботи учнів у навчальному процесі існує багато різних точок зору. Визначаючи дидактико-методичні підходи до організації самостійної роботи учнів, ми враховували творчі надбання видатних науковців традиційної педагогіки та новітні концепції навчання. Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури допоміг визначити, що існують різні підходи до організації самостійної роботи (М. Дайрі, П. Дмитренко, Г. Ігнатенко,

Б.Єсипов, І. Лернер, П. Підкасистий та ін.), зокрема: А – 1) з позиції вчителя, 2) з позиції того, хто навчається, тобто учня; 3) з позиції управління та організації навчального процесу; Б – 1) як дидактичної категорії; 2) як гносеологічного явища.

Можливі два напрямки побудови навчального процесу на основі самостійної роботи учнів: перший – це збільшення ролі самостійної роботи в процесі уроків, другий – підвищення активності учнів за всіма напрямками самостійної роботи в позаурочний час.

Метою публікації є характеристика дидактичних умов організації самостійної роботи в умовах сучасної технологічної підготовки.

Перехід навчального процесу на збільшення долі керованої самостійної роботи та підвищення її ефективності в позаурочний час вимагають дотримання ряду дидактичних умов:

1) Готовність учнів до самостійної роботи. У науковій літературі готовність розуміється як психологічний стан і якісна характеристика особистості. Готовність до самостійної роботи – це вмотивований даним видом діяльності комплекс якостей, знань, практичних умінь, станів і відношень, необхідних для досягнення соціально-значимих цілей та результатів.

Для формування в учнів готовності до самостійної роботи важливо здійснювати заходи, направлені на розвиток особистості в плані вдосконалення самосвідомості, рефлексивності мислення, самодисципліни, саморозвитку тощо; підвищення навчальної мотивації і зацікавленого ставлення до трудового навчання.

2) Підготовленість учнів до самостійної роботи. Підготовка учнів до самоосвіти починається з перших класів. При цьому треба враховувати загальний рівень інтелектуального розвитку першокласників, частина з яких фактично не вміє самостійно працювати й організовувати свою роботу. Деякі учні відчують труднощі, пов'язані з відсутністю вмінь аналізувати, конспектувати, працювати з науковою літературою, планувати навчальний час, відсутністю психологічної готовності до самостійної роботи, незнанням правил

її організації. Учні, як правило, не володіють достатньою мірою вміннями, які необхідні для успішної самостійної роботи при вивченні трудового навчання.

Тому в першу чергу учнів треба навчити: прийомам роботи з науковою літературою з метою виділення необхідних знань; інтерпретації наукового матеріалу шляхом його відбору, синтезу, аналізу; прийомам конспектування; прийомам запам'ятовування; прийомам саморегуляції тощо.

3) Створення системи завдань для самостійної роботи. Важливим фактором успішної організації самостійної роботи є роль та функції вчителя в організації та керуванні пізнавальною діяльністю учнів, оскільки при її відсутності самостійна робота перетворюється в самодіяльність, яка має інше місце в структурі пізнавальної діяльності і не заміняє власне самостійної роботи.

Можна виділити три підходи до організації самостійної роботи учнів при вивченні трудового навчання:

1. Самостійна робота не планується; завданнями для самостійної роботи вважаються питання для самопідготовки в підручниках.
2. Самостійна робота організовується безсистемно для оцінювання знань і вмінь учнів у кінці чверті.
3. Самостійна робота має планомірний, систематичний характер.

Складність і обсяг самостійної роботи збільшується з кожним роком. В старших класах самостійна робота базується на підготовці до лабораторних і практичних робіт, виконанні контрольних робіт. Також використовуються такі форми роботи, як учнівські конференції, колоквиуми, науково-дослідна робота [2, 9]. З огляду на це постає потреба в розробці та впровадженні системи завдань для самостійної роботи при вивченні трудового навчання, при розв'язанні яких учні могли б реалізувати принцип від простого до складного і, таким чином, були б упевнені в своїх силах.

Система навчальних завдань для самостійної роботи має бути завершеною програмою, виконання якої сприятиме усвідомленому засвоєнню нових знань і способів дій, забезпечуватиме поступовий перехід від одного рівня розвитку до іншого, більш високого і творчого. Регулюючи характер навчальних завдань,

використовуючи в процесі навчання нові й більш складні види, ми навчаємо учнів не тільки способам виконання різних завдань, але й різним видам пізнавальної діяльності.

4) Систематичність заходів з керування і контролю самостійної роботи учнів. Запровадження системи самостійної роботи вимагає не тільки створення навчально-методичного комплексу, а й запровадження ряду заходів з організації, проведення та контролю за самостійною роботою учнів.

Як показують наші дослідження, далеко не всі учні вміють раціонально організувати свій робочий графік і добре розуміють значення самостійної роботи в процесі трудового навчання. Проявом цього є нерегулярність виконання завдань для самостійної роботи. Як наслідок, – перевантаженість наприкінці чверті, низький рівень знань та вмінь. Тому зусилля викладача повинні бути спрямовані на раціоналізацію й оптимізацію самостійної роботи учнів.

5) Забезпечення самостійної роботи учнів ефективними методичними засобами. Для ефективної самостійної роботи необхідно забезпечити учнів достатньою кількістю навчальних посібників різних видів.

Чим більше видів навчальних посібників, тим успішніша робота учнів. У ході самостійної роботи учень може використовувати як традиційні навчальні матеріали, так і подібні матеріали інших ресурсів. На зміну тексту друкованих підручників приходить гіпертекст в методичному забезпеченні на електронних носіях або в Інтернеті.

Сьогодні створюється велика кількість освітніх ресурсів у мережі Інтернет. Набувають популярності системи тестування, віртуальні уроки, майстерні, коли користувачу достатньо мати комп'ютер і підключення до мережі для отримання завдань, спілкування з вчителем. Використання мереж підвищує роль самостійної роботи учня і дозволяє кардинальним чином змінити методику викладання.

Процес підвищення ефективності самостійної роботи вимагає дотримання ряду дидактичних вимог: формування в учнів навичок самоосвіти; створення

системи завдань для самостійної роботи; організації системи заходів з керування й контролю за самостійною роботою учнів; забезпечення самостійної роботи ефективними навчально-методичними засобами.

Саме тому, оптимальне використання всіх видів самостійної роботи, знання функцій, дотримання дидактичних умов її здійснення допоможе успішно вирішувати ті завдання, які стоять перед сучасною освітою, збагатить процес проведення самостійної роботи, зробить його цілеспрямованим і дійовим.

Бібліографія:

1. Дмитренко П. До питання виховання самостійності учнів / П. Дмитренко, Г. Ігнатенко // Трудова підготовка. – 1999. – № 4. – С. 31–34
2. Ігнатенко Г. Умови підвищення ефективності розвитку самостійності школярів на уроках трудового навчання / Г. В. Ігнатенко // Оновлення змісту форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: наук. зап. – Рівне: РДГУ, 2002. – Вип. 12, ч. 2. – С. 226–229.
3. Товстоног Е. А. Самостоятельная работа учащихся на уроках / Е. А. Товстоног // Педагогические науки. – 2011. – № 6. – С. 129–131

*Тетяна Борисова,
к.пед.н.,
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*

ЕРГОДИЗАЙН-ПРОЄКТИ У ЗМІСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

borisova.tanya@ukr.net

Проектна навчальна діяльність вже давно й надійно укорінилася в системі технологічної освіти учнівської молоді. Залучення учнів до розробки та втілення навчальних проєктів сприяє розвитку навичок інтеграції знань з різних освітніх галузей, пошуку нестандартних рішень, синтезу нових підходів і технологій та

підготовці молоді до професійної діяльності. Державним стандартом базової середньої освіти передбачено реалізацію дев'яти освітніх галузей, серед яких технологічна. А у комплексі основних компетентностей, які формує базова середня освіта, на четвертому місці визначено компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій.

З початкової освіти Нової української школи технологічна освітня галузь базується на інтеграції основ дизайну і технологій. Такий симбіоз продиктовано викликами сучасного розвитку виробничих та інформаційних технологій. У будь-якому проєкті основою є дизайн-проєктування. Привабливий зовнішній вигляд об'єкта, не залежно від задіяних технологій для його реалізації, забезпечує конкурентоспроможність продукту та його популяризацію. Тому проєктування образу майбутнього об'єкту повинно відбуватися за законами композиції та дизайну.

З іншого боку, всі проєкти створюють люди для забезпечення потреб людей. Оскільки технологізація захопила різні сторони життєдіяльності людини, а окремі об'єкти стали настільки складними, що почали нівелювати людські можливості. На цьому етапі розвитку суспільства та наукова-технічного прогресу актуальним стало звернення до ергономічної науки, що забезпечує комфортну сторону у взаємодії людини з навіть дуже складними та найновітнішими проєктними технологіями й об'єктами проєктування.

Ергодизайн – це термін, утворений з двох понять: ергономіка і дизайн. Ергономіка вивчає предмети, що знаходяться в безпосередньому контакті з людиною і розглядає шляхи взаємодії з ними для максимального полегшення їх використання. Дизайн же допомагає надати «форму» ідеям ергономіки – створити середовище, в якому приємно і зручно перебувати людині. Використання досягнень ергодизайну є важливим напрямком удосконалення споживчих властивостей промислової продукції і поліпшення умов праці.

На сучасному етапі розвитку технологій ергодизайн знаходить втілення у всіх сферах життєдіяльності людини. Необхідно враховувати, що рівнозначні об'єкти можуть проєктуватися з дотриманням різних вимог в залежності від

функціонального призначення. Наприклад, домашні меблі та меблі для офісів докорінно відрізняються один від одного. Так, якщо офісні крісла повинні бути зручними й сприяти підвищенню продуктивності праці, то домашнє крісло теж повинно бути зручним, але, безсумнівно, забезпечувати відпочинок тілу людини.

Тому ознайомлення учнівської молоді з напрацюваннями цього інтегруючого напрямку проєктної діяльності та стандартизацією норм і вимог ергономічного дизайну можна вважати одним з найбільш ефективних засобів вирішення проєктних завдань. Учні повинні усвідомити, що краса й оригінальність завжди повинні доповнюватися безпечністю і комфортністю. Такий підхід до проєктної діяльності повинен враховувати на всіх етапах проєктування будь-яких об'єктів. Важливим є також усвідомлення, що не лише самі об'єкти проєктної діяльності (як готові продукти) повинні відповідати вимогам ергономічного дизайну, а й сам процес моделювання та втілення задуму, тобто технологічний процес виготовлення виробу, має бути безпечним та комфортним, а також приносити задоволення навально-виробничою діяльністю. А для цього важливо продумувати та дотримуватися найменших дрібничок, від красивого і зручного робочого одягу та робочого місця до підбору екологічних необхідних для роботи матеріалів і технологій.

Сподіваємося, що під час розробки типової освітньої програми технологічної освітньої галузі та модельних навчальних програм для учнів базової середньої освіти буде враховано переваги проєктної діяльності для розвитку компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій – в цілому та необхідність звернення учнів до основ ергономічного дизайну на всіх етапах проєктно-технологічної діяльності – зокрема.

Бібліографія:

1. Державний стандарт базової середньої освіти 5-9 класи Нової української школи. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення 08.05.2021).

2. Ергодизайн у сучасному світі. URL: <http://howard.su/publ/ergodizajn-v-sovremennom-mire> (дата звернення 08.05.2021).

3. Свірко В., Бойчук О., Голобородько В., Рубцов А. Основи ергодизайну: навч. посіб. Київ: НАУ, 2011. 300 с.

4. Сьомка С. Ергономіка та ергодизайн : підручник. К.: НАКККіМ, 2017. 604 с.: іл.

*Ірина Голіяд,
к.пед.н., професор,
завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти,
креслення та комп'ютерної графіки
Інженерно-педагогічного факультету*

*Марія Тропіна,
студентка IV курсу,
Спеціальності «Професійна освіта:
Комп'ютерні технології»
Інженерно-педагогічного факультету*

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ЦИФРОВИЙ СУПРОВІД ПРОЕКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

goliyad-ktnk@ukr.net
mari.nort/18@gmail.com

Більшість дослідників, визначають метод проєктів як педагогічну технологію, оскільки він складає сукупність різних творчих методів: дослідних, пошукових, проблемних, творчих за своєю суттю. Науковці стверджують, що цей метод відносять до «технологій XXI століття».

Більш широке тлумачення цього поняття розглядає проєкт як інструмент для здійснення інноваційних змін. Деякі західні вчені навіть вважають, що весь сучасний світ (а не тільки система освіти) можна розглядати як сукупність

різноманітних проєктів. З'явився навіть спеціальний термін «project-based world» – світ, що базується на проєктній діяльності [4].

Актуальність оволодіння основами проєктування обумовлена багатьма факторами, зокрема, дана технологія має широкий спектр застосування на всіх рівнях організації системи освіти; володіння логікою і технологією соціокультурного проєктування дозволить більш ефективно здійснювати організаційно-управлінські та аналітичні функції; володіння проєктними технологіями забезпечує конкурентоспроможність фахівця [2].

Освітняни в усьому світі говорять про необхідність переосмислення того, як ми навчаємо майбутнє покоління. Значну роль у підтримці цього процесу, а також у створенні кадрових, наукових, науково-методичних, організаційних, правових ресурсів, відіграє проєктно-дослідно-експериментальна діяльність, яка здійснюється творчими групами педагогічних і науково-педагогічних працівників разом із здобувачами.

Використання проєктно-дослідницьких підходів в освітньому процесі позитивно впливає на реформування системи освіти, приведення її до якісно нового рівня, що відповідає провідним європейським та світовим стандартам.

Педагогічні експерименти, проєкти – це пошук нового, незвичайного, перевірка новітніх ідей, це здобутки і помилки, успіх, а можливо й невдача, але завжди це можливість зрости інтелектуально, шлях загартування і самовдосконалення. Ефективному вирішенню цих завдань сприяє «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» [1].

Наразі будуть широко застосовуватися методи викладання, засновані на співпраці – це різноманітні типи проєктів: творчі, ігрові, інформаційні, практико-орієнтовані, дослідницькі, тощо.

Проєктні технології сприяють залученню суб'єктів освітнього процесу до єдиного інформаційно-освітнього простору, що включає сукупність технічних, програмних, телекомунікаційних і методичних засобів, що дозволяють застосовувати в навчальному процесі нові інформаційні технології, забезпечують рівний доступ до здобуття якісної підготовки учнівської молоді,

розвивають практичні цифрові навички [5].

Сьогодні актуальним є метод візуалізації даних (функції, графіки, діаграми та ін.). Для створення візуального контенту можна використовувати сервіси: Canva, Infogram, Crello, AmCharts Live. Для візуалізації ходу проєкту, опису кожного етапу, з необхідністю спільного створення тимчасових шкал онлайн, використовується інструмент Timetoast. З його допомогою зручно ділитися своїми графіками з іншими користувачами. Щодо візуалізації думок декількох команд в мережевому проєкті, створена віртуальна дошка зі стікерами – Scrumlr. Це інструмент для спільної роботи з можливістю внесення змін кожним учасником у реальному часі.

У ході розроблення дослідницького проєкту передбачається дотримання основних етапів дослідження: постановка проблеми; дослідження та ґрунтовне вивчення теоретичних основ проблематики; добір методики дослідження та практичне їх засвоєння; накопичення, ретроспективний аналіз та узагальнення власного матеріалу; наукові коментарі та власні висновки [3].

Для збору ідей (визначення актуальності проблеми) краще провести соціологічне опитування, використовуючи сервіс Tricider. Щоб проєкт розпочати, перш за все, потрібно приступити до планування своїх дій, використовуючи цифрові інструменти (сервіс TimeLine). Шлях до успіху починається з мети. Правильно сформулювати мету проєкту, визначити завдання проєкту, висунути гіпотезу можливо з використанням цифрового інструменту – онлайн дошки (Trello). Існують інтеграції з великою кількістю інших сервісів в Інтернеті: Google Диск, Google Календар, GitHub, Slack, Miro та інші.

Спільна діяльність вчителя і учня в роботі над проєктом передбачає: складання плану роботи над проєктом, визначення термінів проєктної діяльності контролю за проходженням основних етапів проєктної діяльності. Інструментом, надання допомоги і проведення консультацій при виникненні труднощів у роботі учнів, виступає онлайн дошка та використання таблиць і діаграм сервісу Google "Діаграма Ганта".

Використовуючи різні сервіси (Wakelet), можна робити закладки і

створювати колекції матеріалів – відео, документи, посилання й інші ресурси для свого проєкту. Таких колекцій можна створити скільки завгодно і все в одному місці.

Там, де потрібно провести аналіз, сформулювати висновки, обґрунтувати свою точку зору, розібратися з вмістом понять і термінів, ефективно комунікувати з командою – використовують комплект карток, який дозволяє набутти навичок до проєктування, до виконання нестандартних завдань на застосування знань у практичних, життєвих ситуаціях.

MindMeister – безкоштовний інструмент для колективного створення інтелект-карт. Можливий обмін картами з необмеженою кількістю користувачів у режимі реального часу. Візуалізація ідеї демонструється у вбудованій презентації з динамічними слайд-шоу.

Отримані результати повинні бути корисними, готовими до використання на занятті, в школі, в повсякденному житті. Якщо вирішувалася теоретична проблема, то потрібно запропонувати конкретне рішення, наприклад, інформаційний продукт. Якщо вирішувалася практична проблема, то розроблений конкретний продукт повинен бути готовим до використання. Розмістити свої результати роботи над проєктом можливо використовуючи цифровий ресурс – онлайн дошку Padlet. view.genial.ly. З її допомогою можна залишати коментарі та ставити запитання аудиторії в режимі реального часу.

Результати виконаного дослідження мають бути оформлені у вигляді певного продукту: фоторепортаж, відеофільм, альманах, доповідь, наукова стаття, реферат, мультимедійна презентація, виставка, колекція, рекламний проспект, дизайнерський проєкт тощо.

Одним з етапів проєктної діяльності є етап захисту проєкту. Підбір матеріалу для мультимедійної презентації здійснюється в послідовності, яка визначається структурою проєкту, потім оформляється презентація в Power Point за основними структурними складовими – тема, мета, завдання, учасники, цільова група, партнери, очікувані результати, календарний план, бюджет проєкту, ризики та заходи щодо їх зниження, перспективи розвитку проєкту,

автори. Використовуючи сервіс Google Slides є можливість створення запам'ятовуючих й інформативних презентацій з якими можна працювати колективно.

Впровадження анімованих відео, програм, які дозволяють працювати з технологіями доповненої та віртуальної реальності в освітній процес, знайомство з 3D-моделями, мікрофотографіями дають можливість учням отримувати нові ідеї для своєї подальшої дослідницької діяльності. На їх основі можна також конструювати уроки, проводити презентації, складати тестові завдання, залучати учнів до інтерактивної роботи та розв'язувати інші необхідні в навчальному процесі завдання.

Використання проектно-дослідницьких підходів в освітньому процесі сприяє не тільки формуванню інтересу до навчального предмета, але й розвиває пам'ять, спостережливість, логічне мислення, творчі здібності вихованців. Учні навчаються будувати гіпотези, сортувати та опрацьовувати матеріали, виокремлювати головне та робити висновки, одночасно розвиваючи навички взаємодії і комунікації [2].

Безперечно, проектно-дослідницька діяльність учнів затребувана в сучасній педагогіці. Набуті знання, вміння та навички, в перспективі стануть підґрунтям для організації ефективної науково-дослідницької діяльності під час подальшого навчання й самостійній роботі.

Бібліографія:

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 07 листопада 2000 р. № 522 «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 р. за № 946/5167 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.07. 2017 р. за № 994)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0946-00>
2. Гриб'юк О.О. Проектно-дослідницькі методи навчання математики як основа педагогіки співробітництва учасників освітнього процесу / Звітна наукова конференція Інституту інформаційних технологій і

- засобів навчання НАПН України: Збірник матеріалів наукової конференції, Київ: ІТЗН НАПН України, 2019. С.63-71, URL: <http://lib.iitta.gov.ua/715956/1/Zvitna%20ІТЗННАРН%202019.pdf>
3. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інтерактивні технології навчання у вищому педагогічному навчальному закладі : навчальний посібник. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. 309 с.
  4. Радкевич О.П. Програмне забезпечення управління проектами у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. Професійна педагогіка. 2019. № 2. С. 124–132. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://doi: 10.32835/2223-5752.2019.19.124-132>.
  5. Слободяни О. Організація дослідницької діяльності засобами комп'ютерного моделювання / О. Слободяник // Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (НПК-2018) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми: ФОП Цьома С. П., 2018. – Ч. 2. – С. 91–92.

*Ольга Вітрук,
викладач,*

*Володимир-Волинський педагогічний фаховий коледж
ім. А.Ю. Кримського Волинської обласної ради*

ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

viter70@gmail.com

Метою вищої освіти є розвиток і соціалізація здобувачів освіти, формування у них національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів. Сучасний

здобувач освіти – це патріот України, який знає її історію, поважає надбання інших народів; є носієм української культури; компетентний мовець, що вільно спілкується державною мовою, володіє також рідною й однією чи кількома іноземними мовами, має бажання і здатність до самоосвіти, виявляє активність і відповідальність у громадському й особистому житті, здатний до підприємливості та ініціативності, має уявлення про світобудову, бережно ставиться до природи, безпечно й доцільно використовує досягнення науки і техніки, дотримується здорового способу життя.

Сьогодні нагальним є засвоєння досвіду європейської спільноти, зокрема у визначенні та відборі ключових компетентностей, серед яких вирізняється інноваційність, підприємливість та фінансова грамотність. Здобути ці компетентності можна лише тоді, коли робота над їхнім формуванням буде здійснюватися за кожної нагоди на заняттях професійних дисциплін. Саме таким важливим кроком до формування у здобувачів освіти підприємницької компетентності.

Перспектива соціального підприємництва передбачає навчання здобувачів освіти підприємницькому способу мислення, соціальній відповідальності та реалізовується шляхом впровадження проекту. Формат соціального підприємництва допомагає впроваджувати інноваційні методи, а саме метод проектів, навчання у співробітництві, креативне навчання та дистанційне навчання, які розвивають творчі та практичні навички.

Дисципліни професійного циклу спрямовані на формування технологічно освіченої особистості, підготовленої до самостійного життя і активної перетворювальної діяльності в умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства.

Для формування ключових компетентностей на заняттях необхідно приділяти увагу інтерактивному навчанню, яке допомагає кожному здобувачеві освіти відчути свою успішність. Використовувати такі інтерактивні методи і техніки, як дискусії, робота в групах, індивідуальна робота, «мозковий штурм», «мікрофон», «ажурна пилка/пазли», інтерв'ю, генерування ідей, метод

візуалізації тощо, практичні завдання і ситуації, що наближені до реального життя. Залучати до створення творчих проєктів, до самостійної та групової пошукової діяльності, навчаючи використанню сучасних інтернет-засобів комунікації під час роботи з джерелами інформації.

Більшість занять із підприємницьким змістом спрямовують на формування підприємницької компетентності засобами проєктної технології, створювати вироби своїми руками, вклавши в них частинку душі, та робити світ прекрасним. У глобалізованому світі, де переважає масове виробництво, вироби, створені індивідуально, в одному екземплярі, часто з національним колоритом, користуються більшим попитом. Етнічні мотиви у виробах і аксесуарах дають можливість виділятися будь-якій людині, дають волю її здібностям і фантазіям, а їх оформлення в етностилі сприяє пропагуванню етнокультури, традицій та звичаїв українського народу, розкриваючи генетичний код українців.

Бібліографія:

1. Введенский В.Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога. Педагогика. –2003. № 10. С. 51–55.
2. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навч. Посібн. Київ: Центр учбової літератури. 2007. 232 с.
3. Рябченко В. Деякі концептуальні проблеми навчання і виховання студентів у сучасних вищих навчальних закладах України. 2005. № 3. С. 40–45.
4. Гончаренко С У. Методика як наука. Хмельницький: Вид-во ХГКП, 2001. 30 с.
4. Гуревич Р. С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: Монографія. Київ: Вища шк., 1998. 229 с.
5. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. Монографія. Київ: Віпол, 2000. С. 11-57.

*Олександр Деденєв,
аспірант,
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка,*

**НАВЧАННЯ ШЕСТИКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО
НАВЧАННЯ РОЗУМІННЮ ГРОМАДЯНСЬКИХ НОРМ І ЦІННОСТЕЙ
ЗА КОНЦЕПТУАЛЬНИМИ ЗАСАДАМИ ПОВЕДІНКОВОЇ ТЕОРІЇ
ОСОБИСТОСТІ**
dedovalex666@gmail.com

Сучасна освіта переживає суттєві зміни, які пов'язані з організаційно-управлінською, правовою, економічною модернізаціями, визначенням нових цілей відповідно до вимог інформаційного суспільства. Посилюється значення виховного потенціалу освітнього процесу, ролі громадянської освіти, розвитку демократичних засад у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу й організації соціальної практики учнів. Соціальне замовлення, за концепцією Нової української школи [3], вимагає від системи освіти здійснення підготовки активної, конкурентоспроможної особистості, компетентної у розв'язанні життєвих, професійних проблем, готової до виконання громадянських обов'язків, відповідальної за власне благополуччя і розвиток своєї країни. З огляду на це, важливим стає формування громадянської відповідальності учнів протягом навчання у загальноосвітньому навчальному закладі.

На етапі переходу до нових освітніх стандартів, зорієнтованих на розвиток ключових компетентностей, Міністерство освіти і науки України разом із небайдужою громадськістю та освітянами здійснило оновлення навчальних програм трудового навчання для учнів 5-9 класів, увівши чотири наскрізні тематичні лінії для формування ключових і предметних компетентностей, зокрема і «громадянську відповідальність» [4]. Рушійні сили розвитку відповідальності особистості закорінені у засвоєнні учнем основної школи зразків суспільно значущої поведінки завдяки пізнанню і виконанню її норм,

правил під час навчальної діяльності у взаєминах кооперації і співпраці з її учасниками. Адже учень морально і соціально формується з розвитком й ускладненням навчання, праці, зі зміною його місця у системі суспільних відносин.

Розвиток громадянської відповідальної та цілісної особистості учня, за *поведінковою теорією особистості* Дж. Уотсона та Б. Скіннера, головним джерелом розвитку особистості визнає середовище в самому широкому сенсі цього слова [5, с. 351]. Особистість є продуктом навчання, а її властивості – це узагальнені поведінкові рефлексії і соціальні навички. Наукова новизна обґрунтованого нами підходу до формування в учнів громадянської відповідальності полягає у поясненні та прогнозуванні цього процесу шляхом систематизації методів трудового навчання для формування відповідальності особистості учня. Учні 6-х класів зміст трудового навчання орієнтують на усвідомлення важливості дотримання етикету для створення власного позитивного іміджу [4].

Повазі до думок інших, обговоренню та висловлюванню власних думок щодо важливості гігієни житла в житті людини сприяє застосування в трудовому навчанні методу *«Школа – це життя: живемо екологічно»* [1; 2]. Розвиток відповідального ставлення до навколишнього простору, вміння працювати в команді, брати на себе відповідальність за ухвалені рішення починається з пояснення вчителя, що школа є тим простором, де не тільки відбувається навчання, а й саме життя. Вона має соціальні, наприклад, екологічні проблеми, що потребують вирішення. Діти об'єднуються у групи. Кожна група отримує завдання намалювати й презентувати соціальний плакат, висвітливши у ньому питання, що стосуються збору та утилізації сміття, що накопичується у школі. Учні презентують свої плакати, закріпивши їх на стіні. Можна запропонувати провести загальношкільну презентацію або презентацію для громади. У підсумку, учні 6-го класу розуміють відповідальність кожного за навколишній життєвий простір, усвідомлюють власну роль у вирішенні питань, що стосуються забруднення навколишнього середовища.

Метою методу «Я – за екологію, моя школа також...» [1; 2] є формування в учнів 6-х класів уявлення про відповідальність як певний внесок у життя громади та розуміння, що відповідальність забезпечує сприятливе середовище життя. Учні на дошці чи фліпчарті створюють дерево ідей, за які питання, що стосуються навколишнього середовища місцевості їх проживання, кожен з них може нести відповідальність (один учень – одна ідея, записана на стікері-аркуші, який приклеюється до загального дерева).

У результаті, школярі усвідомлюють, що відповідальність є складовою демократичної участі, розуміють власну відповідальність за збереження навколишньої екосистеми, у них формується готовність нести відповідальність, зокрема щодо питань забезпечення сприятливого середовища життя в школі та місцевій громаді.

Кожен із розглянутих методів має специфічну спрямованість на розвиток певних складових громадянської відповідальності, водночас певним чином впливаючи й на розвиток інших її компонентів.

Бібліографія:

1. Голлоб Р., Вайдінгер В. «Зростаємо в демократії» : плани уроків для початкового рівня з питань освіти для демократичного громадянства та освіти прав людини для загальноосвітніх навчальних закладів / Пер. з англ. та адаптація О.В. Овчарук. Київ: Основа, 2012. Том 2. URL: <http://www.living-democracy.com.ua/textbooks/volume-2/>

2. Громадянська відповідальність: 80 вправ для формування громадянської та соціальної компетентностей під час вивчення різних шкільних предметів. 5-9 клас: посібник для вчителя. Київ: б. в. 2017. 136 с.

3. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи : електронний ресурс. : <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf12>

4. Трудове навчання. 5-9 класи: практ. посібник для вчителів / С. М. Дятленко, Р. М. Лещук, О. Ю. Медвідь; упоряд. С. М. Дятленко; за заг. ред. А. І. Терещука. Харків: Ранок, 2017. 128 с.

5. Хьелл Л. Теории личности. Санкт-Петербург: Питер, 2007. 607 с.

Наталія Дубова,

к.пед н.,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

САМОКОНТРОЛЬ І САМООЦІНКА У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ

naukatpf@udpu.edu.ua

Основною вимогою до освіти за сучасних умов є орієнтація її на розвиток особистості, здатної до самоосвіти, саморозвитку та самоактуалізації у професійній сфері. Розв'язання завдань щодо підготовки фахівців, які відповідають вимогам сьогодення, безпосередньо залежить від змісту та організації освітнього процесу, оскільки саме під час його перебігу проходить професійне становлення особистості [1].

Останнім часом самоконтроль і самооцінювання набувають все більшого значення в системі освіти, їх виділяють як важливі чинники успішного навчання.

Одним із напрямів удосконалення професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів у закладі вищої освіти є організація та керівництво зусиллями студентів у справі формування своєї особистості, тобто їх підготовка до професійного самоуправління, одними із функцій яких і є самоконтроль та самооцінка.

Самооцінка і самоконтроль – нерозривно пов'язані між собою. Важливе значення для нормального розвитку особистості має встановлення гармонійних відносин між тим, що студент хоче, на що він претендує та на що він фактично здатний, та забезпечує високий рівень його самоорганізації.

Компетентність майбутнього фахівця залежить не тільки від його здібностей, але й від визначених якостей особистості. Серед цих якостей найбільш істотною є критичність і самооцінка, які виявляють ставлення до результатів своєї діяльності і поведінки.

Доцільно розрізняти самооцінку за ступенем адекватності щодо реальних досягнень і потенційних можливостей індивіда, за рівнем (високим, середнім, низьким), за ступенем стійкості, самостійності, критичності.

Можна стверджувати, що найважливіший компонент цілісної самосвідомості особистості – це адекватна самооцінка, що виступає необхідною умовою гармонійних відносин людини як із самою собою, так і з іншими людьми, з якими вона вступає у вербальну чи не вербальну комунікацію і взаємодію [2]. Самооцінка є важливим фактором, що впливає на навчальну діяльність студента і багато в чому визначає його подальше особистісний розвиток.

А самоконтроль уможливорює постійне удосконалення професійної діяльності, тож саме сформована здатність до самоконтролю сприяє забезпеченню якісної фахової підготовки майбутніх інженерів-педагогів кулінарного профілю.

Головною функцією самоконтролю і самооцінювання є належне визначення власних можливостей (як реальних, так і потенційних), а також розуміння проблем, що мають бути розв'язані у процесі навчання.

При самоконтролі студент має перевірити власну роботу, оцінити свої знання, за необхідності внести корективи. Саме завдяки самоконтролю і самооцінюванню встановлюється внутрішній зворотний зв'язок для отримання даних про правильність виконання поставленого завдання, про помилки і шляхи їх виправлення, вагомість результатів [3].

В процесі навчання у закладі вищої освіти майбутні-інженери-педагоги повинні не тільки свідомо засвоїти наукові знання, але й оволодіти уміннями і методами їх самостійного придбання і творчого застосування на практиці.

Тому необхідність самоконтролю і самооцінки обумовлені практичними цілями навчання, які припускають формування у студентів здатності до подальшої самоосвіти, спроможності навчатися впродовж життя, ефективно вирішувати професійні завдання.

Сформованість цих умінь дозволяє майбутнім інженерам-педагогам успішно аналізувати умови і задачі навчання, раціонально планувати і організовувати своє навчання, адекватно оцінювати, своєчасно коригувати і удосконалювати процес і результати своєї навчальної діяльності, іншими словами, управляти нею. Від сформованості даних умінь залежить активність у навчанні, а також ефективність і результативність майбутньої професійної діяльності.

Узагальнюючи дослідження вчених, можемо виділити три основних структурних елементи самоконтролю: самоперевірку – перевірку результату, який досягнуто; самооцінювання – оцінювання особистістю самої себе, своїх можливостей; самоаналіз – аналіз власної поведінки, окремих вчинків, цілей, емоційних реакцій, переживань, і – якості своєї особистості, мотивів своєї поведінки.

Важливим є підвищення рівня вмінь самоконтролю навчальної діяльності та самооцінки майбутніх інженерів-педагогів, що неодмінно призведе до підвищення їх активності у навчальній діяльності, розвитку у них важливих особистісних якостей, підвищенню рівня володіння методами дослідницької роботи, тобто сприятиме розвитку особистості.

Спрямованість на самоаналіз і самооцінку характеризує систему потреб студентів стосовно власного професійного саморозвитку, ціннісне усвідомлення сформованості цієї якості для майбутньої професійної діяльності.

Бібліографія:

1. Кравуненко Н. В. Визначення змісту та структури особистісної готовності до професійної діяльності. URL: <http://mp2.umo.edu.ua/wp-content/uploads/2012/04/>

2. Кулаков Р. С. Самооцінка та рівень домагань як особистісні конструкти та детермінанти професійного самовизначення у ранньому юнацькому віці. *Наукові записки національного університету «Острозька академія»*. Серія «Психологія і педагогіка». 2014. Вип. 26. С. 78–83.

3. Штельмах Г. Б. Самоконтроль під час підвищення кваліфікації вчителів як один із засобів вдосконалення педагогічного професіоналізму. *Педагогіка вищої та середньої школи: Зб. наук. праць*. Вип 32 / ред кол. : З. П. Бакум (гол. ред.) та ін. Кривий Ріг. 2011. 578 с.

*Лілія Кільдерова,
к.пед.н., доцент
кафедри теорії і методики технологічної освіти,
креслення та комп'ютерної графіки
Інженерно-педагогічного факультету
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТЬНОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Lv_k@i.ua

Педагогічна технологічна освіта на сучасному етапі розвитку направлена на підвищення якості освітнього процесу, досягнення високих результатів засвоєння знань та вироблення вмінь і навичок із застосуванням засобів навчання на основі інформаційних та комунікаційних технологій. За таких умов підхід до навчання розглядається як процес інформаційної взаємодії між джерелами інформації та здобувачами освіти.

Підготовка майбутніх учителів технологічної освіти у сучасних умовах передбачає розробку та впровадження нових моделей навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Готовність майбутнього вчителя до використання таких технологій є важливою умовою переходу до якісного навчання, що відповідає вимогам розвитку інформаційного суспільства [1].

Науковці зауважують на перспективах розвитку педагогічного дизайну як методологічної основи поліпшення якості педагогічного процесу, зокрема, у роботах В.П. Беспалько, Є.С. Полат, О.Ю. Уварова, І.Е. Унт та ін. розглядається проблема змінення парадигми навчання, що має на меті застосування нових форм, методів та засобів навчання. Такі зміни, неодмінно, матимуть вплив і на характер взаємодії між майбутнім учителем та учнями. В умовах трансформацій, що сьогодні відбуваються в суспільстві, у системі технологічної освіти необхідне оновлення змісту підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій. Використання інформаційно-комунікаційних технологій, розробка нових підходів до створення електронних підручників, посібників та інших навчальних матеріалів – все це ініціює підготовку майбутніх учителів технологічної освіти до використання підходів педагогічного дизайну у професійній діяльності, що формує їх професійно-педагогічну культуру та компетентність [4].

Дослідження проблем педагогічного дизайну є одним із пріоритетних напрямів зарубіжної науки та освіти що, в свою чергу, спонукає до наукових пошуків цього напрямку і науковців нашої держави у контексті стрімких змін у суспільстві та «діджіалізації освіти, що являє собою усвідомлений підхід докорінного перетворення будь-яких процесів на основі використання цифрових технологій, зокрема, процесу педагогіки партнерства в новій українській школі» [5].

Ефективність реалізації розвитку сучасної особистості передбачає оновлення способів взаємодії з використанням можливостей цифрових технологій [2]. «Необхідно розуміти, що цифрова трансформація – не модне тимчасове явище. Це глобальна тенденція, максимальну вигоду від якої отримають освітні заклади, що повною мірою стануть лідерами в області перетворення освітнього процесу на основі використання цифрових технологій, зокрема, у процесі освітньої партнерської взаємодії» [5].

У системі підготовки майбутніх учителів технологічної освіти особлива увага приділяється їх роботі із сучасними освітніми ресурсами, способами

включення їх у навчальний процес, розробці нових електронних навчальних матеріалів (е-проекти, е-майстер-класи та ін.). Така підготовка необхідна для того, щоб у найближчому майбутньому отримати відмінні розробки електронних ресурсів навчання, розвитку учителів технологій у галузі застосування підходів педагогічного дизайну у технологічній освіті [3].

Слід зазначити, що на сьогодні у системі освіти нашої держави майже відсутній системний підхід у вивченні сучасних досягнень у галузі педагогічного дизайну, недостатньо організована підготовка фахівців та не сформульовані вимоги до рівня професійної компетентності вчителя технологічної освіти, що володіє методикою застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, проектування освітнього процесу, зокрема, педагогічного дизайну. Наявність навчально-методичних матеріалів для такої підготовки також є у недостатній кількості.

Отже, в умовах, що склалися, необхідність підготовки майбутніх учителів технологічної освіти до застосування підходів педагогічного дизайну у професійній діяльності обумовлює необхідність у розробці технології навчання майбутніх учителів технологій з метою формування їх інформаційно-комунікаційних компетенцій, розробки ефективних способів включення у освітній процес електронних навчальних матеріалів.

У зв'язку із зазначеним вище, першочерговим завданням є наукове обґрунтування підготовки майбутнього вчителя технологічної освіти до педагогічного дизайну у професійній діяльності.

Бібліографія:

1. Денисенко С.М. Педагогічний дизайн у сучасному освітньому процесі / С.М. Денисенко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка (3 (81)), 2015. – С. 79–83.
2. Коваль К.О. “Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування”. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. № 2. С. 162-167, 2015.

3. Ковальчук В.І., Подольська І.С. “Застосування цифрової педагогіки в підготовці майбутніх фахівців сфери підприємництва”. *Молодий вчений*, № 5 (57), с. 523-526, 2018 р.

4. Тименко В.П. Педагогічний дизайн у вищих професійних навчальних закладах технічного профілю / В.П. Тименко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Дизайн-освіта майбутніх фахівців на сучасному етапі освітньої практики». – Секція № 3. Інформаційні технології в дизайн-освіті. – 2013. – С. 133-147.

5. Фамілярська Л.Л. “Особливості створення вчителем електронного портфоліо”. *Електронний науково-методичний журнал «Житомирщина педагогічна»*, № 1(13), 2019.

*Євгеній Колісник,
аспірант,*

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка,

**МЕТОДИКА РОЗКРИТТЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ РИС УЧНІВ НА УРОКАХ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ ОСОБИСТІСНОГО
ПІДХОДУ В ТЕАТРАЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ К. СТАНІСЛАВСЬКОГО**
kolisnukira@gmail.com

Важливість проведеного дослідження визначається нами необхідністю пояснення та прогнозування з допомогою наявних структурних концепцій театральної педагогіки шляхів застосування засобів акторської майстерності у трудовому навчанні та вихованні школярів. Використання засобів театральної педагогіки визначається системою ідей, побудов і принципів, які пояснюють організоване певним чином становлення особистості учня, а також прогнозують у часі певні його особистісні зміни.

Рушійні сили розвитку особистості визначені академіком І. Зязюном педагогічним законом: формування різних видів людського досвіду є прямо пропорційним чуттєвій чуйності особистості на ситуації їх передачі та засвоєння

[1, с. 5]. На продукованих театральною педагогікою позитивних почуттях ефективно формуються різні психофізіологічні установки, стереотипи поведінки і практичних дій, які обумовлюють інтереси особистості учня.

Наукова новизна пропонованого нами концептуального підходу до розвитку особистості школяра засобами театральної педагогіки полягає у поясненні та прогнозуванні цього процесу шляхом визначення та інтеграції цінних принципів і підходів у перевірених практикою і часом структурних концепціях театральної педагогіки.

Розвиток творчого самопочуття учнів шляхом створення творчої атмосфери засобами театральної педагогіки виступає передумовою досягнення творчого клімату в учнівському колективі. Ця концепція втілена у системі театральної педагогіки К. Станіславського, якою розкриваються шляхи свідомого оволодіння підсвідомим, мимовільним процесом творчості, розвитку не лише акторської творчості, а й людської творчості взагалі [4]. Концепція розвитку творчих здібностей особистості К. Станіславського, спираючись на об'єктивні закони психології і фізіології, розкриває принципи театральної дії і закони творчості.

Розкриттю індивідуальних, неповторних риси кожного учня сприяє *концепція особистісного підходу в театральній педагогіці К. Станіславського*, коли дії актора на сцені здійснюють зворотній вплив на його почуття. Основним методом в театральній педагогіці є *метод фізичних дій* [4], цікавий тим, що передбачає розвиток властивостей пізнавальних психічних процесів особистості школяра. Умілі трудові дії, які демонструються і контролюються вчителем, зосереджують увагу учнів, поступово підводять до емоційного стану, що виховує пізнавальний інтерес до трудового навчання [5, с. 96]. Вміння вчителя здійснювати своїми моторними (руховими) діями педагогічний вплив на учнів викликає в останніх потребу в оволодінні трудовими прийомами, які демонструються. Для цього вчителю праці необхідно оволодіти «біомеханікою» рухів (В. Мейєрхольд [2]), яка передбачає формування координації моторної поведінки, уміння володіти своїм тілом.

У праці «Робота актора над собою» [4] К. Станіславський запропонував ефективний *метод створення творчого самопочуття* шляхом фізичних дій, які при правильному їхньому здійсненні здатні рефлекторно вплинути на психічні процеси і викликати відповідні почуття. Особливості такого методу для стимуляції творчого самопочуття і інтересу до навчально-трудової діяльності («манки» – термін К. Станіславського) виявляються в тому, що оновлене сприйняття свого педагогічного завдання вчитель трудового навчання може збагатити за рахунок підключення навчального матеріалу з елементами театралізації, спорідненого до програмного за образно-емоційним впливом.

Метод *історичних паралелей* [4], особливістю якого є емоційно-логічне порівняння уявлень, властивих різним історичним епохам і періодам розвитку суспільства сприяє ефективному вирішенню поставлених завдань, як при засвоєнні теоретичних знань з предмета, так і через забезпечення глибокого розуміння комунікативного боку навчального процесу. Драматизація подій історії науки, техніки та технологій, фактів (за змістом програми трудового навчання) сприяє формуванню у школярів громадянської самосвідомості, досвіду дружнього спілкування з однокласниками і колективної інтелектуальної та естетичної праці, уміння знімати нервові напруження, фізичні та психічні утиски. Розв'язуючи надзавдання, як один із принципів К. Станіславського, учень працює над відбором історичного матеріалу із життя та діяльності винахідників, учених-дослідників різних епох і країн, над режисурою самодіяльної міні-вистави, виразністю образів, засобів і методів акторської техніки. Прагнучі оволодіти увагою глядацької аудиторії на уроці сам учень-актор «заряджається» творчою уявою, в результаті чого продумує не тільки композицію міні-вистави, а й декорацію епохи, костюм, його атрибути, акцентацію монологічного і діалогічного мовлення та ін.

Використання методу *зміни рольових позицій* (я – глядач, я – діюча особа, я – я, я – інший) сприяє розвитку гнучкості мовленнєвої поведінки учня, мобільному самовизначенню у новій ситуації. Рольовий моделюючий підхід дозволить зняти страх перед помилкою у школярів. Опановуючи цей метод,

учень навчається «входити» у ситуацію іншого учня, тим самим уточнюючи уявлення про його стан та корегуючи свій вплив [3]. З допомогою вправи «Діалоги» в учнів розвивається творче мовленнєве самопочуття у спілкуванні: один учень обґрунтовує, захищає, відстоює, наприклад, викладені в його проекті ідеї щодо будови і принципу дії об'єкту проектування, а інший школяр виступає в ролі опонента, який може критично оцінювати або схвалювати висловлені ним думки. Потім партнери міняються ролями. Такі інсценування з жорстко заданими характеристиками спілкування сприяють усвідомленню школярами його конфліктних сторін, отриманню досвіду активної протидії, гнучкого реагування на конфлікту ситуацію.

Метод *дієвого аналізу*, за К. Станіславським, – це спосіб навчання навичкам вольової поведінки. У трудовому навчанні використання цього методу необхідно при побудові логіки уроку з метою формування комунікативної культури школяра. Застосування методу дієвого аналізу (переклад головної ідеї на мову дії, тобто її розкриття шляхом вирішення ланки проблемних ситуацій) в організації навчального процесу дозволяє керувати емоційним планом уроку, вчасно змінювати плани дії, враховуючи втомлюваність школярів, режисувати інтригу уроку.

Отже, за концепцією особистісного підходу в театральній педагогіці К. Станіславського, використання особистісних якостей кожного учня в оволодінні навчальним матеріалом можна здійснювати за методами фізичних дій, створення творчого самопочуття, історичних паралелей, зміни рольових позицій та методу дієвого аналізу.

Бібліографія:

1. Зязюн И. А. Развитие чувственной сферы учителя – важный элемент становления его мастерства. *Проблемы освоения театральной педагогики в профессионально-педагогической подготовке будущего учителя*: матер. Всесоюзн. научн.-практ. конф. Полтава: Издательство «Полтава», 1991. С. 5-8.
2. Мейерхольд В. Э. Статьи. Письма. Речи. Беседы: в 2 ч. Ч. 2. Москва:

Искусство, 1968. 643 с.

3. Середя Н. В. Елементи театральної педагогіки у формуванні педагогічної майстерності. URL:

https://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/Tipuss/2011_2/Sereda.pdf.

(дата звернення: 20.04.2021).

4. Станиславский К. Работа актера над собой. Собр. соч.: в 9 т. Москва: Искусство, 1990. Т. 3. Ч. 2: Работа над собой в творческом процессе воплощения. 508 с.

5. Цына В. И., Цына А. Ю. Подражание и творчество в трудовом обучении как средство формирования у школьников познавательного интереса к учебному предмету. *Проблемы освоения театральной педагогики в профессионально-педагогической подготовке будущего учителя*: матер. Всесоюзн. научн.-практ. конф. Полтава: Издательство «Полтава», 1991. С. 95-98.

Леся Кравченко

к.пед.н.,

*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини*

УПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

kravchenkolesia@gmail.com

У жовтні 2019 року розпочався перший етап пілотного проекту із впровадження дуальної форми здобуття освіти у закладах фахової передвищої та вищої освіти України, до якого було залучено 44 заклади.

Дуальна форма здобуття вищої освіти – це спосіб здобуття освіти здобувачами денної форми, що передбачає навчання на робочому місці на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації на рівні від 25% до 60% загального обсягу освітньої програми на основі договору [2].

У дуальній системі навчання освітня установа організовує теоретичну підготовку з дисциплін навчального плану, а практичною підготовкою займається підприємство - в цехах, на своєму обладнанні. У дуальної системі навчання відбувається саме так – в партнерстві з майбутніми роботодавцями.

Інтерес до дуальної системи організації навчання в даний час не випадковий. Адже професійну освіту важко уявити без практичної підготовки, отримати яку можливо лише на сучасному профільному підприємстві.

Отримати не за кілька тижнів виробничої практики, передбаченої навчальними планами реалізованих навчальним закладом спеціальностей, а в процесі регулярного співробітництва з підприємством, співпраці, при якому окремі години лекційних та практичних занять з дисциплін ведуться або на підприємстві висококваліфікованими співробітниками, або в самому закладі освіти фахівцями, запрошеними з профільних організацій.

Переваги використання дуальної системи навчання в порівнянні з традиційною очевидні. Дуальна система усуває основний недолік традиційних форм і методів навчання - розрив між теорією і практикою; створює високу мотивацію отримання знань і придбання навичок в роботі, так як якість їх знань безпосередньо пов'язана з виконанням службових обов'язків на робочому місці; заклад освіти, що працює в тісному контакті з замовником, враховує вимоги, що пред'являються до майбутніх спеціалістів в ході навчання; забезпечується високий відсоток працевлаштування випускників, так як вони повністю відповідають вимогам роботодавця; навчання максимально наближене до запитів виробництва [4].

Для підприємства дуальна освіта – це можливість підготувати для себе кадри точно «під замовлення», забезпечивши їх максимальну відповідність всім своїм вимогам, економлячи на витратах на пошуку і підборі працівників, їх перенавчанні та адаптації. До того ж є можливість відібрати найкращих фахівців, адже всі їхні сильні і слабкі сторони стають очевидними за час навчання на підприємстві.

Взаємодію з роботодавцями треба починати ще на рівні складання навчальних планів, щоб студент придбав професійні компетенції, які дійсно знадобляться йому після закінчення навчального закладу. Вищому навчальному закладу необхідно скласти набір вимог і компетенцій, необхідних для оволодіння новими спеціалізаціями (профілізація для сучасного виробництва), і на їх основі спільно з підприємствами формувати корпоративні освітні програми. При розробці навчальної програми необхідно керуватися не спеціальністю, яку отримує студент, а компетенціями.

Проте перешкоди та недоліки також присутні. Основним недоліком дуальної форми навчання є її неуніверсальність. Вона актуальна лише на рівні професійної освіти (підготовка кваліфікованих робітників, молодших бакалаврів та бакалаврів). У програмах підготовки цих фахівців відсутня наукова складова, яка також не передбачена програмою дуального навчання. Проте, подібне поєднання теорії із практикою було б не зайвим і на рівні повної вищої та наукової освіти. Серед перешкод впровадження дуального навчання варто зазначити недосконалість нормативно-правової бази та інформаційно-методичного забезпечення, неготовність навчальних закладів кардинально змінити форму організації навчального процесу, відсутність бажання та ініціативи до подібної співпраці від роботодавців тощо [1].

Не дивлячись на перешкоди, дуальна форма здобуття освіти набуває популярності серед студентів, роботодавців та закладів освіти, що сприяє її поступовому впровадженню та розвитку.

Бібліографія:

1. Вем'ян В. Г. Дуальна форма професійної освіти як умова ефективного рішення завдань модернізації освіти / В. Г. Вем'ян, В. Г. Тер-Ованес'ян // Психологія: реальність і перспективи : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2015. – Вип. 5. – С. 29–34. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prp_2015_5_8(дата звернення: 07.05.2021).

2. Дуальна освіта [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : [офіц. портал]. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/dualna-osvita> (дата звернення: 06.05.2021).
3. Кушнірецька О. В. Особливості дуальної форми професійної підготовки кадрів у процесах освітньо-виробничої інтеграції / Кушнірецька О. В., Синюра-Ростун Н. Р. // Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансовоекономічної системи України : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Львів, 23 листоп. 2017 р.) / Львів. торг.-екон. ун-т [та ін. – Київ, 2017]. – С. 27–30. – Текст статті доступний в Інтернеті: [http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Naukovi_Vydannya/ Docs/2017_ZbirnikFinConf.pdf](http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Naukovi_Vydannya/Docs/2017_ZbirnikFinConf.pdf) (дата звернення: 07.05.2021).

*Тетяна Куратнік,
учитель трудового навчання та технологій,
Комунальний заклад «Полтавська гімназія «Здоров'я» №14
Полтавської міської ради Полтавської області»*

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ ЇХ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

tatyanakuratnk@gmail.com

Сучасний світ з його стрімким розвитком у площині науково-технічній орієнтує педагогіку на створення нової школи, що дасть змогу засвоїти новий зміст освіти і набути ключових компетентностей, спрямованих на успішну самореалізацію особистості. Не випадково в Концепції загальної середньої освіти зазначено, що стрижнем освіти ХХІ століття має стати розвивальна, культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, здатної до самоосвіти й саморозвитку, що уміє критично мислити, опрацьовувати

різноманітну інформацію, використовувати набуті знання й уміння для творчого розв'язання проблем, прагне змінити на краще своє життя й життя своєї країни. Завдання педагога - підвести учня до активної позиції в освітній діяльності, навчити його виявляти самостійність, адже саме вона пов'язана з ініціативою, з пошуком різноманітних шляхів вирішення навчально-пізнавальних завдань без участі й допомоги сторонніх. Ще однією, як на нас, не менш важливою домінантою є використання навчальних технологій, які б викликали в учнів стан дефіциту знань, бажання самостійно розібратися в тому, про що вони не знають. Досвід роботи переконує, що більшість учнів має бажання проникати в творчий процес пошуку знань, якщо зусилля спрямовані на їх самореалізацію, оскільки саме в ній виявляються власні, а відтак завжди оригінальні особливості. Така особистість зуміє правильно обрати свій шлях у житті, з огляду на власні можливості, ставитиме перед собою завдання самовдосконалення та саморозвитку, що буде запорукою успіху в різних сферах діяльності. Ми переконані, що самостійність, як і самоствердження та самовиявлення здобувача освіти, розвиток його творчих здібностей, пізнавальних потреб, не можливі поза функціонуванням його думок, почуттів, мотиваційної й вольової сфери. «Як мускули стають безсилими, кволими без праці й вправ, так і розум не формується без розумового напруження, без думки, без самостійних пошуків», — писав В. О. Сухомлинський.

Як бачимо, виокремлені сучасністю пріоритети орієнтують учителя на принцип дитиноцентризму. При цьому особистість учня має розвиватися гармонійно як у площині творчій, так і критичного осмислення набутих знань, що в кінцевому результаті веде до успішної самореалізації в соціумі. Саме тому тема, над якою працюю протягом останніх років, - *«Розвиток критичного мислення школярів у контексті їх творчої самореалізації на уроках трудового навчання»*. Її вибір не лише зумовлений часом, але й специфікою предмета, адже викладання трудового навчання (технологій) – це не лише залучення школярів до практичної технологічної діяльності, але й до проєктної та дослідницької. Відтак акцент у роботі учнів переноситься саме на розвиток творчого і

критичного мислення, уміння працювати з інформаційними джерелами, різними видами проєктно-технологічної документації; формування в учнів навичок проєктної діяльності, уміння здійснювати аналіз та оцінку технологічних об'єктів, свідомо обирати ті чи інші технологічні процеси й технічні засоби.

Поняття «творче» та «критичне» мислення виділені в працях американських психологів Г.Ліндсея, К.С.Халла, Р.Ф.Томпсона. Вони визначають творче мислення як таке, що відкриває принципово нове або удосконалює відоме, а критичне – як перевірку запропонованих рішень з метою визначення сфер і можливостей застосування. Творче мислення спрямоване на створення нових ідей, а критичне покликане виявити недоліки та окреслити шляхи їх усунення [6]. Для ефективного рішення поставлених завдань необхідні, на нашу думку, обидва види мислення.

Педагогічна спільнота України останніми роками активно долучається до реалізації в освітньому процесі засад розвитку саме творчого та критичного мислення. Н. Боринець, Т.Бондар, О.Пометун, І.Іванова, Н.Борисенко, Л.Ющенко презентували власне бачення критичного мислення, тоді як творче розглядається Д.Демчук-Моригіною, О.Рибкою, Т.Бондар, М.Пелагейченко, А. Дороганем та іншими [3,12].

У філософії під критичним мисленням розуміють «уміння логічно мислити та аргументувати, аналітично дискутувати та правильно висловлювати думку. У педагогічній літературі критичність розглядається як усвідомлений контроль за ходом інтелектуальної діяльності, у процесі якої відбувається оцінювання роботи, думок, вироблених гіпотез, шляхів їх доведення тощо». З практичної точки зору критичне мислення може бути ситуативним, проєктним або їх синтезом. Ситуативне мислення постає як осмислення та аналіз визначеної події, конкретна «відповідь» на певний факт дійсності. Такий тип мислення поширений, адже динамічні виклики сучасності вимагають від людини швидкого й вчасного реагування на зміни світу. Ситуативне мислення направлене на вирішення актуальних і важливих питань. Проєктне мислення «апелює до майбутнього в контексті формулювання та оформлення визначеної

мети перетворень чи досягнень людини». Результатом такого мислення постає більш чи менш конкретний план дій. Синтез ситуативного та проектного мислення виявляється продуктивним з погляду комбінації попередньо раціонально оформленої мети та її ситуативного корегування як відповіді на мінливу дійсність. Такий вектор мислення дає змогу обґрунтовано й чітко формулювати поточні завдання для реалізації поставленої мети. А «творчість – процес людської діяльності, що створює якісно нові матеріальні і духовні цінності». Звідси виходить, що лише завдяки творчій діяльності людей можливий розвиток науки, техніки, мистецтва, освіти, державності тощо. Творчі люди створюють нове, неповторне у всіх сферах людської діяльності. Саме завдяки творчості можливий будь-який прогрес.

Водночас зауважимо, що розвиток творчих можливостей включає і розвиток мислення – вміння узагальнювати, перетворювати знання в гнучкі системи, творчо аналізувати ситуацію. Мислити творчо – це вміти використовувати знання в нестандартних ситуаціях. Як бачимо, лише синтез критичного підходу в поєднанні з творчою небуденністю дає можливість зробити сучасного школяра успішним, затребуваним у суспільстві, відповідальним, креативним і водночас оригінальним (вміння бачити незвичайне у звичайному). Зважаючи, що шкільний курс трудового навчання будується на проектній діяльності, саме засади критичного мислення дозволяють створити оптимальні умови для творчого саморозвитку та творчої самореалізації, формування життєвої компетентності. Позаяк основним принципом проектного навчання є особистісно-орієнтований підхід, що у свідомості учня це має такий вигляд: «Все, що я пізнаю, я знаю, і для чого це мені треба і де я можу ці знання застосувати».

Проект – це спеціально організований вчителем і самостійно виконаний учнями комплекс дій, що завершується результатом, створенням творчого продукту. Отже, щоб домогтися такого результату, необхідно навчити дітей самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, залучаючи з цією метою знання з різних галузей, вміння прогнозувати результати і можливі наслідки

різних варіантів рішення, здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Як слушно зазначав О.Коберник, проєктування – це вид діяльності, що синтезує в собі елементи ігрової, пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої, професійно-трудової, комунікативної, навчальної, теоретичної практичної діяльності [4,20]. Успішність та ефективність проєктування забезпечується за умови правильної та послідовної, організаційно-спланованої роботи вчителя та учня, в основі якої лежить логічна послідовність дотримання етапів виконання проєктів (організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний, заключний). Не менш важливим аспектом при цьому залишається вибір тематики проєкту, адже це спонукає учня до пошуку нових власних ідей.

Неабияку роль при цьому мають обрані (відповідно до вікової категорії та проєкту, етапу виконання) методи, прийоми і форми роботи. Скажімо, для учнів 5-6 класів організаційно-підготовчий етап доцільно розпочати з використання методу *сторітелінгу* (storytelling – це мистецтво розповідати історії з метою навчання, керування шляхом донесення змісту повідомлення за допомогою спеціальної методики.) Навчальний матеріал, поданий у вигляді цікавої та захоплюючої історії, сприяє розвитку особистісних якостей, демонструє унікальність кожної дитини і водночас спонукає мислительну діяльність, адже на основі почутого будується власна модель виробу.

Ефективним у роботі зі старшокласниками нам бачиться метод відкриття, який передбачає в процесі навчання ситуації проведення *наукового експерименту*. Такий підхід стимулює активну дослідницьку діяльність учнів, сприяє зацікавленню навчальним матеріалом, дозволяє шляхом аналітичної діяльності обстоювати власні думки і, зваживши всі за і проти, обирати власний шлях до розв'язання поставленої задачі.

Не менш цікавими у цій площині є *міжмистецькі паралелі*. Обраний учнями образ (модель) можна інтерпретувати крізь призму літературних творів, репрезентацію цього образу в образотворчому мистецтві. Саме аналіз мистецьких творів сприяє формуванню власного творчого вияву у практичній діяльності учнів і водночас відкриває можливості для побудови власної

креативної моделі виробу, що, в свою чергу, формує навички порівняння, аналізу, синтезу.

Сучасних дітей здивувати важко, проте можливо. Вмотивувати учнів до ефективної реалізації власних ідей доцільно використовуючи прийом *«навіювання (сугестії)»*. Яскравий приклад із життя, шлях до успіху видатних людей, допомагає сформувати в учнів чіткий взаємозв'язок між творчістю, дією та результатом.

Планування проєкту – запорука його успішної реалізації. Цей етап передбачає систематизацію інформації та підбір інструментарію для втілення власної ідеї у виріб. Для учнів 5-6 класів можна запропонувати вибудувати *«сходинки-заглибки»* у вигляді технологічних кроків (від простішого до складнішого), які допоможуть досягти поставленої мети. Для старшокласників, доцільним буде використання *візуалізації мислення «mind maps»*, що дозволить у творчий спосіб представити ключові складові реалізації проєкту і спрямувати їх на систематизацію учнями здобутої інформації та власних знань. При цьому залучається як асоціативне мислення (розвиток творчої уяви), так і критичне (об'єкт сприймається цілісно).

Не менш важливим нам вбачається розвиток в учнів уміння сформулювати вимоги до проєктованого об'єкту та очікуваних результатів. На цьому етапі можна використати *«піраміду вимог»*, метою якої є визначання важливих якісних показників майбутнього виробу через систему запитань, спрямованих на критичне осмислення власної проєктної діяльності.

Зважаючи, що заключний етап спрямований на самоаналіз та результативність проєктної діяльності, його обов'язковим компонентом стає рефлексія, спрямована на усвідомлення пройденого шляху, на збирання до спільної скарбнички усвідомленого, обдуманого, зрозумілого кожним. При цьому акцент робиться на найбільш раціональному, нестандартному шляху вирішення поставленої задачі. Учням 5-6 класів варто запропонувати такі прийоми: «мапа тіла», «квітка вражень», а старшокласникам – «хвилинне есе» та

«інстаграм-канал», що в більш складній та цікавій формі допоможуть учням здійснити самоаналіз власної діяльності.

Результат - гнучка організація освітнього процесу, де пріоритет належить засобам активного навчання і сучасним педагогічним технологіям. Матеріал для навчання – повсякденний досвід учнів, які самі обирають зміст навчальної роботи. Роль учителя змінюється, він перетворюється з «урокодавця» в організатора творчої, пізнавальної діяльності учнів.

Переконані, що розвиток критичного мислення в контексті творчої самореалізації сприяє не лише свідомому здобуттю учнями знань з трудового навчання, формує життєву компетентність, але й відкриває широкі можливості для участі в інтелектуальних змагання різного рівня: олімпіадах, конкурсах, фестивалях, проектах, виставках.

Як бачимо, розвиток критичного мислення школярів в поєднанні з їх творчою самореалізацією під час уроку трудового навчання і в позакласній діяльності відкриває практичні обшири систематичної і самостійної роботи, виховує в учнів працелюбність, прагнення до створення нового або вдосконалення вже існуючого, дає змогу побачити практичне застосування набутих знань, мотивує до вибору професії.

Бібліографія:

1. Буряк Р.Р. Навчаємо граючи. Трудове навчання в школі. 2016. №11–12. С. 2–9.
2. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н.П. Наволокова. – Харків, 2011. – 176 с.
3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібник. – К., 2004. – 192 с.
4. Терещук А. Методи творчої діяльності на уроках трудового навчання Трудова підготовка в закладах освіти. 2006. №1. С. 19–23
5. Терно С. О. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти – Запоріжжя, 2009. – 268 с.

6. Технології розвитку критичного мислення учнів / Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д. Наук. ред., передм. О. І. Пометун. – К., 2008. – 220 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://firstedu.com.ua>
7. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект. Посібник для вчителів і студентів. – К.: СПД Богданова А.М., 2007

*Олександр Кучменко,
к.пед.н.,
Юрій Немченко,
к.пед.н.,*

*Інженерно-педагогічний факультет,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова*

ОРГАНІЗАЦІЯ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ З ХІМІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

AKuchmenko1@gmail.com

Ключовим завданням освіти у ХХІ сторіччі є розвиток мислення, орієнтованого на стале майбутнє [1].

Сучасний ринок праці вимагає від ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ не лише глибоких теоретичних знань, а здатності самостійно їх застосовувати в нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях, зокрема В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ, переходу від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян [1].

Процес реформування освіти в повній мірі стосується хімічної освіти як теоретичної бази технологічної та інженерно-технічної підготовки майбутніх вчителів технологій.

Не викликає сумнівів теза про те, що удосконалення змісту і методів навчання хімії вимагає підвищення ролі навчального хімічного експерименту. Це передбачає не лише виконання студентами запланованих лабораторних робіт,

але й залучення їх до розробки та виконання демонстраційних хімічних експериментів та лабораторних робіт.

Однак протягом останнього року в умовах епідемії Covid-19 і пов'язаних з нею жорстких карантинних обмежень такий підхід до навчання хімії студентів спеціальності «Середня освіта (трудове навчання та технології)» виявився фактично нездійсненним.

Однією з можливостей уникнення проблем, пов'язаних з дистанційним навчанням хімії, є впровадження у навчальний процес спеціальних програмних продуктів, що мають спільну назву «віртуальні хімічні лабораторії». Віртуальні хімічні лабораторії дають можливість проводити лабораторні хімічні досліди у так званому «віртуальному середовищі», спостерігаючи за їх перебігом на екрані комп'ютера [2].

Різноманітність розроблених на даний момент ВХЛ є показником високого попиту на них у сфері хімічної освіти. Також про це свідчить і перелік виробників даних програмних продуктів, більшість з яких представляє собою університети [2].

Однак ми були і залишаємося прихильниками виконання реальних хімічних експериментів. Тому з лабораторних робіт, виконуваних студентами Інженерно-педагогічного факультету, ми відібрали такі, які можна виконати в домашніх умовах. Далі наведено приклад такої лабораторної роботи.

Лабораторна робота № 1.

ВИГОТОВЛЕННЯ ПРИРОДНИХ ІНДИКАТОРІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІНИ ЇХ ЗАБАРВЛЕННЯ В ЛУЖНОМУ, КИСЛОТНОМУ ТА НЕЙТРАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩАХ

Мета: навчитися виготовляти природні індикатори з ягід, фруктів, овочем та дослідити зміни їх забарвлення в лужному, кислотному, нейтральному середовищах.

Обладнання: прозорі одноразові склянки; паперові серветки або полотенце; ступка з товкачиком; тертушка; чайник.

Реактиви: питна фільтрована вода; етиловий спирт; водний розчин оцтової кислоти 9 % (харчовий); засіб для розчинень у каналізаційних трубах «Кріт» (рідкий розчин натрій гідроксиду (NaOH)); морожені ягоди ожини, чорної смородини, полуниці, вишні, малини; морожена слива; червоний буряк, морква.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ.

Розчини лугів і кислот здатні змінювати забарвлення особливих речовин – індикаторів.

Пігменти – це органічні сполуки, присутні в клітинах і тканинах рослин і фарбують їх. В даному випадку йдеться про біологічні пігменти.

Біологічний пігмент – це будь-яка речовина, що надає колір клітинам біологічних організмів в результаті інтенсивного селективного поглинання світла.

Природні барвники містяться і в квітках, і в плодах, і в кореневищах рослин.

Пігменти містяться в клітинах рослин. Для того, щоб отримати індикатор, потрібно витягнути їх з клітини. Існує декілька способів зробити це: за допомогою механічної дії (подрібнити, вижати сік), за допомогою теплової дії (відварити), за допомогою екстрагування (краще всього використати полярний розчинник).

ХІД РОБОТИ.

I. Приготування природних індикаторів.

1. Розморзьте та розітріть ягоди в ступці товкачиком.
2. Буряк і моркву дрібно нарежте ножом (можна подрібнити за допомогою тертушки).

3. Екстракцію пігменту (фарби) з подрібненої сировини будемо проводити двома способами:

- 1) за допомогою спирту – цей розчинник допомагає витягнути пігменти з клітин рослин;
- 2) за допомогою гарячої (киплячою) води – нагрівання вище 70°C призводить до руйнування мембран клітин, вивільняючи біофлавоноїди.

4. Забарвлені спиртові і водні розчини відфільтруйте за допомогою паперового фільтру, щоб позбавити настій від часток рослин.

II. Дослідження зміни забарвлення виготовлених природних індикаторів в залежності від середовища.

1. Одержаний розчин природного індикатора влийте в три склянки по 2-4 мл.

2. В першу склянку долийте 2-4 мл розчину столового оцту, в другу – 2-4 мл розчину натрій гідроксиду.

3. Порівняйте зміну кольору природного індикатора з кольором початкового розчину в третій пробірці.

4. Зробіть висновок про зміну забарвлення вмісту склянок.

5. Запишіть результати спостережень в таблицю.

6. Виконайте пункти 1-5, використовуючи приготовлені розчини природних індикаторів.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ.

1. Які речовини називають індикаторами?

2. Які речовини називають біологічними пігментами?

3. Чим визначається колір пігментів?

4. Які речовини називають біофлавоноїдами?

5. Які речовини називають катехінами?

6. Які речовини називають антоціанами?

7. Які речовини називають каротиноїдами?

8. Які існують способи видобутку пігментів із клітин рослин для приготування природних індикаторів?

9. Яка більш ефективна та корисна сировина для приготування природних індикаторів?

Оскільки таких лабораторних робіт небагато, то доцільно також виконувати віртуальні лабораторні роботи.

Недарма більшість педагогів переконана в тому, що будь-який ілюстративний матеріал (мультимедійні і інтерактивні моделі в тому числі)

значно розширює можливості навчання, робить зміст навчального матеріалу більш наочним, зрозумілим, цікавим. Також слід враховувати, що сучасному студенту набагато цікавіше сприймати інформацію саме в інтерактивній формі. Використання комп'ютерних моделей, комп'ютерних засобів візуалізації значно підвищує ефективність засвоєння матеріалу [2].

Таким чином ми переконані, що раціональне поєднання реального та віртуального хімічного експерименту в процесі навчання хімії студентів спеціальності «Середня освіта (трудове навчання та технології)» сприятиме налагодженню та покращенню навчального процесу в умовах дистанційного навчання, обумовленого карантинними обмеженнями.

Бібліографія:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf (дата звернення: 12.05.2021).
2. Нечипуренко Павло. Віртуальні хімічні лабораторії в процесі навчання хімії. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/107041/2/NechRivne3.pdf> (дата звернення: 13.05.2021).

*Катерина Лукашенко,
аспірантка 2-го року навчання
кафедри теорії і методики технологічної освіти,
креслення та комп'ютерної графіки
Інженерно-педагогічного факультету
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*

НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ САПР В ГРАФІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На сьогоднішній день, постає велика потреба використання САПР в графічній підготовці вчителя трудового навчання та технологій у ЗВО. ХХІ століття – це технологічний, інформаційний та розвиток ІТ технологій. Майже всі підприємства світу спрямовані на розвиток більш автоматизованого виробництва будь-якої складності і відповідно відбувається мінімізація людського втручання. Говорячи про використання САПР в підготовці майбутнього вчителя трудового навчання, мається на увазі розвиток, навчання і використання певних програмних компонентів. Найвідоміші і відповідно популярні у використанні на сьогоднішній день є AutoCad, Solid Works, КОМПАС-3D, їх використовують для навчального процесу і проектування в ЗВО. Ми не можемо конкретно стверджувати, яка з цих програм найкраща і зручна, тому що кожна з цих використовується для певного напрямку проектування, але можемо акцентувати увагу на програмах, які зручні для використання в освітньому процесі.

Проблематикою в необхідності використання САПР в графічній підготовці вчителя трудового навчання та технологій у закладах вищої освіти займалися І. Голяд, В. Сидоренко, Д. Кільдеров, М. Корець, Т. Олефіренко, Г. Терещук, С. Ткачук, Д. Тхоржевський та ін.

Дослідник І. Голяд чітко вказує, що використання САПР дають змогу автоматизувати ручну працю. Якщо системи першого покоління фактично являли собою просто інструмент для креслення з допомогою комп'ютера, то

сьогоднішні завдяки пакетам робота конструктора на будь-яких стадіях розроблень повністю автоматизована.

Спочатку системи автоматизованого проектування застосовували лише в машинобудуванні й електротехнічній промисловості, згодом САПР почали використовувати також в архітектурі. Сьогодні САПР застосовують у конструюванні меблів, плануванні інтер'єрів і навіть пошитті одягу [1, с. 137].

На сьогоднішній день ринок праці потребує фахівців, які володіють інженерною та комп'ютерною графікою і мають добре розвинену просторову уяву. Доволі не так просто відкрити будь яку з програм і креслити на ПК виріб чи зображення. Потрібне чітке розуміння із чого складається виріб, яку він матиме форму, товщину і т. п. При цьому потрібно розуміти які команди треба виконати для проектування того чи іншого виробу. Саме тому вище перелічені дослідники акцентують свою увагу на розвитку вчителя трудового навчання та технологій за допомогою САПР в ЗВО.

Освіта в Україні має трансформаційний шлях, а саме в технологічній освіті. Фахівці визнають, що нестача кваліфікованих фахівців, які мають розвинену просторову уяву, вміють і використовують САПР для робочих моментів, дуже мало. Відповідно до необхідності таких фахівців на ринку праці, тому освітній процес робить нахил на підготовку фахівців з інженерної та комп'ютерної графіки з використанням САПР.

Також І. Голяд абсолютно вірно акцентує увагу, що засоби тримірного комп'ютерного моделювання привертають увагу різні галузі діяльності. Просторові моделі об'єктів широко застосовують у рекламі, видавничій справі, мистецтві та інших сферах. Їх використання дає змогу ефективно використовувати проектно-конструкторські роботи, застосовувати звичайний принцип проектування від об'ємної моделі до її двовимірного подання у вигляді креслення.

У процесі проектування ми бачимо тримірну модель, яка мало відрізняється від реального об'єкта. При цьому можна розглянути різні варіанти,

ліквідувати недоліки для досягнення очікуваних результатів виконання проектноконструкторської й технологічної документації [1, с.138].

Маємо розуміти, що комп'ютерні технології та можливості, які вони дають не варто розглядати, як вирішення усіх проблем в ЗВО. Комп'ютерні технології і використання САПР дають нам можливість уявлення тої чи іншої моделі виробу. Дослідження вище зазначених учених показують, що використання САПР на початковому етапі – це як один із елементів розвитку просторової уяви, знань, умінь та навичок. За допомогою САПР ми можемо чітко бачити як саме буде виглядати виріб і в той же час бачити його недоліки. Нам не потрібно виготовляти багато попередніх зразків, щоб досягти ідеальної форми виробу. Достатньо декілька зразків і ми будемо мати необхідний нам виріб чи деталь.

Використання САПР нам дає можливість обміну інформації для узгодження того чи іншого макету. Раніше нам було потрібно велику кількість паперу використати, потім доставити до замовника, узгодити з ним і тільки тоді запускати у виробництво. На сьогоднішній день достатньо надіслати файл з проектом макету і отримати відповідь та коментарі за допомогою електронних засобів. Також до масштабного напрямку автоматизації треба було використати доволі багато людського ресурсу для виготовлення виробу. Наразі є всі можливості автоматизувати. Фахівцю достатньо вмикнути обладнання, ввести параметри для виробу і натиснути кнопку виготовлення, і спостерігати за процесом віддалено не знаходячись біля самого обладнання.

Виходячи з вище викладеного можна зробити наступні висновки. Використання САПР у графічній підготовці вчителя трудового навчання та технологій у закладі вищої освіти є необхідністю. По-перше таку необхідність трактує ринок праці, щоб фахівець був конкурентно спроможним на ринку праці. По-друге розвиток і автоматизація процесів на підприємствах вимагає знань з інженерної і комп'ютерної графіки з використанням САПР у виробництві.

Бібліографія:

1. Голяд І.С. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя. – 2009. – Вип. 3 (56). – 480 с.
2. Кільдеров Д.Е., Кільдерова Л.В. Взаємозв'язок інтеграційних процесів науки і освіти на сучасному етапі розвитку педагогічного ВНЗ / Д.Е. Кільдеров, Л.В. Кільдерова / Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 31: збірник наукових праць / за ред. проф. М. С. Корця. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – С. 112-117.
3. Корець М.С. Наукові основи структурування змісту технічної підготовки / М. С. Корець // Проблеми трудової і професійної підготовки: Наук.-метод. зб. –Слов'янськ: СДПУ, 2007. – Вип. 12. – С. 23-28.
4. Олефіренко Т.О. Психологічні аспекти професійного розвитку в умовах пандемії / Т. О. Олефіренко // Психологічний і педагогічний дискурс : наукові записки вчених : збірник матеріалів конференції / за заг. ред. проф. Т. О. Олефіренка. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – С. 131-132.
5. Сидоренко В.К. Суспільний поступ як передумова оновлення змісту трудового навчання у школі // Технічна та художня творчість у трудовій підготовці молоді: Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції, 14-16 листопада 2002 р. – Херсон: ХДУ, 2003. – С.5-11.
6. Сидоренко В.К. Сучасні реалії і перспективи підготовки вчителів трудового навчання в НПУ імені М.П. Драгоманова //Матеріали перших Міжнародних драгоманівських читань, 30 вересня-2 жовтня 2003 р. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. – Випуск 1. – С.218-221.
7. Сидоренко В.К. Актуальні проблеми та перспективи вдосконалення трудового навчання учнів загальноосвітніх шкіл // Сучасні освітні технології та напрями підготовки майбутніх вчителів трудового навчання: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 8-9 жовтня 2003 р. – Полтава, 2003.– С.16-22.

8. Тхоржевський Д.О. Концепція «Трудового навчання у 12-річній загальноосвітній школі» (проект) // Трудова підготовка в закладах освіти. 2001. № 2.

Андрій Малихін

к.пед.н.,

Бердянський державний педагогічний університет

**МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО
НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ: ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

master_ped@meta.ua

Процес реформування вищої освіти у сучасній Україні, реалізація цілей формування єдиного європейського освітнього простору визначили нове розуміння компетентності майбутнього вчителя, і вчителя трудового навчання і технологій зокрема. Сучасний вчитель – це передусім фахівець, здатний на високому методичному рівні викладати свій предмет, вирішувати складне завдання з передачі всієї сукупності знань учням. У зв'язку з цим особливого значення набуває якість методичної підготовки майбутнього вчителя-предметника.

У системі підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій навчальні дисципліни «Теорія і методика трудового навчання» і «Теорія і методика навчання технологіям» є логічним продовженням вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу, які спрямовані на поглиблене вивчення питань організації освітнього процесу з учнями на уроках трудового навчання та технологій. Ці дисципліни є важливими складовими методичної підготовки вчителя-предметника. Саме від якості їх вивчення значною мірою залежить фаховий рівень майбутнього вчителя освітньої галузі «Технології». Для

більш успішного опанування студентами матеріалу методичного характеру нами підготовлений навчальний посібник «Теорія і методика трудового навчання та навчання технологій у поняттях, схемах, таблицях та ілюстраціях» [1]. Його зміст повністю відповідає програмі педагогічних закладів освіти «Теорія і методика навчання технології» (автори-укладачі: О.М. Коберник, В.К. Сидоренко, Г.В. Терещук, В.М. Галай), яка є основою навчальних програм дисциплін «Теорія і методика трудового навчання» та «Теорія і методика навчання технологіям», що входять до блоку обов'язкових дисциплін освітньої програми підготовки вчителів трудового навчання та технологій першого та другого рівнів вищої освіти (ступені: бакалавр та магістр).

Навчальний посібник побудовано на основі системного, діяльнісно-компетентнісного та міжпредметного підходів. Використання його в освітньому процесі дозволяє ефективно організувати самостійну роботу студентів з відповідної дисципліни. У посібнику також представлені світлини видатних постатей трудового навчання минулого, фотодокументи, ілюстрації. Навчальний матеріал викладено таким чином, щоб сформувати у студентів власне бачення освітньої проблеми та напрямів її розв'язку, підходи до ефективного застосування всієї сукупності методів та засобів на уроках трудового навчання. Належне місце в посібнику відведено методиці організації і здійснення проектно-технологічної діяльності учнів на уроках.

Особливістю навчального посібника «Теорія і методика трудового навчання та навчання технологій у поняттях, схемах, таблицях та ілюстраціях» є структурована форма подання інформації – навчальний матеріал викладено у вигляді опорних схем. Така форма навчального матеріалу дає змогу відтворювати логіку побудови навчального матеріалу; визначати навчальні проблеми і розв'язувати проблемні ситуації; студентам краще осмислювати й запам'ятовувати навчальний матеріал із врахуванням взаємозв'язків між основними поняттями; встановлювати зв'язок теоретичних знань із практикою; зосередити увагу на головних положеннях у навчальному матеріалі. Під час розробки посібника ми враховували не лише дидактичні принципи подання

навчального матеріалу, а й логіку побудови навчального матеріалу та взаємозв'язки між його складовими. Використання схем, ілюстрацій у процесі вивчення дисципліни методичного характеру дає змогу підвищити пізнавальну активність студентів у якісному засвоєнні навчального матеріалу, використовувати його в практичній діяльності, в значному ступені підвищити інтенсивність освітнього процесу і, як наслідок, більше уваги приділити розгляду тем і питань дисципліни, які мають дискусійний характер.

Розробка основного тексту навчального посібника передбачала: визначення результатів навчання з дисципліни, обсягу знань, які необхідно засвоїти студенту; встановлення міжпредметних зв'язків між знаннями, які необхідно опанувати, і тими, які отримав студент під час вивчення загальнопедагогічних дисциплін; визначення логічної послідовності викладу навчальної інформації та її структурування на розділи і теми та відповідне їх оформлення; складання тестових завдань як самоконтролю, так і з метою встановлення зворотного зв'язку викладача зі студентами.

Посібник містить глосарій, а також наводяться біографічні дані як класиків методики трудового навчання минулого (А. Вержбицький, М. Касаткін, О. Саломон, У. Сігнеус, В. Формаковський, К. Цируль та інші), науковців недавнього минулого (В. Сидоренко, В. Симоненко, І. Ткаченко, Д. Тхоржевський, І. Яровий та інші), так і сучасних науковців (О. Коберник, М. Корець, В. Мадзігон, В. Стешенко, Г. Терещук, В. Титаренко та інші) які зробили значний внесок в розвиток теорії і методики трудового навчання та виховання.

Бібліографія:

1. Малихін Андрій. Теорія і методика трудового навчання та навчання технологій у поняттях, схемах, таблицях та ілюстраціях: навчальний посібник. Харків: ПромАРТ, 2020. 560с.

*Тетяна Мачача,
к.пед.н.,
Інститут педагогіки НАПН України*

НАУКОВІ ОСНОВИ РОЗРОБЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

tmachacha@ukr.net

Новий Державний стандарт базової середньої освіти (далі – Державний стандарт) вступив у дію з моменту його затвердження – 30 вересня 2020 року та буде впроваджуватися в заклади загальної середньої освіти з 2022 року [1].

Для технологічної освітньої галузі Держаний стандарт визначає єдину для всіх рівнів загальної середньої освіти мету галузі; компетентнісний потенціал, що позначає здатність галузі формувати, ключові компетентності, визначені в 12 статті Закону України про освіту [2] та в чинному стандарті, а також наскрізні для них уміння; базові знання галузі; вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів, яких вони мають досягти на рівні базової середньої освіти; мінімальну та максимальну кількість навчальних годин за циклами навчання – адаптаційним (5–6 класи) та базового предметного навчання (7–9 класи).

Перераховані складові є орієнтиром для розроблення інноваційного змісту технологічної освіти, відбору навчального матеріалу, нових методик, педагогічних технологій, створення відповідного освітнього середовища.

Отже, Держаний стандарт не визначає, через які предмети / інтегровані курси / модулі будуть забезпечуватися вимоги до обов'язкових результатів навчання, також він не визначає структуру і зміст освітніх галузей. У стандарті прописані обов'язкові результати навчання, а забезпечити їх досягнення повинен інноваційний зміст технологічної освіти та відповідні види навчальної діяльності, логіка розгортання яких повинна структуруватися його розробниками на основі певної дидактичної системи та забезпечувати досягнення обов'язкових результатів навчання.

Розглянемо більш докладно процедуру проектування інноваційного змісту технологічної освіти Нової української школи. Орієнтовний перелік базових предметів та галузевих інтегрованих курсів для кожної освітньої галузі окреслений Типовою освітньою програмою для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти [4, с. 23]. Проте цей перелік не остаточний і може бути продовженим в разі створення нових предметів / інтегрованих курсів / модулів, які отримають гриф Міністерства освіти і науки України. Для кожного з них створюється модельна навчальна програма. Заклади загальної середньої освіти мають можливість вибирати ті модельні програми, які найбільше враховують їхні потреби і наявні ресурси.

Зміст технологічної освітньої галузі може цілісно реалізовуватися через базовий навчальний предмет «Технології» або різні варіанти поєднання предметів / інтегрованих курсів / модулів з різними їх назвами, розроблених на основі певної дидактичної ідеї. Проте обов'язковою умовою будь-яких варіантів таких поєднань є всеосяжність результатів навчання, окреслених технологічною освітньою галуззю Державного стандарту.

Модельні навчальні програми можуть бути розроблені для всього рівня базової середньої освіти (5-9 класи) або окремо для кожного його циклу: адаптаційного (5-6 класи) та базового предметного навчання (7-9 класи). Їх зміст має відповідати результатам або окремого циклу навчання, або результатам рівня базової середньої освіти загалом.

Навчальний предмет «Технології», який визначений Типовою освітньою програмою для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти базовим предметом технологічної освітньої галузі є інтеграційним за своєю сутністю. Цей предмет призначений для цілісного охоплення і досягнення чотирьох обов'язкових результатів навчання (загальних, конкретних, орієнтирів для оцінювання) технологічної освітньої галузі чинного Державного стандарту:

1. Формулює ідею та втілює задум у готовий продукт за алгоритмом проектно-технологічної діяльності.

2. Творчо застосовує традиційні і сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва.

3. Ефективно використовує техніку, технології та матеріали без заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу.

4. Турбується про власний побут, задоволення власних потреб та потреб інших осіб.

Державного стандарт вимагає досягнення зазначених обов'язкових результатів навчання кожним учнем, а структура, зміст та логіка послідовності їх досягнення визначається модельною навчальною програмою. Нагадаємо – стандарт не відображає структуру і зміст технологічної освіти, вони визначаються авторами модельних програм за певною дидактичною системою.

Для реалізації навчального предмета «Технології» в навчальному процесі закладів загальної середньої освіти чинна нормативна база дозволяє розробляти кілька модельних навчальних програм різними авторами або авторськими колективами і рекомендувати їх для використання через отримання грифів МОН України.

Піднесення престижу технологічної галузі в шкільній освіті потребує розробки якісно нового змісту, який відповідатиме запитам споживачів освіти, за яким можна розробити якісні підручники й іншу навчально-методичну літературу, яка забезпечить ефективне формування ключових і проєктно-технологічної компетентностей учнів [3].

Закон України «Про повну загальну середню освіту» (стаття 1, абзац 7) тлумачить поняття модельної навчальної програми як документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета (інтегрованого курсу) та види навчальної діяльності учнів, рекомендований для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством [2].

Підкреслимо, що кожна модельна програма має розроблятися на основі певної дидактичної системи, відповідно до якої автори програми структурують зміст технологічної освіти, пропонують певну логіку розгортання навчального

матеріалу та видів навчальної діяльності, які відображають динаміку досягнення обов'язкових результатів навчання як компетентностей.

Мета і завдання навчального предмета «Технології» в кожній авторській модельній програмі мають узгоджуватися з метою і вимогами технологічної освітньої галузі Державного стандарту та окреслювати очікувані результати навчання, нові вміння і якості особистості, які за ідеєю певної дидактичної системи мають бути сформовані наприкінці навчання за програмою.

Інноваційний зміст середньої базової технологічної освіти передбачає розробку інноваційної його структури, яка не повторюватиме попередні програми, надаватиме належну академічну свободу вчителю, разом з тим окреслюватиме зміст, логічну послідовність розгортання процесу навчання, а також забезпечуватиме можливість самооцінювання й оцінювання його якості.

Бібліографія:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 URL : <https://cutt.ly/5lbsvBP>.
2. Закон України Про повну загальну середню освіту. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, с.226.
3. Мачача Т. С. Теоретико-методологічні засади проектування змісту технологічної освіти. Український педагогічний журнал. 2016. № 3 С.105–114.
4. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти: затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 N 408. URL : <https://cutt.ly/LlbsR6f>.

*Олена Нагайчук,
к.пед.н., доцент*

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

nagaychuk.ov@gmail.com

Педагогічний процес як особливе соціальне явище знаходить свою життєздатність в результаті розвитку і становлення системи діяльностей, в яких реалізуються потенційні можливості людини, відбувається їх вдосконалення. Саме діяльність опосередковує відносини особистості і середовища, конструюючи соціальну ситуацію розвитку. Саме в діяльності реалізується потреба бути особистістю [2]. Навчання проєктній діяльності є складовою частиною технологічної освіти школярів.

Сучасний науково-технологічний етап розвитку світової цивілізації зумовлює необхідність здійснення технологічної освіти підростаючих поколінь, під яким розуміється процес і результат активного оволодіння учнями проєктно-технологічної культурою [3], змістом і формами перетворювальної діяльності в матеріальному і духовному виробництві і сфері послуг.

Методологічною основою технологічної освіти є культурологічний підхід. Багатоаспектне поняття «технологія» як філософська, соціально-культурологічна, гносеологічна та психолого-педагогічна категорія, пронизує всі сторони життя сучасної людини і суспільства.

Технологічна освіта здійснюється в рамках особистісно-орієнтованої, розвиваючої концепції, що є наслідком генезису попередніх парадигм освіти: релігійно-догматичної, інформаційно-репродуктивної, формуючої.

Основна мета технологічної освіти – підготовка молоді до успішного і гармонійного функціонування в інформаційно та технологічно насиченому світі.

У сучасних умовах потрібно готувати не просто професіонала, працівника в певній сфері виробництва, а орієнтуватися на підготовку суб'єкта власної життєдіяльності [6].

Технологічна освіта орієнтована формувати високий рівень технологічної культури як складової частини загальної культури, забезпечувати прискорений розвиток технологічного середовища насамперед за рахунок формування системно і глобально мислячої особистості, яка володіє інноваційним стилем мислення та діяльності. Потрібно формувати суб'єкта гармонійного технологічного розвитку суспільства, здатного до досягнення високих результатів перетворювальної діяльності в умовах свободи вибору, конкуренції та обмеженості ресурсів.

Технологічна освіта відображає не тільки реалії сьогодення, але і дає орієнтири для майбутнього розвитку суспільства, техносфери і людини.

Технологічна підготовка - складова частина загальної системи освіти. Технологічний компонент виконує роль сполучної ланки між природничо-науковим і суспільно-гуманітарною освітою.

Технологічна підготовка є інтегративною частиною загальної освіти, що синтезує різні області наукового пізнання. Але в той же час вона має власний зміст, що включає інваріантний і варіативний компоненти.

Основною структурною одиницею технологічної освіти слід вважати творчу проєктну діяльність учнів, в ході якої відбувається активне засвоєння знань, умінь, навичок.

В основі технологічної підготовки лежить перетворювальна проєктна діяльність людини, в якій виявляються його знання, вміння і творчі здібності. Проєктна діяльність сьогодні пронизує всі сфери людської життєдіяльності - від промисловості і сільського господарства до медицини і педагогіки, дозвілля і управління [5]. Сучасному суспільству і виробництву потрібні не просто виконавці, а творчі технологи.

Розглядаючи проєктування як специфічну форму моделювання, спрямовану не стільки на пізнання відображаються в моделі фрагментів

дійсності, скільки на створення нових елементів дійсності, О.М. Коберник [3] підкреслює, що проєктне моделювання необхідно розуміти як розвиток самої дійсності. Проєктування, яка передбачає створення технічного, наукового або соціального проєкту (здуму, ідеї), з реалізацією яких пов'язується життя здобувача освіти, є найважливішим елементом освітнього процесу. Г.Л. Ільїн [2] вводить поняття «проєктувальна освіта» і стверджує, що освіта людини можлива в тому випадку, якщо суб'єктом освіти стає сама людина. Школяр не тільки навчається, тобто здобуває освіту, а й сам утворює світ – створює своє розуміння, своє бачення світу і своє місце. Цьому необхідно навчати підростаючі покоління. У сучасних умовах будь-яка діяльність співвідносна з проєктною, тому людина повинна вміти проєктувати різні види діяльності.

Сучасна парадигма освіти, що передбачає технологічне навчання школярів, має можливість навчання основам проєктування вже на початкових етапах навчання. У цих умовах можливе широке перенесення проєктних умінь в різні сфери не тільки освітньої, а й соціальної, особистісно-орієнтованої діяльності. Таким чином, постає питання про проєктно-технологічну освіту як складової частини технологічного освіти і освітнього процесу в цілому.

Виходячи з цього, під навчанням школярів проєктної діяльності ми розуміємо спеціально організований процес оволодіння учнями на змістовно-процесуальному та функціональному рівні проєктною діяльністю, проєктно-технологічної культурою і формування у них готовності до проєктної взаємодії зі світом [4].

Проєктна технологія навчання відповідає цілям і задачам сучасної освіти, серед яких можна назвати підготовку школярів до пізнання об'єктивних законів природи і суспільства через самостійне конструювання і рішення проблем у вигляді своєрідних проєктів з різних напрямків науково-технічного розвитку, що в цілому є елементом культури, середовища.

Сучасні українські вчені в галузі методики трудового навчання Р.С. Гуревич, О.М. Коберник, В.М. Мадзігон, В.К. Сидоренко, А.І. Терещук С.М. Ящук наголошують на важливості організації на уроках трудового

навчання проєктно-технологічної діяльності, яка об'єктивно обумовлена сучасним етапом розвитку технологічної освіти в Україні та інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту.

В проєктно-технологічному навчанні учень є суб'єктом освітнього процесу: він сам відбирає необхідну інформацію, визначає її важливість та необхідність, виходячи зі змісту власного проєкту [5]. Специфіка даної технології навчання полягає в тому, що готові систематизовані знання за проєктом фактично відсутні. Їх систематизація, встановлення істинності і несуперечності – справа і турбота самого здобувача освіти. Він не засвоює готові уявлення і поняття, але сам будує свій проєкт, своє уявлення про світ із безлічі вражень, знань та понять.

Будь-яка цілеспрямована діяльність людини являє собою систему, яка складається з трьох функціонально взаємопов'язаних компонентів: орієнтовного, виконавчого й контрольного-корекційного. Проєктно-технологічна діяльність відповідно включає в себе ці компоненти. Орієнтовний здійснює функцію дослідження предметних умов діяльності (її предмета, засобів, характер перетворення предмету в кінцевий результат) – виявлення їх суттєвих характеристик для досягнення мети – та функцію планування способу виконання діяльності (виконавчих операцій). Виконавчий компонент системою своїх операцій перетворює предмет діяльності в її кінцевий продукт. Контрольно-корекційний компонент утворює в процесі виконання діяльності «зворотній зв'язок» [5, с.105-106].

Орієнтовний компонент визначає успішність виконання діяльності, спосіб організації самим суб'єктом. Саме тому важливо, щоб школяр оволодів прийомами його раціональної побудови для будь-якої трудової діяльності.

Відповідно трудова діяльність, в яку учні включаються під час проєктування та виготовлення об'єктів праці, має такий склад операцій: пізнавальні (аналіз якостей речей, їх оцінка, попередні розрахунки, планування,

прийняття рішення і т.п.) виконавчі (зміна предмета діяльності за допомогою знарядь праці) контрольні (корекція і контроль діяльності) [5, с.117].

Творчий характер проєктної діяльності школярів визначає гуманізацію навчального процесу: актуалізацію в ньому людського фактора через посилення творчих, моральних, соціальних основ, становлення суб'єктної позиції, що обумовлює розвиток особистості школяра.

Оволодіння школярами проєктною діяльністю відбувається в процесі вивчення освітньої галузі «Технологія», ведучим методом навчання якої є метод творчих проєктів.

Метод проєктів передбачає завдання, у яких немає єдино вірного шляху вирішення. Тобто основна мета розроблення проєктів – сприяння творчому розвитку і формуванню в учнів певної системи творчо-інтелектуальних та предметно-перетворювальних знань і вмінь, втілюваних у конкретних проєктах, що виготовляються під керівництвом вчителя. Тому не дарма метод проєктів ще отримав назву «метод повторного винаходу» [1, с.133].

Суть навчання проєктно-технологічної діяльності в цілому полягає у розвитку особистості школяра, а не в зміні предметів, які служать лише матеріалом для формування і прояву особистих якостей дитини (включаючи формування пізнавальних процесів та розвитку особистості школяра). За цих умов вчитель на стільки навчає і виховує, скільки актуалізує, стимулює учня, створює умови для реалізації, особистісного зростання у проєктно-технологічній діяльності. Відповідно це змінює позицію школяра, важливими характеристиками якої є усвідомлення власного «я», чітке уявлення перспективи власного зростання, засвоєння навчального матеріалу через власну творчу пізнавальну діяльність, засновану на свободі вибору й ситуації успіху [5]. Тому така діяльність слугує педагогічним стимулятором набуття особистісного досвіду у навчальному процесі.

Виходячи з цього, перед учителем трудовою навчання ставиться мета не лише навчити кожного учня сукупності трудових операцій та прийомів, а

формувати інтелектуальну й технічно освічену особистість, яка здатна швидко адаптуватися до швидких змін в суспільстві.

Бібліографія:

1. Дидактика технологического образования : книга для учителя. / под ред. П. Р. Атутова. – М. : ИОСО РАО, 1998. – Ч. 2. – 176 с.
2. Ильин Г.Л. Теоретические основы проектного образования – Казань, 1995. – 272 с.
3. Коберник О.М. Проектно-технологічна система трудового навчання. // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – № 4. – С. 8-12.
4. Матяш Н.В. Психология проектной деятельности в условиях технологического образования. – Мозырь : Белый ветер, 2000. – 286 с.
5. Методика трудового навчання: проектно - технологічний підхід : навчальний посібник / Бербец В. В., Дубова Н. В., Коберник О. М. [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Коберника, В. К. Сидоренка. – Умань : КопіЦентр, 2007. – 204 с.
6. Поливанова, К.Н. Проектная деятельность школьников: пособие для учителя. – М. : Просвещение, 2008. – 192 с.

*Лариса Олексюк-Казо,
доцент,
Ігор Казо
доцент, к.ф-м.н.*

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВА ТВОРЧИСТЬ ЯК ОСНОВА ПЕДАГОГІЧНО-ПРОФЕСІЙНОГО ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦЯ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.

Сучасні умови, світові тенденції і суспільні виклики вимагають підвищення якості позашкільної освіти. Державна освітня політика спрямована на модернізацію змісту, форм і методів позашкільної освіти з врахуванням

національних традиційних особливостей та сучасних підходів. Пріоритетним завданням для позашкільної освіти є зростання професійної компетентності фахівців закладів позашкільної освіти.

Практичне вирішення завдань неможливе без кваліфікованої підготовки педагогів для позашкільної освіти. Важливою складовою покращення потенціалу позашкільної освіти є її відповідність сучасним стратегічним напрямкам розвитку.

Теоретичні засади професійної підготовки і формування особистості педагогів розглянуто в працях О. Абдуліної, І. Зязюна, В. Сластьоніна. Зміст і методи навчання у закладах вищої освіти – в роботах І. Богданової, В. Онищука, М. Фіцули. Певні окремі питання висвітлюються А. Алексюком, В. Бондарем, С. Гончаренком, О. Морозом. Питання професійно-педагогічної технології розкриті науковцями: О. Коберніком, В. Сидоренком, Д. Тхоржевським.

Наукові дослідження О. Биковської, Т. Сущенко, В. Вербицького, Г. Пустовіта, О. Рудницької розглядають окремі питання методологічних основ позашкільної освіти та присвячені питанням навчання і виховання в закладах позашкільної освіти, а також визначають основні завдання позашкільної освіти, педагогічні технології підготовки майбутніх фахівців для роботи з дітьми.

Аналіз літературних джерел та вивчення передового досвіду керівників гурткової роботи показують, що питання підготовки майбутнього педагога до організації художньо-естетичного напрямку в позашкільній освіті на основі декоративно-прикладної творчості залишається мало вивченим та розробленим.

Наукові дослідження сучасних педагогів та вчених визначають актуальним завданням для позашкільної освіти творчий компетентнісний підхід, який сприяє розвитку фантазії, креативності, творчої уяви, розвитку людської особистості, оволодіння суспільним досвідом.

В закладах позашкільної освіти більше половини дітей охоплені художньо-естетичними гуртками. В тому числі і гуртки з декоративно-ужиткової творчості. Тому знання, уміння і навички з декоративно-ужиткової творчості вкрай необхідно дати майбутньому педагогові-дошкільнику під час навчання у вищому

закладі освіти. Для цього в навчальні плани бакалаврів, які пов'язані з підготовкою фахівців для позашкілля, включені такі дисципліни «Практикум з позашкільної освіти» та «Спецкурс з художньо-естетичного напрямку позашкільної освіти».

Для формування змісту освіти існує загальноприйнята система наукових вимог, серед яких визначені мета і завдання навчання та виховання, відповідність сучасним вимогам і можливостям особистості, науковість змісту освіти, полікультурність, Формування наукового світогляду, інтегративність, єдність змістової і процесуальної сторін освіти, відповідність основних компонентів освіти структурі базової культури особистості, послідовність в плануванні змісту, відповідність рівню підготовки, доступність і підтримка світових стандартів.

Декоративно-ужиткова творчість відкриває для студентів самобутню культуру України, знайомить з творчістю народів світу, з природою та її впливом на творчість, способами діяльності, з технологіями окремих видів декоративно-ужиткової творчості, формує уміння і навички практичної роботи, творчої пошукової діяльності, а також виховує естетично, художньо, емоційно та морально особистість.

Введення курсів з вивчення декоративно-ужиткової творчості є актуальним завданням, яке викликано необхідністю теоретичної та практичної підготовки майбутніх педагогів до організації художньо-естетичного напрямку в гуртковій роботі на прикладі декоративно-ужиткової творчості та недостатньої розробки їх змістового наповнення.

Для кращого розуміння даної проблеми потрібно розглянути поняття декоративно-ужиткової творчості. Декоративно-ужиткова творчість формується на ґрунті декоративно-прикладного мистецтва, яке художньо-естетично формує матеріальне середовище, створене людиною. Це складне і багатовекторне художнє явище, яке формує духовну культуру особистості. Декоративно-ужиткова творчість – це творчість широких народних мас. Вона є одним із видів народної творчості, яка є історичним підґрунтям розвитку світової художньої

культури. Декоративно-ужиткова творчість має колективний характер і живе у зв'язку з історичним минулим, спираючись на композиційні закономірності та збагачуючись новим досвідом.

Декоративно-ужиткова творчість, як освітній компонент, має комплексне спрямування з між предметними зв'язками.

Предметом вивчення дисципліни «Практикум з позашкільної освіти» є технології художньої обробки паперу, тканини, деревини та металу», для дисципліни «Спецкурс з художньо-естетичного напрямку позашкільної освіти» - технології художньої обробки матеріалів з використанням екологічних матеріалів.

Метою курсів є створення фундаменту для підготовки творчого педагога, становлення його професійної майстерності, забезпечення системою знань технологій і технік декоративно-ужиткової творчості, формування практичних умінь і навичок використання композиційних закономірностей, виховання патріотизму та інтернаціоналізму, розвиток духовності особистості.

Найістотнішим завданням викладача є освітня мета, що полягає у формуванні пізнавальної, практичної, творчої та соціальної компетентностей.

Дисципліна «Практикум з позашкільної освіти» складається з чотирьох модулів, кожний з яких знайомить студентів з певними напрямками декоративно-ужиткової творчості.

Зміст дисциплін «Практикум з позашкільної освіти» та «Спецкурс художньо-естетичного напрямку позашкільної освіти» реалізується в кредитно-модульній системі. Навчальний матеріал підбирається так, щоб у вигляді змістового модуля міг забезпечити досягнення кожним студентом поставленої перед ним дидактичної мети. Навчальний матеріал кожного модуля має вигляд завершеного блоку, що дає можливість побудувати єдину змістову лінію навчання.

Зміст даних дисциплін, основою яких є декоративно-ужиткова творчість, забезпечує оволодіння професійними компетентностями: загальнокультурною,

особистісного самовдосконалення, пізнавальною, ціннісно-змістовою і творчою, які готують до професії педагога і орієнтовані на результат.

В модулі 1, який називається «Художні роботи з папером», студенти опановують технології аплікації, витинанки, квілінгу, оригамі, пап'є-маше. Знайомляться з історією кожного виду творчості, технологічними особливостями, виготовляють творчі композиції.

В модулі 2 під назвою «Художня обробка деревини» відбувається знайомство з розписом деревини, різьбленням, пірографією, студенти вчаться виготовляти українську дерев'яну іграшку та сувеніри з деревини. Модуль 3 «Вишивання» розкриває перед майбутніми педагогами світ української народної вишивки: види простих декоративних швів, шви гладдю, лічильні шви та мережки. Художнє оздоблення тканини за допомогою вишивки має багато цікавих технологій і технік. Студенти вчаться оздоблювати вишивкою серветки, рушники та одяг, закріплюючи набуті вміння та навички технології вишивання.

Модуль 4 «Технології роботи з дротом» є надзвичайно цікавими, корисними та пізнавальними для студентів, оскільки вони знайомляться з технологічними операціями, які не зустрічаються у раніше вивчених видах декоративно-ужиткового мистецтва, а саме: гнуття і відрізання дроту, паяння. Студенти одержують знання видів дроту, вчаться виготовляти площинні підставки, кулони, плетені браслети, панно, брелоки, кошики, сумки, скриньки тощо.

«Спецкурс з художньо-естетичного напрямку позашкільної освіти» доповнює знання та уміння декоративно-ужиткової творчості роботою з природними матеріалами, студенти знайомляться з технологіями флористики, створенням топіарію, вчаться використовувати різноманітні природні матеріали для творчості.

На лабораторних заняттях викладач знайомить студентів з українською символікою, що використовується в декоративно-ужитковій творчості: «Деревом життя», сонарними і люнарними знаками, символікою кольорів,

рослин і тварин. Вивчаються основні композиційні закономірності художньої творчості.

Студенти під час занять та при виконанні самостійної роботи вчаться створювати декоративно-ужиткові композиції за допомогою вивчених технологій. Роботи студентів виставляються на підсумкові виставки в кінці кожного семестру.

Декоративно-ужиткова творчість об'єднує дві визначені лінії – фундаментальну та прикладну. Теоретична частина кожної лабораторної роботи формує у свідомості студента інформаційну складову: поняття творчості, мистецтва, технологій, композиції, символіки тощо. Прикладна практична частина прищеплює навички творчості, вміння творити красу. Самостійна робота має системний характер і співвідноситься з теоретичним та практичним матеріалом.

Бібліографія:

1. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навчальний посібник/ О.П.Рудницька – Тернопіль: навчальна книга. – Богдан, 2005. – 360 с.
2. Сущенко Т.І. Позашкільна педагогіка: теорія, історія, практика: наук.–метод. посібник/ Т.І. Сущенко – К.: НЦ МАН, 2011. – 244 с.

*Олександр Омельчук,
к.пед.н., доцент
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

ПРОЄКТУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ У ВИГЛЯДІ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ

omelchikov@meta.ua

Одним з напрямків науково-дослідної роботи, що здійснюється в межах освітнього процесу у Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка, є написання та підготовка кваліфікаційних (бакалаврських) робіт здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 014 Середня освіта (Трудове навчання і технології), що виконуються індивідуально в процесі їх навчання в закладі вищої освіти [1].

Технологія проектної діяльності сьогодні лежить в основі шкільного предмету «Трудове навчання», що вимагає відповідних підходів до формування готовності майбутніх учителів технологій до проектно-технологічної діяльності.

Реалізація методу проектів у освітньому процесі є одним із основних завдань підготовки педагогічних кадрів для освітньої галузі «Технології».

Одним із способів вирішення цих завдань є розробка методики проектування та виконання творчого проекту вигляді кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота – форма індивідуального завдання навчально-дослідницького, творчого чи проектно-конструкторського характеру, що виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань та практичних умінь і застосування їх при вирішенні конкретної фахової проблеми та вироблення вміння самостійно працювати з навчальною і науково-методичною літературою, застосовувати сучасні інформаційні засоби та технології обробки матеріалів.

Зазначена мета досягається шляхом залучення здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем до проектної діяльності як провідного засобу

розвитку, формування у них здатності до самостійного навчання, оволодіння засобами сучасних технологій, умінь конструювати власний процес пізнання і на практиці реалізувати заплановане.

Обов'язковою умовою виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи є виготовлення спроектованого виробу в матеріалі.

Кваліфікаційні (бакалаврські) роботи виконуються студентами самостійно під керівництвом наукового керівника у позааудиторний час у навчальних майстернях академії і баз проходження переддипломної практики з доступних матеріалів.

При виконанні творчого проекту необхідно враховувати комплекс знань, умінь і навиків з основ наук (математики, фізики, хімії, креслення та ін.). Отож основну увагу необхідно приділяти закріпленню, розвитку й вдосконаленню раніше здобутих студентами академії вмінь і навичок, якісному засвоєнню знань з наукової організації праці.

При виборі видів обробки матеріалів необхідно враховувати індивідуальні особливості й інтереси та нахили студентів, наявність навчальної й матеріально-технічної бази Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка.

Кваліфікаційні (бакалаврські) роботи здобувачі вищої освіти мають виконувати індивідуально. Після завершення здійснюється її захист.

В процесі виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи студенти повинні розробити методику алгоритму проектно-технологічної діяльності та виконати творчі проекти для засвоєння та вдосконалення знань, вмінь і навиків, отриманих протягом навчання в Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії імені Тараса Шевченка. Їм пропонується орієнтовний перелік об'єктів проектування.

Починаючи будь-яку розробку, передусім необхідно з'ясувати призначення об'єкту або його функцію. Потім визначити матеріали, з яких буде виконано виріб. Це дуже важливий момент: завдяки вдалому підбору матеріалів забезпечується міцність та безпека використання, а також створюється форма

предмету. І наприкінці проєктант замислюється про привабливість об'єкту. Саме це питання грає важливу роль при оцінюванні результатів його творчості споживачами.

Тематика кваліфікаційних (бакалаврських) робіт підбирається на основі об'єктів проєктної діяльності. Це дає змогу одночасно проаналізувати та розробляти методику алгоритму проєктно-технологічної діяльності, виготовляти один і той самий виріб за допомогою різних основних та додаткових технологій.

В основній частині роботи автор повинен виявити уміння лаконічно, логічно й аргументовано подавати науковий матеріал, виконуючи при цьому усі вимоги, що висуваються до друкованих робіт.

У першому розділі роботи необхідно здійснити методичний аналіз загальних відомостей про технологію або матеріали.

Визначити місце технології в змісті програми трудового навчання школярів (коли вивчається, скільки годин, які вимоги до формування компетентностей, знань та умінь учнів).

Другий розділ роботи повинен бути присвячений обґрунтуванню й опису алгоритму проєктно-технологічної діяльності використанню певної технології виготовлення проєкту.

Організаційні особливості. У процесі виконання робіт випускова кафедра забезпечує здобувачів вищої освіти методичними матеріалами (вказівками, рекомендаціями тощо), організовує для них консультації, надає доступ до навчальних лабораторій та кабінетів академії для виконання виробу в матеріалі.

Підготовка здобувачами вищої освіти кваліфікаційної (бакалаврської) роботи, тобто методики реалізації алгоритму проєктно-технологічної діяльності передбачає відпрацювання ними відповідних етапів і стадій виконання роботи. Вважаємо, що виконання проєкту складається із таких етапів: організаційно-підготовчого; конструкторського; технологічного; заключного.

1. Організаційно-підготовчий етап охоплює такі стадії виконання проєкту: формулювання завдання (пошук проблеми, усвідомлення проблемної сфери); дизайн-аналіз (аналіз аналогів, вироблення ідей та варіантів); аналіз виробу

(формування основних параметрів і граничних вимог, вибір оптимального варіанту та обґрунтування проекту, прогнозування результатів).

2. Конструкторський етап – розробка початкових ідей (генерування ідей, складання їх замальовок, рисунків, ескізів); оцінка ідей для вибору найбільш досконалої (оцінка ідей за розробленими критеріями, вибір найбільш вдалої за найбільшою кількістю позитивних якостей); детальне відпрацювання кращої ідеї (розробка детального ескізу, робочого креслення або опису виробу); добір матеріалів, інструментів та обладнання; складання технологічної карти (вибирається технологія обробки деталей та їх з'єднання); визначення затрат часу; організація робочого місця; економічне обґрунтування вартості виробу; екологічне обґрунтування виробу; мінімаркетингове дослідження; визначення безпечних умов праці.

3. Технологічний етап – виготовлення виробу (виконання технологічних операцій; дотримання технології); самоконтроль своєї діяльності; дотримання технологічної і трудової дисципліни, культури праці; контроль розмірів виробу; оцінка якості.

4. Заключний етап – корегування виконаного виробу; усунення виявлених недоліків; випробовування виробу; самооцінка проекту; аналіз підсумків; оформлення проекту; захист проекту.

Бібліографія:

1. Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних (бакалаврських) робіт: навч.-метод. посіб. [для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 014 Середня освіта (Трудове навчання і технології)] / М.С. Курач, О.В. Омельчук. Кременець. 2019. 48 с.

*Любов Павлюк,
к.пед.н.,
докторант кафедри теорії і методики технологічної освіти,
креслення та комп'ютерної графіки
Інженерно-педагогічного факультету
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

lubov-vp@ukr.net

Одним із завдань реформування освіти в Україні є формування освіченої, творчої особистості, становлення її фізичного і морального здоров'я. Розв'язання цього завдання передбачає психолого-педагогічне обґрунтування змісту і методів освітнього процесу, спрямованого саме на розвиток особистості студента.

Особистісно орієнтоване навчання є однією з технологій, яка сприятиме життєвому самовизначенню особистості, становленню у неї суб'єктності, культурної ідентифікації, соціалізації.

Відмітимо, що проблемою особистісно орієнтованого навчання значну увагу приділяли вітчизняні й зарубіжні вчені: А. Маслоу, Б. Г. Ананьєв, Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн, Ю. К. Чабанський, І. Д. Бех, Н. М. Бібік, П. Я. Гальперин, В. В. Краєвський, Л. В. Занков, М. А. Данилов, М. Я. Лернер, О. В. Овчарук, В. О. Оніщук, О. І. Пометун, М. Н. Скаткін, А. В. Хуторський, І. С. Якіманська.

Особистісно орієнтований освітній процес – це використання та оновлення існуючого суб'єктного досвіду кожного студента через застосування різних комбінацій, форм, методів, способів, прийомів та засобів навчання [2].

Ознаками особистісно орієнтованого навчання є: зосередження на потребах особистості; надання пріоритету індивідуальності, самоцінності; співпраці, співдружності, співтворчості між студентами та викладачами; створення ситуації вибору й відповідальності; пристосування методики до

навчальних можливостей студента, актуалізація проблеми особистісного зростання особистості як основи її самостійності в оволодінні змістом освіти; стимулювання розвитку й саморозвитку студента.

При особистісно орієнтованому навчанні викладач будує освітній процес таким чином, щоб на перший план висувалися саме інтереси і потреби студента. І тільки з неухильним урахуванням всіх його особливостей можна визначити основну спрямованість саме своєї діяльності.

Прояву особистісних здібностей в освітньому процесі сприяють спеціально створені особистісно орієнтовані ситуації (навчальні, пізнавальні, життєві), в яких затребуються прояви особистісних функцій.

Наступним є те, що в процесі теоретичної підготовки для викладачів важливо визначити переваги особистісно орієнтованого навчання проти традиційного та окреслити шляхи впровадження та вдосконалення такого навчання.

Як зазначає І. С. Якиманська основною метою технології особистісно орієнтованого навчання є розвиток індивідуальності людини [3].

Основною формою навчання в концепції І. С. Якиманської є особистісно орієнтоване заняття, яке включає найважливіші засоби навчальної роботи в контексті реалізації особистісно орієнтованого підходу в освітньому процесі: розробка предметного змісту, технології його використання в освітньому процесі; аналіз використання різноманітних способів опрацювання навчального матеріалу (вибір найбільш раціональних, зіставлення своїх і чужих способів, їх аналіз, обговорення, аргументація застосування і т. п.); спрямованість педагога на навчальні можливості кожного підопічного; складання індивідуальної карти його особистісного (пізнавального) розвитку, індивідуальної корекційної програми навчання з опорою, насамперед, на успіх у досягненні позитивних навчальних результатів; побудова заняття, спрямованого на створення умов самореалізації, самостійності кожного підопічного; на розкриття і максимальне використання суб'єктного досвіду особистості [4].

На думку Є. М. Шиянова та І. Б. Котової основним завданням педагогічної освіти, є підготовка педагога як творчої особистості, здатної до рефлексії та корекції своїх дій щодо здійснення культурно-гуманістичної особистісно утворюючої функції [1].

Головними завданнями особистісно орієнтованого навчання є: розкриття індивідуальних пізнавальних можливостей кожного студента; розвиток його індивідуальних пізнавальних здібностей; допомога йому в самопізнанні, самоактуалізації, самореалізації, самовизначенні; формування культури життєдіяльності, яка дає можливість продуктивно будувати власне життя.

Особистісно орієнтований підхід є за своєю сутністю гуманістичним, розглядає людину як основну цінність. У його межах будь-які форми, методи, технології освіти розглядають у контексті одного з найважливіших завдань освіти – забезпечення максимально сприятливих умов для саморозвитку кожної особистості.

Не всі викладачі мають усвідомлення того, що собою представляє особистісно орієнтований підхід в навчанні, а тим більше впровадження його в освітній процес. Для реалізації особистісно орієнтованої освіти доцільно зосередитись на меті навчання.

Отже, особистісно орієнтоване навчання надає можливості: кожному студентові, з урахуванням його здібностей, нахилів, інтересів, цілей та ціннісних орієнтацій, реалізувати себе в пізнавальній та навчальній діяльності: стимулює студента для самопізнання, самовиховання та самовдосконалення. У нього з'являється можливість пізнати себе зсередини і ззовні, порівняти себе з іншими студентами, оцінити свої вчинки та поведінку, навчитись сприймати себе та інших в цілому, а не за окремими рисами характеру.

Проаналізований досвід дозволив дійти висновку, що запровадження особистісно орієнтованої освіти позитивно впливає на різні сфери розвитку особистості, сприяє посиленню навчання, забезпечує високий рівень комунікативної діяльності, забезпечує навички колективної співпраці.

Для реалізації моделі особистісно орієнтованого навчання у закладі освіти необхідно: організувати освітній процес як поєднання навчання й виховання розвитку особистості, розкрити творчий потенціал здобувача освіти, виявити його здібності до навчання, формувати мотивацію до постійного творчого і професійного самовдосконалення.

Бібліографія:

1. Котова, И., Смирнов, С., Шиянов, Е. 2008. Педагогика: теории, системы, технологии. М. Академия, 115 с.
2. Михайліченко, М., Рудик, Я. 2016. Освітні технології: навчальний посібник. Київ, ЦП «КОМПРИНТ», 583 с.
3. Якиманская, И. 2000. Технология личностно-ориентированного образования. М., 175 с.
4. Якиманская, И. 2003. Личностно ориентированная школа: критерии и процедуры анализа и оценки ее деятельности. *Директор школы*, № 6, С. 27– 36.

*Олена Рутковська,
аспірантка,
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка,*

РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ У ТРУДОВОМУ НАВЧАННІ

elenarutkovskatourism@gmail.com

Про ефективність організації трудового навчання учнів 5-9-х класів можна говорити на основі отримання певних його результатів, визначених Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти. Характеризуючи вимоги до формування освіченості учнів основної школи, цей Державний стандарт спрямовує навчально-виховний процес на розвиток умінь і навичок особистості,

застосування на практиці здобутих знань з навчальних предметів, успішну адаптацію людини в соціумі, професійну самореалізацію, формування здібностей до колективної діяльності та самоосвіти.

В сучасній теорії та методиці трудового навчання ведуться активні розвідки інноваційних методів та засобів діагностування рівнів сформованості предметних та ключових компетентностей учнів закладів загальної середньої освіти. Так у колективній монографії «Тестові технології оцінювання ключових і предметних компетентностей учнів основної і старшої школи» [5] Л. Ващенко, С. Науменко до методів оцінювання компетентностей учнів віднесені рейтингова система оцінювання, технології портфоліо, тестового оцінювання компетентності, проєктні, дослідницькі та експериментальні методи, метод ситуативного аналізу.

Необхідною складовою компетентності учнів із трудового навчання є здатність до самооцінювання у вигляді умінь реально оцінювати свої навчальні можливості, здійснювати роботу над помилками та самокритичного ставлення до набутих результатів навчання. Постановці цілей трудового навчання й досягненню зафіксованих у них результатів сприяє систематична фіксація здобутків, труднощів і ставлень в освітній діяльності, чому сприяє *рейтингова система оцінювання*.

Рейтингова система оцінювання застосовується з метою підвищення мотивації школярів до систематичної, активної самостійної роботи впродовж усього періоду трудового навчання, об'єктивного виявлення стану сформованості предметних і ключових компетентностей кожного учня, поєднуючи в собі діагностичну, навчальну та виховну функції контролю успішності [3, с. 17].

Рейтингова система оцінювання, за А. Кузьмінським [1], спрямовується на виявлення рівнів оволодіння учнями змістом навчального матеріалу кожної окремої навчальної теми навчального предмету, здійснюючи розподіл місць учнів за підсумками навчання. Змістовими одиницями рейтингового оцінювання успішності з трудового навчання можуть бути окремі розділи навчальної

програми, творчі учнівські проєкти, які вивчаються та виконуються впродовж навчальної чверті, семестру. Для кожного тематичного блоку або проєкту мають бути визначені терміни опанування, критерії та показники оцінювання якості навчання їх окремим складовим у бальному виразі [1; 2].

У трудовому навчанні учнів нами застосовуються такі види рейтингів:

- рейтинг з вивчення теми чи виконання проєкту, яким ураховується поточна успішність учня та його результати під час тематичної контрольної роботи або захисту проєкту;

- сукупний рейтинг за підсумками вивчення всіх тем чи виконання творчих проєктів впродовж навчальної чверті, семестру;

- заключний рейтинг за циклом навчальних тем або учнівських проєктів, вивчених а бо виконаних впродовж певного періоду;

- інтегральний рейтинг, яким визначається успішність трудового навчання учнів в цілому за певний період навчання.

С. Науменко виділяє проміжний рейтинг, за сумою балів, набраних учнями за певний період навчання, яким надається оперативна інформація про дотримання навчального ритму роботи школярів та підсумковий рейтинг, який визначається загальною сумою балів, отриманою учнями за весь час (чверть, семестр, навчальний рік) вивчення предмету [5, с. 108].

Система рейтингового оцінювання стимулює школярів до систематичної навчальної діяльності засобами заохочення додатковими балами за виявлення пізнавальної активності та покарання зняттям балів, наприклад, за несвоєчасне виконання певних видів початкової роботи. Показуючи кожному учневі справжній стан успішності його навчання, рейтингова система оцінювання виступає дієвим засобом самодіагностики учнів [4].

Бібліографія:

1. Кузьмінський А. І. У чому сутність рейтингової системи оцінювання навчальної діяльності учнів? (§12.7) [Електронний ресурс] / Кузьмінський А.І. Педагогіка у запитаннях і відповідях: навч. посіб. URL:

http://pidruchniki.ws/pedagogika/u_chomu_sutnist_reytingovoyi_sistemi_otsinyuvannya_navchalnoyi_diyalnosti_uchniv#260 (дата звернення: 30.04.2021).

2. Макова А. А. Рейтингова система контролю та оцінки знань: реферат [електронний ресурс]: курсова робота. Новокузнецк, 2007. URL: <http://bukvar.su/pedagogika/103641-Reiytingovaya-sistemakontrolya-i-ocenki-znaniiy.html>

3. Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України № 1222 від 21.08.2013. URL: http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/НаказМОНвід21_08_2013_1222.doc

4. Рейтингова система оцінювання навчальної діяльності учнів. URL: http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CDQQFjAB&url=http%3A%2F%2Fpk.at.ua%2F_fr%2F0%2F_doc&ei=E4bFUo_DD43EswaZ4IDABw&usg=AFQjCNEpTj2faZbLejcOdwHeKN-lAGL5Tg (дата звернення: 24.04.2021)

5. Тестові технології оцінювання ключових і предметних компетентностей учнів основної і старшої школи: монографія / за ред. О. І. Ляшенка, Ю. О. Жука. Київ: Педагогічна думка, 2014. 200 с.

*Сергій Рябець
к.техн.н.,
доцент,*

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

**ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ САПР У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ**
1432002@ukr.net

Системи автоматизованого проектування (САПР) набувають все більшого значення в теперішніх умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства.

Це пов'язано в першу чергу з тим, що постійно зростають обсяги нової інформації, будуються надпотужні обчислювальні мережі, досить швидко модернізуються телекомунікаційні та інтернет-технології, потужно нарощуються апаратні та програмні засоби, на часі – впровадження в усі сфери людської діяльності систем штучного інтелекту. А, отже, освіта повинна враховувати сучасні тенденції модернізації суспільства й реагувати на випередження. Тому, знайомство з елементами технологій автоматизованого проектування необхідно починати з базової школи й продовжувати в профільній. Навчальна програма «Технології 10-11 класи» (рівень стандарту) вже передбачає знайомство із САПР при вивченні модуля «Комп'ютерне проектування» [1].

Аналіз публікації з навчання САПР показав, що вони стосуються в основному підготовки студентів технічних спеціальностей, пов'язаних з машинобудуванням, радіоелектронікою, будівництвом, архітектурою тощо (наприклад [2]), інші ж присвячені впровадженню, використанню, перевагам і т.п. окремих САПР. Так, автор у [3] розглядає питання впровадження САПР при підготовці майбутніх вчителів прикладної й технічної творчості та інженерів-педагогів, дослідниця в [4] висвітлює переваги застосування комп'ютерно-орієнтованих технологій для виготовлення виробів з деревини в урочній та позаурочній роботі з трудового навчання, а науковці в [5] узагальнюють досвід використання САПР «Грація» в дизайн-проектванні одягу в підготовці магістрів технологічної освіти. Проте, питанням особливостей методики навчання САПР у підготовці майбутніх вчителів трудового навчання та технологій приділено в літературі недостатньо уваги.

Отже, за *мету* нашого дослідження мали деякі методичні аспекти технологічної підготовки студентів спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології), на які необхідно звернути додаткову увагу.

Проектно-технологічна діяльність за своїм змістом та характеристикою є інтегративною, й з точки зору поєднання всіх етапів проектування та конструювання, й з точки зору охоплення знань фундаментальних і прикладних наук певного рівня, а також, що не менш важливо, й з точки зору методики

навчання. Застосування ж САПР накладає додаткові вимоги, що потребують уважного розгляду та врахування в підготовці майбутніх вчителів технологій. До таких вимог слід віднести відповідний рівень графічної підготовки, володіння комп'ютерною технікою та програмними продуктами (як загальними, так і спеціальними) та, водночас, мати певні знання і вміння з моделювання, матеріалознавства та технологій обробки матеріалів. Саме ці питання повинні стояти на порядку денному з методики трудового навчання та технологій. Крім того, на думку автора, в сучасних умовах навчання елементи дуального навчання повинні застосовуватись і в проєктно-технологічній діяльності, де на часі широке впровадження цифрових технологій (наприклад, комп'ютерне моделювання з виходом на 3d друк) в поєднанні з традиційними технологіями виготовлення, що і повинно бути методично розроблено й оформлено. І без САПР технологій в системі підготовки як учнів, так і студентів вже не обійтись. Під дуальністю ми розуміємо поєднання на уроках технологій занять з використанням САПР в комп'ютерних класах з наступним виконанням проєктів (виготовленням виробів) в майстернях із застосуванням традиційних технологій, так і з використанням наприклад, 3d друку, чи комбінованими способами. Приклади таких підходів вже мають своє втілення [6].

Висновки. Доступність та різноманітність сучасних САПР в поєднанні з методичними особливостями навчання предмету «Технології» дозволить підняти технологічну підготовку на новий рівень, що відповідає умовам інформаційного суспільства. А наявність в шкільній програмі модулів «Дизайн предметів інтер'єру», «Дизайн сучасного одягу», «Ландшафтний дизайн», «Основи автоматики і робототехніки», «Комп'ютерне проектування», «Креслення» та ін. надає широких можливостей вибору та використання останніх досягнень в розробці САПР різних видів усіма учасниками освітнього процесу.

Бібліографія:

1. Навчальна програма закладів загальної середньої освіти «Технології 10-11 класи. Рівень стандарту». МОН України, 2017. 29 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення 15.05.2021 р.).
2. Пархоменко А.В. Конспект лекцій з дисципліни “Системи автоматизованого проектування” для студентів за спеціальностями 121 «Інженерія програмного забезпечення» та 122 «Комп’ютерні науки» усіх форм навчання. Запоріжжя: ЗНТУ, 2017. 72 с.
3. Мелентьев О.Б. Методика впровадження систем автоматизованого проектування у навчальний процес. Умань: „АЛМП”, 2018. 155 с.
4. Шевела І.М. Використання комп’ютерно-орієнтованих технологій з метою проектування, виготовлення та оздоблення виробів із деревини. URL: <http://sheleva-irina-mikolayvna.mozello.com/metodichna-dopomoga-studentam/> (дата звернення 15.05.2021 р.).
5. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/17577>.
6. <https://mon.gov.ua/ua/konkursi-dlya-pedagogiv/konkurs-uchitel-roku/uchitel-roku-2021/uchasniki-2021/uchasniki-tretogo-turu-trudove-navchannya-2021/cimbal-mikola-petrovich>.

*Жанна Семеренко,
аспірантка 3-го року навчання,
кафедри теорії і методики технологічної освіти,
креслення та комп'ютерної графіки
Інженерно-педагогічного факультету
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Суспільні потреби та зміни в освітньому процесі покликані на розвиток дистанційного навчання в освіті. Дистанційне навчання дає змогу різним верствам населення опанувати той чи інший предмет або ту чи іншу спеціальність, при цьому бути конкурентно спроможним на ринку праці.

Також є документ, який дає чіткі вказівки як саме трансформуватись в дистанційне навчання, так згідно з Національною стратегією розвитку освіти України у 2012-2021 роках передбачено [1]:

- Забезпечення поступової інформатизації системи освіти, спрямованої на задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу;
- Запровадження дистанційного навчання із застосуванням у навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій поряд з традиційними засобами;
- Розроблення індивідуальних модульних навчальних програм різних видів складності залежно від конкретних потреб, а також випуску електронних підручників.

Дистанційне навчання – цілеспрямований процес інтерактивної, асинхронної взаємодії тих, хто навчає, і тих, хто навчається, між собою і з засобами навчання, індиферентний до їх розташування у просторі і часі, який реалізується в специфічній дидактичній системі. Основою освітнього процесу при дистанційному навчанні є цілеспрямована і контрольована інтенсивна

самостійна робота того, хто навчається. Він може навчатись в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і погоджену можливість контакту із викладачем.

Відповідно, про доцільність використання і впровадження дистанційної освіти розглядають різні вчені всього світу такі як Л.Н. Кечиев [1], Путилов Г.П., Тумковський С.Р., Е.Ф. Федорова. Вагомий внесок в дослідження інформатизації та дистанційної освіти серед вітчизняних вчених внесли С. Кувшінов, О.В. Фінагіна та багато інших науковців України [2].

Окремої уваги в процесі дистанційного навчання заслуговують графічні дисципліни, що відіграють значну роль в підготовці фахівців з графічних дисциплін. Використання дистанційних технологій у вивченні графічних дисциплін відрізняється від загально прийнятих підходів до системи дистанційного навчання. Такі відмінності будуть у зв'язку з великою кількістю графічних робіт та проєктів, які зазначені в навчальних програмах інженерно-технічних спеціальностях. Під час навчального процесу в університетах студенти стикаються з необхідністю опрацюванню великої кількості інформації з графічних дисциплін, які відносяться до профільних кафедр вузу. Саме тому, що доводиться опрацьовувати велику кількість інформації, дистанційні курси з графічної підготовки повинні бути забезпечені ґрунтовною підготовкою майбутніх фахівців.

Повинні розуміти, що графічну підготовку у ЗВО становить комплекс дисциплін а саме: «Нарисна геометрія, інженерна і комп'ютерна графіка», ця дисципліна є фундаментальною та загально-технічною дисципліною, яка покладена в основу інженерної освіти та є базовою для навчання студентів профільних спеціальностей з графічної підготовки у ЗВО.

Маємо розуміти, що нарисна геометрія є певною граматиною інженерної графіки і вивчає теоретичну основу геометричного моделювання в тривимірному зображенні об'єктів методом проєкційних зображень. Основним методом нарисної геометрії є просторові форми та їх відношення. Нарисна геометрія дає можливість студенту розвинути просторову уяву.

Інженерна графіка опирається на методи саме проєкційних зображень та дозволяє вивчати встановлені державним стандартом умовності, спрощення і особливості застосування такого методу під час викладення графічної документації.

Використання дистанційного навчання в НПУ імені М.П. Драгоманова є необхідністю у зв'язку з викликами світової пандемії COVID-19. Одним із основних платформ використання дистанційного навчання є MOODLE. Ця платформа дає змогу розробити курси з певних навчальних дисциплін, а також необхідні додаткові матеріали до них а саме: підручники, методичні посібники та вказівки, відео уроки, лабораторні практикуми і т.д. Також на цій платформі є можливість створити тести та інші індивідуальні завдання, які покликані для використання поточного, проміжного та підсумкового контролю знань студентів; організація успішності студентів. Доступ до системи MOODLE студент отримує автоматично після зарахування в університет.

Виходячи з вище такі висновки: дистанційне навчання займає важливу сходинку у системі освіти і відповідно у освітньому процесі загалом. Воно покликане дати нові, обґрунтовані та необхідні знання, уміння та навички студентам для майбутнього розвитку та конкурентно спроможності на ринку праці. Використання такої технології в графічній підготовці є науково-обґрунтованим, доцільним, тому що така технологія не псує знання, уміння та навички під час дистанційного вивчення дисципліни. Технологія дистанційного навчання навпаки, дає більше часу для вивчення дисципліни і опанування необхідними знаннями у закладі вищої освіти.

Бібліографія:

1. Проект Національної стратегії розвитку освіти України у 2012-2021 роках. – Електронний ресурс: www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf
2. Гузь Л.А. Проблеми та переваги розвитку наукових засад дистанційної освіти / Л.А. Гузь // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – №37. – С.279-294.

*Лідія Сліпчишин,
д.пед.н.,
Михайло Копельчак,
к.пед.н.,*

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

**ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ПРОФІЛЬНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА ДУАЛЬНОЮ
ФОРМОЮ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО
КЛАСТЕРУ**

lida.slipchyshyn@gmail.com

kopelchak@ukr.net

Все гострішою стає проблема оновлення педагогічних кадрів, які працюють у напрямі професійної підготовки фахівців відповідно до вимог суспільства та умов ринку. У системі професійної підготовки і навчання багатьох країн світу зазначена проблема вирішується з використанням технологій дуальної форми навчання. Пошук сучасними університетами нових підходів, форм і моделей взаємодії з основними гравцями ринку праці – заклади освіти, роботодавці, держава – ініціюється їхньою мотивацією на забезпечення перш за все власної конкурентоспроможності. В освіті сьогодні ефективною для функціонування та оптимальною для фінансування вважається кластерна модель, яка дає можливість знайти спільні точки інтересів і об'єднати, оптимізувати зусилля учасників для інноваційного розвитку.

Мета статті: схарактеризувати теоретичні засади підготовки майбутніх педагогів профільного і професійного навчання за дуальною формою в умовах професійно-педагогічного кластеру.

У зв'язку зі змінами змісту праці в багатьох галузях і ускладненням трудових функцій з'являються нові формати здобуття професійної освіти, в яких критерієм якості підготовки є здобуття очікуваних роботодавцями компетенцій та компетентностей. Серед цих форматів вирізняється дуальна форма навчання. Досвід впровадження дуальної системи або її елементів у різних країнах (Австрія, Канада, Швейцарія та ін.) показав її життєздатність і потенціал. У

відповідь на нові виклики суспільства сьогодні дуальна освіта розглядається багатьма вченими і практиками як важливий інструмент для усунення основних недоліків традиційної підготовки фахівців і пов'язаних з ними труднощів роботодавців. Не становить винятку і підготовка майбутніх педагогів технологічної освіти. У цьому аспекті необхідно розглянути ті напрацювання, які вже зроблені в Україні для впровадження дуальної форми у вищу освіту України і виявлення механізмів її реалізації з огляду на неперервну професійну освіту.

Відповідно до теоретичних засад «Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» (2018) роботодавці можуть звертатися до закладу освіти з ініціативою щодо впровадження дуальної форми здобуття освіти за спеціальностями, в яких вони зацікавлені. У разі підготовки педагогічних кадрів такими роботодавцями є освітні заклади, де будуть працевлаштовані випускники педагогічних фахів. Таким чином ці заклади впливають на розробку освітньої програми та індивідуального навчального плану, відбір здобувачів освіти для проходження практики в установі, забезпечуючи умови для проходження навчання на власній базі, адаптації до виконання своїх професійних обов'язків. Перевагами для роботодавців є вплив на процес підготовки, отримання кваліфікованих кадрів і можливість відбору здобувачів освіти для працевлаштування після закінчення навчання [2].

Аналізуючи нормативні документи, джерельну базу дуальної освіти, автори [1, с. 67], дійшли висновку, що її можна розглядати у трьох аспектах: як соціальне явище, пов'язане з переходом до сталого розвитку суспільства, що потребує конкурентоспроможних фахівців; як науковий феномен, здатний забезпечити їхню підготовку; як процес (технологію) «інтеграції науково-теоретичної та професійно-практичної підготовки фахівців у закладах вищої освіти та підприємствах, установах, організаціях». Водночас у роботі [5, с. 149] увагу було акцентовано на тому, що в дуальній освіті важливу роль виконують роботодавці, які здатні вплинути на підготовку кадрів для галузі, інвестуючи в освітні заклади, або допустивши студентів до своєї матеріально-технічної бази.

Як показує аналіз закріплення випускників педагогічних вузів, адаптації молодих педагогів на першому робочому місці, вони мають, з одного боку, недостатній рівень практичного педагогічного досвіду, отриманого в освітньому закладі, зокрема, це стосується педагогів професійного і профільного навчання, трудового навчання і технологій, а з другого боку, при хорошій теоретичній підготовці вони мають недостатній рівень практичного досвіду роботи на технологічному, а тим більше на високотехнологічному обладнанні. Оскільки замовником таких кадрів є система освіти, то для впевненої роботи у цій сфері за спеціалізацією доцільно використовувати технології дуальної освіти, елементи якої вже з 2015 р. використовуються в професійній (професійно-технічній) освіті (П(ПТ)О) [6], а з 2019 року дуальна форма регламентується положенням [4]. У міру модернізації системи П(ПТ)О напрацьовується важливий позитивний досвід використання дуальної форми освіти.

Активна фаза модернізації системи П(ПТ)О розпочалась у 2016 році з відкриттям у навчальних закладах сучасних навчально-практичних центрів. Протягом 2016-2020 років у закладах П(ПТ)О створено 198 навчально-практичних центрів [3, с.29], що працюють з використанням нових виробничих технологій, освоєння яких потребує сучасних компетентностей. Водночас, в системі П(ПТ)О виникли труднощі об'єктивного характеру, пов'язані з: гострою потребою у молодій генерації педагогів, що володіють професійними компетентностями і здатні навчати учнів на потрібному рівні у навчально-тренувальних центрах; в умовах діджиталізації змінюється й методика професійної теоретичної та практичної підготовки, на яку важко переорієнтовуються прихильники традиційного навчання; недостатньою мірою використовується потенціал навчально-тренувальних центрів.

Проаналізувавши джерельну базу, ми дійшли висновку про те, що: дуальна освіта є однією з форм вирішення проблеми підготовки педагогів профільного і професійного навчання, яка є доцільною в обставинах, що склались (демографічні проблеми, відсутність сучасного обладнання в закладі ВО тощо); впровадження дуальної форми у ВО має базуватись на синергії світового,

європейського і вітчизняного досвіду; при реалізації моделі дуальної вищої освіти враховувати особливості співпраці учасників процесу. Тобто з урахуванням специфіки роботи за фахом потрібно знайти оптимальну модель організації одночасного навчання в освітньому закладі та базі для здобуття практичного професійного досвіду. Особлива увага звертається на проходження повноцінних виробничої та педагогічної практик.

На основі аналізу особливостей функціонування дуальної форми освіти в різних країнах О. Яковчук виділила основні підходи до розуміння її сутності. Дуальна форма освіти розглядається як: механізм соціальної адаптації випускників освітніх закладів; механізм соціальної мобільності випускників освітніх закладів; спосіб удосконалення професійної компетентності майбутніх фахівців відповідно до змісту, основних завдань виробничого процесу та технологічних інновацій; спосіб формування професійної компетентності майбутніх фахівців відповідно до завдань, змісту виробничого процесу, технологічних інновацій, підготовки до зміни виду діяльності [8, с.88]. Освітня сфера має складну структуру, яка інтегрує зусилля, з одного боку, системи закладів освіти, і з другого боку, системи наукових установ, інформаційного забезпечення та інноваційного виробництва. Втілення у виробництво освітньо-наукових результатів визначає стратегічний напрям розвитку освіти. У цьому контексті сучасною доцільною формою освіти є освітній кластер [9, с.153].

Перевагою кластерної моделі є те, що вона не обмежується однією галуззю, може інтегрувати співпрацю взаємодіючих і взаємозалежних інституцій, виробництва. Основним критерієм є розвиток економічної системи регіону в усій складності взаємозв'язків її складових. Принцип кластерності дає можливість зонування в сфері освіти. Тому система підготовки сучасних педагогів профільного і професійного навчання для регіональних потреб профільних шкіл і закладів П(ПТ)О потребує формування освітнього кластеру, який набуває ознак виробничого кластеру, що дозволяє регулювати та оптимізувати структуру за принципами вертикальної та горизонтальної інтеграції. На основі класифікації

освітніх кластерів, запропонованій у [7, с.40], можна деталізувати характеристику такого кластеру за різними ознаками.

Вважаємо, що сьогодні склались оптимальні умови для підготовки сучасних педагогів профільного і професійного навчання за дуальною формою в умовах освітнього кластеру на базі вищих професійних училищ. На нашу думку, шлях розв'язку зазначеної вище проблеми полягає у підході, який враховує три аспекти: урахування здібностей до педагогічної праці учнів шкіл та училищ і бажання їх реалізувати; дотримання наступності при підготовці майбутніх педагогів в системі «загальноосвітня школа – заклад П(ПТ)О – заклад ВО»; надавання доступу до сучасних навчально-практичних центрів, які вже функціонують в ЗП(ПТ)О, не лише учням профільної школи, але й студентам, які здобувають відповідні педагогічні фахи. На основі цього підходу розроблено систему забезпечення підготовки майбутніх педагогів профільного і професійного навчання за дуальною формою організації навчання в умовах професійно-педагогічного кластеру в поєднанні зі створеною системою багатоканального фінансування.

Таким чином, на основі викладеного вище, можна дійти висновку про те, що підготовка майбутніх педагогів профільного і професійного навчання в умовах реформування загальної середньої та професійної (професійно-технічної) школи є надзвичайно актуальною. Вона має відповідати провідним світовим тенденціям: посилення практичної орієнтації, що досягається дуальною формою навчання; використанням оптимальних можливостей надання освітніх послуг, що передбачає використання дистанційного та онлайн-навчання; максимальне урахування потреб і можливостей кожного здобувача, що передбачає здійснення професійних проб.

Бібліографія:

1. Дрель В.Ф., Сєногонова Л.І., Володавчик В.С. Дуальна освіта як інтеграція науково-теоретичної та професійно-практичної підготовки фахівців у

закладі вищої освіти. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2018. № 1 (315). С.66-73.

2. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні. *Friedrich-Ebert-Stiftung* : [офіц. сайт Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні]. Київ, 2018. URL: http://fes.kiev.ua/n/cms/25/?tx_news_pi1%-5Bnews%5D=373&tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%-5Baction%5D=detail&cHash=4bb7fec85bc8ae3f46c63cfbacce1732 (дата звернення: 27.02.2020).

3. Перехідна книга МОН за період з вересня 2019 по червень 2020. Київ, [МОН України], 2020. 98 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/-%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2020/06/26/book-2020-26-06.pdf>

4. Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти (наказ МОН від 12.12.2019]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/stvorennya-53-2020-roku>

5. Пристая О. Д., Врублевська О. В. Практична підготовка фахівців для деревообробної галузі: дуальний формат. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2016. № 1. С.148-154.

6. Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників: наказ М-ва освіти і науки України від 23.06.2017 р. № 916. URL: <https://osvita.ua/legislation/proftech/56443/>(дата звернення: 02.02.2021).

7. Решетняк О. І., Заїка Ю. А. Економічний механізм формування освітніх кластерів в Україні : монографія. Харків: Вид-во НУА, 2018. 204 с.

8. Яковчук О.Л. Функціонування моделей дуальної форми здобуття освіти як ефективний спосіб підвищення конкурентоспроможності системи вищої освіти України. *Молодий вчений*. 2019. № 4 (68), квітень. С.86-90.

9. Усик В.І. Освітній кластер як основа формування інформаційної економіки та економіки знань. *Проблеми економіки*. 2019. №1 (39). С.149-154.

*Володимир Стешенко,
д.пед.н., професор,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

**ПРО ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В
МАГІСТЕРАТУРИ В КОНТЕКСТІ НОВИХ СТАНДАРТІВ**

steshenko.volodymyr@gmail.com

Модернізація вищої педагогічної освіти в Україні набирає обертів. Для цього фахівцями було створено законодавчо-нормативну базу, яка викладена в таких документах, як Закон України «Про вищу освіту» (2014 р. із змінами від 2019 р.) [1], Концепція розвитку педагогічної освіти (2018) [2], Національна рамка кваліфікацій (2101 р. із змінами від 2020 р.) [3], Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти (2020) [4], Перелік галузей знань і спеціальностей [5] тощо. В цих документах представлено основні вимоги до організації вищої освіти, зокрема визначено рівні та ступені вищої освіти, кваліфікаційні рівні, особливості педагогічної професії, проблеми педагогічної освіти та шляхи їх розв'язання, ключові завдання різних рівнів вищої освіти, загальні та професійні компетентності вчителя ЗЗСО, вимоги до стандартів вищої освіти, уточнено визначення поняття «компетентність» тощо.

Все це є підставою для розробки змісту освітньо-професійної підготовки майбутнього вчителя, зокрема вчителя трудового навчання та технологій.

Зупинимось на особливостях змісту освітньо-професійної підготовки магістрів спеціальності «Середня освіта (Трудове навчання і технології)» в контексті цих документів.

Так, по-перше, на що слід звернути увагу розробникам освітньо-професійних і навчальних програм, в Концепції розвитку педагогічної освіти, визначено сферу професійної діяльності педагогічних працівників, які оволоділи другим (магістерським) рівнем вищої педагогічної освіти. Це заклади (передусім, педагогічної, спеціалізованої) фахової передвищої, післядипломної та профільної середньої освіти академічного і професійного спрямування. Іншими

словами, педагогічний працівник має право працювати викладачем (і не тільки) у коледжах, інститутах післядипломної педагогічної освіти, академічних (старша школа) і професійних (очевидно фахових) ліцеях.

Отже, магістр зі спеціальності «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» має бути здатним до викладання предметів освітньої галузі «Технології» та профільного / професійного навчання в ліцеях.

По-друге, в Концепції визначено завдання і проблеми, які має бути здатним розв'язувати педагогічний працівник з вищою освітою магістерського рівня. Це «складні задачі і проблеми навчання, виховання та розвитку, що характеризується невизначеністю умов і вимог й передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій» [2]. Тобто, педагогічний працівник з другим (магістерським) рівнем вищої педагогічної освіти має бути здатним до здійснення інноваційної та дослідницької діяльності в закладах вищої та середньої освіти.

По-третє, в Концепції відзначено, що фахівець-магістр має бути здатним брати участь у створенні та впровадженні нових змісту освіти і методик (технологій) навчання, поєднувати власну педагогічну (науково-педагогічну, мистецько-педагогічну) діяльність на високому професійному рівні з поширенням кращої практики, експертною діяльністю та наставництвом на основі власного педагогічного досвіду. Іншими словами, магістр зі спеціальності «Середня освіта та технології» має бути здатним:

- до проєктування нових навчальних дисциплін,
- до проєктування інноваційних методик (технологій) навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти,
- до запровадження в педагогічну практику цих розробок,
- до здійснення педагогічної експертизи власних педагогічних розробок і розробок інших авторів;
- до наставництва на основі власного педагогічного досвіду.

В іншому документі, Професійному стандарті вчителя закладу загальної середньої освіти [4], визначено основну мету професійної діяльності педагога,

назву професії, опис робочого місця педагога, умови праці, а також загальні (всього 5) і професійні (всього 14) компетентності та інші відомості. Метою професійної діяльності педагога визначено організацію освітнього процесу шляхом формування в учнів необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання компетентностей, світогляду, а також розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей. Професійні компетентності визначено на основі трудових функцій педагога. До них віднесено: мовно-комунікативну, предметно-методичну, інформаційно-цифрову, психологічну, емоційно-етичну, партнерства, інклюзивну, здоров'язберезувальну, проєктувальну, прогностичну, організаційну, інноваційну, навчальну та рефлексивну.

Оскільки в документі професійні компетентності педагога не розділені відповідно до рівнів вищої освіти педагога, то їх формування може здійснюватися на кожному освітньому рівні, але відповідно до рівня кваліфікації, у нашому випадку відповідно до рівня магістра. Кваліфікаційні вимоги до рівня фахівця-магістра визначено в Національній рамці кваліфікацій [3], де вказано, що рівень магістра відповідає 7 рівню кваліфікацій та другому циклу вищої освіти. Такий рівень кваліфікації передбачає володіння магістром «спеціалізованими концептуальними знаннями, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань». Тобто, знання зі спеціальності, якими має оволодіти магістр-педагог, повинні бути не емпіричними й теоретичними, а концептуальними (це по-перше). Ці знання мають забезпечувати проведення педагогічних досліджень (це по-друге) та здатність фахівця до критичного осмислення (це по-третє) різноманітних педагогічних проблем на рівні міждисциплінарності.

Також в документі зазначено, що 7 рівень кваліфікації передбачає володіння магістром відповідними до знань уміннями, а саме:

- спеціалізованими з розв’язання проблем, а саме: для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності;
- інтеграції знань і розв’язування складних задач у широких або мультидисциплінарних контекстах;
- вирішення наукових і практичних проблем у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації.

В документі також зазначено, що 7 рівень кваліфікації передбачає володіння здатністю до комунікації, тобто до зрозумілого й і недвозначного донесення власних знань, висновків та аргументації до осіб, які навчаються, та до інших осіб. У документі також вказано на рівень відповідальності й автономії магістра.

Таким чином, освітньо-професійна підготовка магістра спеціальності «Середня освіта та технології» має передбачати формування у здобувачів вищої освіти магістерського рівня концептуальних знань з інноваційної та науково-дослідницької роботи. Такими знаннями є знання уже не методів дослідження, а методологічних підходів, які використовуються в дослідженнях; знання інноваційних засобів і методів педагогічної діяльності, а також технології проектування педагогічних об’єктів. Для цього в навчальні плани має бути запроваджено відповідні дисципліни: методологія педагогічних досліджень, інноваційні технології навчання та педагогічне проектування.

Володіння такими знаннями, вміннями, комунікаціями та відповідальністю забезпечить формування у здобувачів магістерського рівня вищої освіти інноваційної та проєктувальної компетентності відповідно до 7 рівня кваліфікації.

Бібліографія:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 46, ст.395.

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-20#Text> (дата звернення 25.01.2021).
2. Концепція розвитку педагогічної освіти. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 16 липня 2018 р. №776. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 07.03.2021).
3. Національна рамка кваліфікацій (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519) <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення 13.04.2021).
4. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23.12.2020 № 2736. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1143732-18#Text> (дата звернення: 13.04.2021).
5. Перелік галузей знань і спеціальностей тощо, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. Київ (Із змінами від 01.02.2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.05.2021)

*Валентина Харитонова,
к.пед.н.,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ГРАФІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

v.v.h@ukr.net

У сучасному житті вербальна форма передача інформації та знань перестала бути універсальною. Поряд з нею як самостійна широко використовується система умовних символів, знаків, різні просторові схеми, що є специфічним «мовним» матеріалом. Людину усе більше оточує світ символів, кодів, образів, моделей. В них відбивається предметна діяльність, з їхньою допомогою відбувається розуміння реальних явищ. Тому необхідною умовою підготовки підростаючого покоління до активної життєдіяльності у сучасному інформаційному суспільстві стає розв'язання проблеми підвищення графічної компетентності особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій доводить, що поняття «компетентність» знайшло широке висвітлення у наукових роботах вітчизняних та зарубіжних учених дослідників (А. Вербицький, Е. Зеєр, І. Зімня, Н. Побірченко, О. Пометун, А. Хуторський та ін.). Сутність і значення похідної категорії «графічна компетентність» розглядаються у працях С. Коваленка, Т. Олефіренка та ін. Проблема формування наукових основ графічних знань, розвитку творчих здібностей особистості у процесі графічної навчально-пізнавальної діяльності всебічно досліджувалася Е. Василенком, А. Верголою, А. Гедзиком, Б. Ломовим, І. Ницаком, В. Сидоренком та ін.

Графічна компетентність – це вміння читати різноманітні графічні зображення (креслення, схеми, малюнки, графіки тощо), вміння їх будувати (виконувати) за допомогою різноманітних креслярських інструментів, а також від руки і на око, вміння акуратно, раціонально оформлювати записи,

моделювати й конструювати графічні ситуації, оперувати графічними об'єктами на ЕОМ [2].

Проблема формуванням графічно компетентного індивіда нерозривно пов'язана з формуванням графічно компетентного фахівця. Тому підвищення графічної компетентності вчителя трудового навчання та технологій у педагогічних закладах вищої освіти є актуальним і необхідним завданням сьогодення.

Ми поділяємо думку І. Нишак, що під графічною компетентністю майбутнього фахівця технологічної освіти розуміє готовність і здатність в образнографічній формі відображати основні етапи та результати проектно-технологічної діяльності, усвідомлення необхідності використання графічної інформації як універсального засобу комунікації у професійній галузі [1]. Адже графічна компетентність визначає ефективність будь-якої цілеспрямованої діяльності (як творчої, так і репродуктивної, як продуктивної, так і навчальної) і «...може бути схарактеризована через ефективність, конструктивність графічної діяльності педагога на основі графічної грамотності, що означає ефективне застосування знань й умінь для розв'язання актуальних професійно педагогічних завдань» [3].

Проведений аналіз науково-педагогічної літератури, досвіду роботи педагогічних закладів вищої освіти дає змогу стверджувати, що показником графічної компетентності вчителя трудового навчання та технологій виступає його педагогічна діяльність, спрямована на успішну реалізацію графічної підготовки школярів, розвитку їх творчих здібностей. Досліджуючи сутність та структуру графічної компетентності як складової професійної підготовки вчителя трудового навчання, А. Улич зазначає, що незважаючи на важливість даної проблеми, в умовах реальної професійної підготовки фахівців у педагогічних ЗВО існує чимало труднощів, зокрема організаційно-методичного та дидактичного характеру, що знижують ефективність вивчення студентами графічних дисциплін. У зв'язку з цим науковець окреслює основні шляхи вдосконалення освітнього процесу та підвищення рівня графічної

компетентності майбутніх учителів трудового навчання. Також ми поділяємо бачення вченого, що «...у процесі фахового становлення майбутніх учителів трудового навчання та технологій у педагогічних ЗВО графічна підготовка студентів не може обмежуватися лише вивченням графічних дисциплін (нарисна геометрія, креслення, комп'ютерна графіка), а повинна здійснюватися й поглиблюватися впродовж усього періоду навчання. Формування графічних умінь і навичок як складових графічної компетентності має стати прерогативою не лише курсу креслення, але й інших дисциплін, вивчення яких пов'язано з графічною діяльністю студентів» [3]. На нашу думку це можуть бути такі дисципліни, як малюнок та композиція, технічний малюнок, проектно-художня графіка, основи художнього конструювання, основи проектування тощо. Зміст цих дисциплін має бути спрямованим на формування знань та навичок отримання та застосування графічних засобів подання інформації, які застосовуються в різних областях візуальної комунікації для того, щоб полегшити процес мислення, уяви, прискорити розв'язання проблеми. Адже малюнок, ескіз, креслення є компактним, ємним засобом, за допомогою якого думки передаються у вигляді графічних висловлювань. Такий підхід позитивно впливатиме на формування графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій як важливої складової їх професійної підготовки.

Бібліографія:

1. Нищак І.Д. Методична система навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій: дис. ... док. пед. наук: 13.00.02. Дрогобич, 2016. С 41.
2. Олефіренко Т. Графічна компетентність як складовий компонент всебічного розвитку особистості. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2010/2010_3_14.pdf. (дата звернення: 1.05.2021).
3. Улич А. Графічна компетентність майбутніх учителів трудового навчання та шляхи її підвищення у педагогічному ЗВО. *Молодь і ринок*. 2018. № 4 (159). С. 120-124.

*Сергій Чернишов,
аспірант кафедри теорії та практики технологічної та професійної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

**ПРО КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ЗА
СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ ТА
ТЕХНОЛОГІЇ)» В КОНТЕКСТІ ОНОВЛЕНИХ СТАНДАРТІВ**
en841604@gmail.com

Міністерством розвитку економіки України у грудні 2020 р. було прийнято Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти [3]. В стандарті визначено трудові функції, загальні та професійні компетентності, якими має володіти вчитель. Але, на жаль, предметна компетентність як така в стандарті не розкрита. В пункті 6 Стандарту «Опис трудових функцій» ми знаходимо тільки коротку вказівку на знання, якими має володіти вчитель в межах цієї компетентності. А саме, в підпункті А1.2 зазначено лише, що вчитель має володіти ґрунтовними знаннями з освітньої галузі/навчального предмета.

Таким чином виникла проблема визначення компонентів освітньо-професійної програми бакалаврського рівня вищої педагогічної освіти, зокрема за спеціальністю «Середня освіта (трудове навчання та технології) з технологічної освітньої галузі. Тобто виникла проблема визначення змісту фахової підготовки майбутнього вчителя трудового навчання.

Зміст технологічної освітньої галузі представлено в прийнятому в 2020 р. Державному стандарті базової середньої освіти. На жаль в документі мова йде тільки про ключові компетентності та базові знання й вимоги до загальних і конкретних результатів навчання, яких має набути учень з технологічної освітньої галузі. До базових віднесено знання з проектування, основ графічної грамоти, технології виготовлення виробу, декоративно-ужиткового мистецтва, сучасної та побутової техніки й технології (для самозарадності особистості) [1].

Групи результатів навчання представлено такими здатностями:

- 1) до втілення задуму в готовий продукт за алгоритмом проектно-

технологічної діяльності;

2) до творчого застосування традиційних і сучасних технологій декоративно-ужиткового мистецтва;

3) до ефективного використання техніки і матеріалів без заподіяння шкоди навколишньому середовищу;

4) до задоволення власних побутових потреб і потреб інших осіб.

Очевидно, щоб забезпечити оволодіння учнями цими здатностями майбутній вчитель трудового навчання сам має володіти ними.

Рівень оволодіння професійними здатностями задає Концепція розвитку педагогічної освіти, прийнята в 2018 р. В документі зазначено, що завданням першого (бакалаврського) рівня вищої педагогічної освіти є підготовка кваліфікованих педагогічних працівників, здатних вирішувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми навчання, виховання та розвитку учнів, що передбачає застосування певних теорій і методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов [2]. Така діяльність відповідає 7 рівню професійної кваліфікації Національної рамки.

Але педагогічна діяльність і педагогічна освіта вчителя відзначаються дуальністю. Так, вчитель трудового навчання має володіти окрім інших професійних компетентностей предметною, тобто здатністю до предметно-перетворювальної діяльності. Вченими показано, що такою здатністю він має володіти не нижче шостого рівня професійної кваліфікації (другого за класифікацію В. Ледньова), яка характеризується діяльністю за заданим складним алгоритмом без конструювання або з частковим конструюванням рішення та вимагає оперування значними масивами оперативної та раніше засвоєної інформації [5 с. 98].

В роботах науковців [5 с. 112] також визначено узагальнені уміння вчителя трудового навчання з предметно-перетворювальної діяльності, які можна трактувати як здатності. Це: використання особливостей предметів праці (матеріалів, механізмів тощо) та засобів праці (інструментів, машин, верстаків, приладів тощо), виконання трудових прийомів і операцій; використання

нормативної й технічної документації та наукових основ організації праці, визначення продукту праці (кінцевого результату) та оцінювання результатів роботи.

Для оволодіння названими здатностями відповідно до прийнятої класифікації начальних дисциплін у виші майбутній вчитель трудового навчання має оволодіти комплексом практичних, прикладних і фундаментальних знань. Ці знання групуються в таких дисциплінах:

- практичних: технологічний практикум та практикум з декоративно-ужиткового мистецтва;
- прикладних: технічна механіка, технологія матеріалів і матеріалознавство, технологія виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва, основи стандартизації та управління якістю, основи економіки, основи екології, основи домознавства тощо;
- фундаментальних: загальна фізика, органічна та неорганічна хімія, біологія та т. ін.

Таким чином, особливості підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів базових знань в контексті Професійного стандарту полягають,

по-перше, у формуванні предметних фахових компетентностей відповідно до заданих у Державному стандарті загальної середньої освіти результатів навчання учнів на шостому рівні професійної кваліфікації;

по-друге, в організації оволодіння здобувачами вищої освіти цими компетентностями у процесі вивчення системи практичних, прикладних і фундаментальних дисциплін.

Перспективи подальших розвідок пов'язані з уточненням змісту професійної підготовки студентів з фахових дисциплін.

Бібліографія:

1. Державний стандарт базової середньої освіти.
https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/. дата звернення:

03.03.2021).

2. Концепція розвитку педагогічної освіти. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 16 липня 2018 р. №776. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 07.03.2021).
3. Національна рамка кваліфікацій (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 509 від 12.06.2019 № 519 від 25.06.2020). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.04.2021).
4. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23.12.2020 № 2736. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1143732-18#Text> (дата звернення: 13.04.2021).
5. Стешенко В. В. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання в умовах ступеневої освіти: *монографія*. Слов'янськ: СДПУ, 2004. 188 с. С. 98.

*Тетяна Чернова,
к.пед.н.,
доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти,
креслення та комп'ютерної графіки
Інженерно-педагогічного факультету
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*

ПРОЄКТУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ: КОУЧИНГОВИЙ ПІДХІД

t.yu.chernova@npu.edu.ua

Індивідуальна освітня траєкторія здобувача освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова є найважливішою складовою диференціації навчання з метою формування та удосконалення професійної компетентності майбутнього вчителя та фахівця.

Індивідуальний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти Інженерно-педагогічного факультету розпочинається з проєктування його освітньої траєкторії та урахування особистих інтересів, здібностей, мотивації, можливостей ще на етапі вступної кампанії. Індивідуальна освітня траєкторія бакалавра та магістра на факультеті, зокрема на кафедрі теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки, реалізується через вибіркові блоки, які запропоновані здобувачам в освітньо-професійній, освітньо-науковій програмі «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» та навчальному плані підготовки майбутніх фахівців за напрямками: комп'ютерна графіка, графічний дизайн, автомобільна справа, кар'єрний менеджмент, педагогічний коучинг.

Програмою підготовки майбутніх фахівців «Середня освіта (Трудове навчання та технології) і педагогічний коучинг» передбачено викладання таких освітніх дисциплін за вибірковим блоком, як: «Педагогічний коучинг», «Тренінгова діяльність в освіті», «Теорія і методика навчання інноваційним коучинговим технологіям», «Коучинг у громадянській освіті» та ін. Програми дисциплін спрямовані на те, щоб майбутній педагог-коуч з технологічної освіти

не лише опанував інноваційні техніки розвитку професійної компетентності вчителя трудового навчання та технологічної освіти, а й ефективні моделі коучингової взаємодії; організаційно-педагогічні умови використання методик педагогічного коучингу; технології та підходи, які забезпечують розвиток коучингової компетентності суб'єктів освітнього процесу (СОП). Отриманні знання та навички сприяють дотриманню майбутнім фахівцем технологічної освіти у професійній діяльності коучингової етики; поєднанню технологічності у педагогічній та професійній діяльності; мобільній адаптації до умов праці; плануванню спільно з СОП індивідуальні траєкторії розвитку професійної компетентності та кар'єри; використанню особистісного потенціалу у педагогічній коучинговій взаємодії [4, с. 112].

Проектування власного освітнього потенціалу здобувачами освіти на Інженерно-педагогічному факультеті продовжується під час навчання, а реалізація їх права на вибір освітніх дисциплін відбувається через знайомство з процедурою вибору дисциплін, каталогом, анотаціями вибіркового дисциплін, положенням, діючим в НПУ імені М. П. Драгоманова. Всі ці дії допомагають студентам сформулювати власну думку щодо вибору тієї чи іншої дисципліни, а також особисто визначитися з власною індивідуальною траєкторією навчання, яка в подальшій професійній діяльності «сприяє активній та усвідомленій особистісно-орієнтовній позиції у коучинговій взаємодії з суб'єктами освітнього процесу» [3, с. 155].

Під час різних форм занять здобувачів освіти вибірково дисциплінам практикується проведення групових та індивідуальних коуч-сесій, які сприяють організації, удосконаленню та контролю самостійної роботи здобувачів освіти і є поширеною у змішаному форматі навчання (офлайн та онлайн), в індивідуальній роботі та малочисельних групах для створення атмосфери коучингу, простору, в якому здобувач освіти може рости, змінюватися, допускати помилки, терпіти невдачі, знову підніматися на ноги і рухатися далі. Коучинговий простір – унікальний, тому що він «розробляється з урахуванням бажань і потреб кожної конкретної людини. Це персональне конструкторське

бюро, яке забезпечує вирішення життєво важливих завдань» здобувача освіти, який регулярно приходить в цей простір, не маючи ніяких інших цілей, крім власного особистісного та професійного зростання [4, с. 113].

Для випускників Інженерно-педагогічного факультету, здатних застосовувати у професійній діяльності коучингові підходи, відкриваються додаткові можливості працевлаштування у за наступними кваліфікаціями та інноваційними напрямками:

для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: методист у відділі освіти об'єднаної територіальної громади; помічник керівника освітньої установи; помічник директора (керівника) малого підприємства у сфері освіти; модератор освітнього сайту; модератор онлайн-курсів; педагог-організатор; організатор дитячих освітніх проєктів; тренер з особистісного розвитку; асистент тренінгового бізнес-центру; помічник керівника освітніх громадських проєктів;

для другого (магістерського) рівня вищої освіти: методист районного (міського) методичного кабінету (центру); методист у відділі освіти об'єднаної територіальної громади; методист у відділах освіти, культури та спорту; заступник директора освітнього закладу з методичної роботи; фахівець зі створення освітніх проєктів та онлайн-курсів; розробник програм неформального освітнього сайту; розробник програм коучингового та тьютерського супроводу; інструктор навчально-тренувального центру; інструктор культурно-просвітнього закладу; директор (керівник) малого підприємства у сфері освіти; педагог-коуч; тренер з розвитку персоналу бізнес-центра; менеджер з навчання персоналу; тренер-ігропрактик; керівник освітніх громадських проєктів; тренер з проєктування освітньої траєкторії

Отже, зростання в суспільстві попиту на фахівців, володіючих коучинговою компетентністю, зорієнтовує на впровадження в освітніх процесах підготовки майбутніх фахівців у закладі вищої освіти різних ролей, визначених Концепцією Нової Української школи, де педагог сучасної школи може бути не лише наставником, а й «коучем, фасілітатором, тьютором, модератором» в індивідуальній траєкторії здобувача освіти [2]. Випускники Інженерно-

педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова, які обирають у освітньо-професійній та освітньо-науковій програмі «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» вибірковий блок Педагогічний коучинг, отримують знання та навички, які допомагають їм у майбутньому працевлаштовуватися у формальні, неформальні освітні заклади, відділи управління персоналом (тренінгові відділи та центри), компанії з організації виробничої та соціальної сфери, приватні фірми, державні адміністрації, громадські та волонтерські організації та розвивати подальші індивідуальні освітні траєкторії на коучинговому підході. Ми також погоджуємося з новаторськими дослідженнями Шона Ейкера [1, с. 18], який вважає, що досягнення найвищого потенціалу знаходиться не у площині концепції «виживання найпристосованіших», а в площині концепції «виживання найкращого підходу», яким є і коучинговий підхід. Це підтверджують дослідження з розвитку коучингової компетентності майбутніх вчителів трудового навчання і технологій на Інженерно-педагогічному факультеті в НПУ імені М. П. Драгоманова.

Бібліографія:

1. Ейкор Ш. Великий потенціал. Припиніть гонитву за успіхом і отримайте більше щастя й гараздів / Шон Ейкор ; Пер. з англ. О.Чупи. – К.: Вид.група КМ – БУКС, 2019. – С. 18
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення: 15.05.2021).
3. Педагогічний коучинг: навч.-метод. посіб. / Т. Ю. Чернова, І. С. Голіяд, О. А. Тіщук // [за заг. редакцією Д. Е. Кільдерова]. – Київ: 2016. – 166 с.
4. Чернова Т. Ю. Реалізація потенціалу здобувача освіти у процесі навчання на інженерно-педагогічному факультеті НПУ імені М. П. Драгоманова / Т. Ю. Чернова // Демократія та освіта: викладання та навчання демократії в початковій школі та педагогічній освіті: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 21–22 квітня 2021 року / гол. ред. Л. Гаврілова; відп.

*Володимир Шевченко,
к.пед.н., професор,
завідувач кафедри загальнотехнічних дисциплін та охорони праці
Інженерно-педагогічного факультету
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*

**ТЕОРЕТИКО–МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗМІСТУ НАВЧАННЯ
ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ОХОРОНИ ПРАЦІ**
ist-volodymyr@ukr.net

Проблема вищої освіти полягає у тому, що рівень засвоєння знань студентами досі залишається головним критерієм у оцінці рівня підготовленості майбутніх спеціалістів, тобто освіта залишається орієнтованою на формування знань, умінь і навичок. Вирішенню даної проблеми сприяє формування компетентнісної моделі майбутніх фахівців, що спрямоване на вирішення протиріччя між вимогами сучасного ринку праці до підготовки майбутніх педагогів з охорони праці та рівнем їхніх професійних компетентностей, які часто не відповідають світовим стандартам [1].

Ключовими категоріями навчання на засадах компетентнісного підходу є компетенція, компетентності та результати навчання. Проблема визначення даних понять стали об'єктами наукових досліджень і суперечок між науковцями і педагогами. Зокрема, категорія «компетентність» визначається як здатність особистості до виконання певної діяльності чи дій», а «компетенція» – як сукупність знань, умінь і досвіду, що повинні бути сформовані для готовності виконувати відповідну діяльність. Таким чином, О. Нагайчук, компетентністю вважає структуру особистісних якостей, а компетенцію – результатом освіти [1]. У той же час, О. Тімець [2] у своїй монографії подає трактування фахової компетентності як інтегральної характеристики становлення особистості у процесі опанування нею професійної діяльності, що пов'язується із здатністю майбутніх педагогів до виконання самостійної пошуково-дослідницької роботи,

свідомого засвоєння комплексу спеціальних знань та умінь, а також способів діяльності з конкретного предмету.

На сучасному етапі показником якості вищої освіти визначено компетентності, що являють собою професійний базис, тобто необхідні для майбутньої діяльності в сфері охорони праці. Нині більшість педагогів погоджуються, що предметно-фахові компетентності характеризуються наявністю у спеціаліста не стільки великого обсягу знань і досвіду, скільки здатність до актуалізації накопичених знань та умінь у процесі реалізації своїх професійних функцій [3]. Тобто предметно-фахова компетентність знаходить своє відображення у здатності правильно оцінювати ситуацію, що склалась та умінні віднайти потрібне вирішення задля досягнення найкращих результатів у професійній діяльності. Якщо говорити про підготовку фахівців професійного навчання з охорони праці, то їх предметно-фахова компетентність включає два аспекти: спеціальний (розкриває вузькоспеціальну фахову підготовленість з проблем галузі охорони праці) та педагогічний (забезпечує готовність педагогів до ефективної освітньої діяльності у сфері підготовки майбутніх робітників до професійної діяльності у сфері охорони праці). Таким чином, змістове наповнення фахової компетентності з пожежної безпеки становлять фахові знання, практичні вміння й навички, професійні особистісні якості майбутнього педагога професійного навчання.

Професійна освіта з охорони праці передбачає інженерно-педагогічну підготовку фахівців. Так, В. Кулешова розкриває цю підготовку як інтегрований процес формування у інженера-педагога професійних компетенцій, особистісних якостей задля ефективного їх використання як у інженерній галузі, так і педагогічній діяльності, що має стати результатом професійної компетентності спеціаліста [4].

О. Коваленко включає до функціональної схеми професійної діяльності проектно-конструкторську, технологічну, організаційно-виховну та науково-дослідницьку функції, які розглядаються в межах інженерно-педагогічної діяльності [5], в свою чергу вчена Л. Тархан серед названих вище функцій

інженерно-педагогічної діяльності також виділяє організаційно-керівну, технологічну, планово-виробничу та методико-діагностичну [6].

Нормативно-методична функція педагога-інженера передбачає роботу над нормативно-правовою документацією з пожежної безпеки підприємства чи установи, у педагогічній діяльності – розробку начально-методичного комплексу з дисципліни «Пожежна безпека», методичної розробки занять.

Завдання, пов'язані з розробкою проектів наказів, листів, протоколів з питань пожежної безпеки на виробництві та з відбором змісту навчального матеріалу, з визначенням методики проведення занять у закладі освіти належать до проектувальної функції. Організаційна функція передбачає роботу у напрямку організації пожежної безпеки безпосередньо на виробництві чи організацію освітнього процесу у професійному закладі освіти. Технічна функція у педагогічній діяльності передбачає розробку навчальних засобів з пожежної безпеки, а на виробництві – впровадження засобів індивідуального та колективного захисту, проведення інструктажів і технічного огляду устаткування тощо. Контрольна-діагностична функція в межах інженерної діяльності спрямована на контроль за дотриманням нормативно-правової бази з пожежної безпеки, а у напрямку педагогічної діяльності – створення і реалізацію критеріїв оцінювання і засобів для діагностування навчальних досягнень студентів. Науково-дослідницька функція передбачає впровадження у пожежну безпеку установи актуальних досягнень науки і техніки, розробка і застосування у освітньому процесі інформаційно-комунікаційних технологій, сучасних методів і засобів навчання [7].

Фахівець у галузі пожежної безпеки має володіти достатнім обсягом професійних компетентностей. Високий рівень відповідальності та умови професійної діяльності вимагають від них глибокого знання законів і характеристик, що лежать у процесі горіння і гасіння твердих, рідких, газоподібних речовин і матеріалів, зміни фізичного стану та характеристик будівельних матеріалів і їх конструкцій за умов високої температури, впливу пожежних факторів і їх наслідків на живі організми, детальне функціонування

пожежної служби тощо. Тому, настільки жорсткі вимоги до рівня компетентності кожного працівника з пожежної безпеки потребують пошуку більш ефективного підходу до організації їх навчання та попередньої фахової підготовки, віднайти ефективні шляхи та засоби активізації творчого мислення, самостійності [8].

Бібліографія:

1. Нагайчук О. Формування компетентностей з охорони праці та безпеки життєдіяльності у майбутніх вчителів технологій у процесі фахової підготовки. Проблеми підготовки сучасного вчителя № 18, 2018. С. 241-250.
2. Тімець О. В. Формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії у процесі професійної підготовки: [монографія]. Умань: Видавець «Сочінський», 2010. 339 с.
3. Овечкин В. П. Компетентность и мобильность специалиста. Профессиональное образование. 2005. № 8. С. 19.
4. Кулешова В. В. Формування пошуково-дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Х., 2007. 195 с.
5. Коваленко Е. Э. Дидактические основы профессионально-методической подготовки преподавателей специальных дисциплин : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Х., 1999. 407 с.
6. Тархан Л. З. Макетно-графічне моделювання як засіб вивчення технології швейних виробів майбутніми інженерами-педагогами : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. К., 2002. 241 с.
7. Абильтарова Е. Н. Фахова підготовка майбутніх інженерів-педагогів у галузі охорони праці. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 13. Проблеми трудової та професійної підготовки. 2010. С. 16-21
8. Ступак Д. Є. Формування професійної компетентності майбутніх викладачів безпеки життєдіяльності та охорони праці в процесі фахової підготовки: дис. кандидата пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2016. 199 с

Світлана Шереметьєва
к.пед.н.,
кафедра теорії і методики технологічної освіти,
креслення та комп'ютерної графіки
Інженерно-педагогічного факультету

Анастасія Нога,
студентка 1 курсу магістратури, групи ІІСОТм
Марія Анісімова,
студентка 1 курсу магістратури, групи ІІзСОТм
Інженерно-педагогічного факультету
Національно педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ЗАСТОСУВАННЯ КОУЧИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КАР'ЄРНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

s.sheremieteva@npu.edu.ua

Наскільки ваша кар'єра відповідає вашим цілям? І чи потрібна вона вам? А може, вона для вас обов'язкова, і вам неодмінно потрібно піднімати себе по кар'єрних сходах. Але, що вважати своєю кар'єрою? Є кар'єра вертикальна (висхідна зміна посад), є кар'єра горизонтальна як підвищення своєї особистої майстерності. Як відомо, зустрічають по одежі, а проводжають по розуму. Тому варто володіти певними прийомами та техніками, що дозволяють людині не тільки влаштуватися на бажану роботу, але й утриматися на ній та досягти бажаних кар'єрних цілей [4].

Відомо, що коучинг – це спосіб досягнення мети найбільш оптимальним способом. Існує, навіть, кар'єрний коучинг. Це інструмент побудови кар'єри та професійного зростання. В цьому випадку кар'єрний коуч поведе людину до успіху застосовуючи коучингові технології [5].

Кар'єрний коучинг зосереджений на наданні допомоги різним категоріям людей, які стикаються з проблемами в просуванні по своїй кар'єрі. Часто цільовою групою кар'єрного коучингу є випускники вишів, які потребують уточнення напрямку свого професійного зростання. Людям, які були на одній посаді протягом багатьох років, також може знадобитися кар'єрний коучинг у

різні моменти життя. Кар'єрний коучинг допомагає просунути в обраній справі, визначивши, які навички необхідні для наступного кроку в професійній вертикалі, і які посади найкраще підходять для того, щоб допомогти людині досягти своїх кар'єрних цілей [6].

Якщо людина багато років знаходиться в так званій зоні комфорту, то вона зупиняється в розвитку, можливо, навіть, терпить незручності та обмеження заради стабільності (наприклад, низьку заробітну плату). Будь-які зміни – це ризик, а навіщо ризикувати, якщо є стабільність. Саме тому зона комфорту вважається негативним станом, який заважає отриманню людиною нового життєвого досвіду, а, відповідно, і кар'єрного розвитку. Але ж за межами зони комфорту знаходиться зона ризику. І розумний вихід за межі зони комфорту в зону ризику – є необхідною умовою кар'єрного розвитку особистості [7].

Але часто буває так, що людина відкладає важливі справи, не робить деякі речі, що допомогли б у просуванні кар'єрними сходами не тому, що людина не хоче, а тому, що боїться, не впевнена у собі. Причина прокрастинації – відсутність самодисципліни. Коучинг забезпечує особистий контроль. При цьому комунікацію в рамках коучингу часто називають «трансформаційними розмовами». Цим терміном позначається спосіб розмови, внаслідок якого якісно змінюється життя людини. І відповідно коуч відіграє тут роль провідника.

В коучингу використовується сукупність технік, спрямованих на досягнення цілей людини, часто ці техніки називають інструментами. Всі техніки коучингу використовуються творчо, тоді коли це необхідно для досягнення мети людини.

Отже, для кар'єрного розвитку особистості варто застосовувати наступні коучингові техніки.

1. Ставити запитання. Наприклад, запитати себе: «Що я можу дати, що мені не важко, але може бути корисним для інших?».

2. Шкалювання можна використовувати для оцінки змін. На шкалі від 1 до 10 відзначають наявний стан, як людина оцінює свій статус і успішність своєї

кар'єри, а потім в кінці сесії відзначають досягнутий стан (враховуючи рівень впевненості в собі та власну самооцінку).

3. Лінія часу використовується на етапі планування кар'єри. Техніка полягає в тому, що на тимчасовій прямій відкладаються основні етапи досягнення кар'єрного розвитку (початок, проміжні етапи та терміни, завершення). На кожному етапі складається конкретний план дій по досягненню мети та кроки, які необхідно зробити.

4. Техніка "Що якщо?" використовується для подолання опору і сумнівів: "Ніхто на це не погодиться", "В компанії немає грошей", "Це неможливо" і т.д. В цьому випадку коуч задає питання: "Що буде, якщо хтось на це погодиться?"; "Що буде, якщо раптом з'являться гроші?"; "Що буде, якщо це раптом стане можливим?" Ця техніка допомагає людині звільнитися від цензури здорового глузду, виникає безліч нових варіантів досягнення мети, і в результаті вона починає сприйматися більш реалістичною.

5. Колесо балансу може використовуватися для різних завдань: визначення пріоритетної мети, ситуації вибору, оцінки можливостей, оцінки життєвого балансу і т.п. Техніка полягає в тому, що малюється коло, яке ділиться на сектори з відповідними назвами (наприклад, назви сфер життя клієнта), і далі проходить оцінка (шкалювання) кожного сектора.

І на завершення декілька корисних цитат. «Усі відчувають страх в ту мить, коли можуть змінити свою долю», – Пауло Коельо.

«Ви ніколи не зумієте вирішити проблему, яка виникла, якщо збережете те ж мислення і той же підхід, який привів вас до цієї проблеми», - Альберт Ейнштейн.

І, як каже, Олександр Тіщук: «Головне – почати. Саме цього чекає від тебе Всесвіт. В будь-якому віці. В будь-яких обставинах. В будь-яку погоду. Просто. Почати». «Кар'єра – це не зайняти певну посаду. Справжня кар'єра – це створити свою посаду» [2].

Бібліографія:

1. Выйди из зоны комфорта. Измени свою жизнь. 21 метод повышения личной эффективности/ Брайан Трейси; пер. с англ. Марины Сухановой. — М.: Манн, Иванов и Фербер, 2014.
2. Мастерология. Жизнь длиною в путь/ А. Тищук. – К.: Саммит- Книга, 2017 – 104 с.
3. Педагогічний коучинг: навч.-метод. посіб. / Т. Ю. Чернова, І. С. Голяд, О. А. Тищук // [за заг. редакцією Д.Е. Кільдерова] – Київ: 2016. – 166 с.
4. <https://vseosvita.ua/library/psihologicna-vprava-koleso-zittevogo-balansu-359570.html>
5. <https://www.coaching-academy.online/karernyj-kouching/?lang=uk>
6. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%83%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B3>
7. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%BE%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%84%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%83

*Володимир Юрженко,
д.пед.н., професор,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»*

**КОМПЛЕКСНІСТЬ Й ІНТЕГРАЦІЯ ЯК БАЗОВІ ПОКАЗНИКИ
ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ
ШКОЛІ**

v_iurzhenko@ukr.net

Освіта як інституціональна система на сучасному етапі розвитку, незважаючи на реформи і безпосередньо на підходи в Новій українській школі, залишається сонмом невирішених проблем міжгалузевих і міжпредметних зв'язків. Це створює невиправдане ускладнення і повтори у змісті як окремих

предметів, так і цілих освітніх галузей, негативно впливає на використання творчих форм і методів навчання, і, в кінцевому підсумку, позначається на невирішеності питань формування особистості. Одночасно з цим виникають проблеми комплексності навчання. Безпосередньо вирішити такі проблеми покликаний новий стандарт технологічної освітньої галузі для базової Нової української школи.

Міжгалузеві і міжпредметні зв'язки на основі інтеграції предметних знань дають змогу узгоджено вивчати різні предмети з освітніх галузей базової школи, що уможливить активізувати креативну діяльність учнів, розвиває розумові процеси і пізнавальний інтерес учнів, забезпечуючи цілісний розвиток особистості. Міжгалузєва і міжпредметні інтеграція, поряд з комплексністю рішень, пов'язаних з новими методологічними підходами на основі культурно-історичної концепції Л.С. Виготського (культурологічний підхід), закладеними у структуру і зміст стандарту базової школи, будуть сприяти інтенсифікації самого освітнього процесу [3]. Вони спрямовані на поглиблення взаємозв'язків між предметами. Розширення досліджень цієї проблеми принципово важливо як для розвитку методології і дидактики, так і для вирішення практичних завдань, пов'язаних з реаліями сучасної школи, з огляду на ситуацію з пандемією COVID-19, яка, в свою чергу, передбачає кардинальний перегляд підходів до процесу навчання, особливо в тих освітніх галузях, у яких реалізується діяльнісний і творчий процеси, найбільш характерні для проєктно-технологічного підходу, що є основним у виборі змісту і методів, педагогічних технологій і методик технологічної освітньої галузі [4].

Практична суть інтеграції і комплексності рішень у Новій українській школі може відбуватися через єдине об'єднуюче начало самої технологічної освітньої галузі з її комплексними рішеннями завдяки творчим проєктам і, як наслідок, створення нового інтегрованого змісту загальноосвітнього предмета «Технології». Саме в цьому відмінність інтеграції від міжпредметних зв'язків. Розглядаючи зміст усіх освітніх галузей і навчальних предметів, які в них входять, можна з упевненістю сказати, що всі вони мають певний інтегративний

потенціал, а поряд з комплексними рішеннями, ще на початку закладених в структуру сучасного освітнього стандарту базової школи, визначають можливості реалізації змісту різних предметів через інтеграційні зв'язки і комплексні рішення: прямі, зворотні; горизонтальні, вертикальні; спрямовані і супутні [1, с. 9].

Завдяки встановленню і розвитку зв'язків між окремими освітніми галузями та їх предметними сферами (змістовними полями) формується цілісний науковий світогляд, здатність динамічності мислення, творча активність учнів. Саме інтеграційні процеси і комплексні рішення через технологічне навчання є основним фактором розвитку системності освіти в умовах Нової української школи.

Інтегроване та комплексне навчання в умовах Нової української школи дасть змогу прискорити формування переконань і світогляду учнів, позбавить їх від інфантилізму, буде сприяти прояву суб'єктивного (власного) ставлення до вивчених фактів і способів їхньої усвідомленої оцінки, самостійного пошуку вирішення проблем, парадоксів і протиріч, евристичної позиції в навчальному процесі. Цільові орієнтації інтегрованого і комплексного навчання спрямовані на формування цілісних системних знань про єдність навколишнього світу, розвиток інтелектуальних здібностей, творчого мислення, підготовки учнів до успішної самореалізації в умовах невизначеності розвитку сучасної цивілізації [2].

Завдяки новому погляду на проблеми школи, що закладені в позиції нового стандарту технологічної освітньої галузі, реалізується активізація творчого потенціалу технологічної освітньої галузі, сприяючи оновленню дидактичних підходів до освіти, підштовхуючи по-новому поглянути на систему навчання практичній діяльності у школі. Важливою і необхідною умовою здійснення цієї мети є творчі проекти, закладені як обов'язковий елемент у структуру освітніх процесів названої освітньої галузі. Проект допомагає реально формувати в умовах природного трудового процесу соціальну рефлексію, відбувається процес напрацювання основних умінь і навичок, а, отже, ключових і предметних

компетентностей випускника базового рівня освіти середньої школи. Ефективно організоване виконання проєктів має постійно ускладнюватися від семестру до семестру. У процесі виконання проєкту, який за суттю є інтегративним і таким, що комплексно вирішує поставлені завдання, відбувається розвиток учня як в особистісному, так і соціальному контекстах. Комплексне рішення й інтегративний характер різних видів проєктів передбачає, що учень за роки навчання виконує всі види і функції діяльності, пов'язані з подальшою реалізацією особистості самого учня в суспільстві та у виробничих умовах.

Бібліографія:

1. Воронина О.И. Интеграция как условие гуманизации профессиональной подготовки специалиста. *СПО*. 2005. № 9. С. 4–6.
2. Дегтерев В.А. Интеграция в системе непрерывной подготовки специалистов социальной сферы. *Современные проблемы науки и образования*. 2012. № 3.; URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=6490> (дата обращения: 27.04.2021)
3. Мачача Т.С. Методологічні засади формування культурологічного змісту варіативного складника профільної технологічної освіти. *Проблеми сучасного підручника*. Педагогічна думка. 2019. С.171–183. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/719464/> (дата обращения: 27.04.2021).
4. Юрженко В.В. Методологічні підходи до визначення структури і змісту освітньої галузі «Технологія» в основній школі: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. МП Драгоманова, 2013. 409 с.

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

X Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті академіка Д.О. Тхоржевського, «Трудове навчання та технології: сучасні реалії та перспективи розвитку»

(28 травня 2021 р.)

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів.

Матеріали подані мовою оригіналу

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей

Технічний редактор М.А. Тропіна

Опубліковано(PDF) 28.05.2021

Видавництво

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29. 10. 2002

(044) 239-30-26, 239-30-85